

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNNAN KERTOMUS

*Euroopan neuvoston parlamentaarisen
yleiskokouksen
toiminnasta vuonna 2008*

Parlamentaarisen yleiskokouksen istunto 2008

ensimmäinen jakso	21 - 25.1.2008
toinen jakso	14 - 18.4.2008
kolmas jakso	23 - 27.6.2008
neljäs jakso	29.9 - 3.10.2008

Pysyvän komitean kokoukset

29.5.2008	Tukholma
28.11.2008	Madrid

Graafinen suunnittelu : EDITA
Kannen valokuva: EN:n kuva-arkisto (Strasbourg)
ISSN 1235-1873

EDITA PRIMA OY, HELSINKI 2009

**Euroopan neuvoston Suomen
valtuuskunta**

EDUSKUNNALLE

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta huhtikuun 28. päivänä 1989 annetun lain 4 §:n mukaisesti Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta antaa kunnioittaen eduskunnalle kertomuksen parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuoden 2008 istuntokaudella.

Helsingissä, 24. maaliskuuta 2009

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puolesta:

Sinikka Hurskainen

Gunilla Carlander

Sisällysluettelo

1	Tiivistelmä	7
2	Suomen valtuuskunta ja sen oma toiminta.....	9
3	Poliittinen vuoropuhelu yleiseurooppalaisella tasolla	10
4	Ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen Euroopassa.....	11
	4.1. Jäsenvaltioiden ihmisoikeus- ja demokratiatilanteen valvonta ..	11
	4.2. Vaalitarkkailu	12
	4.3. Maakohtaiset monitorointiraportit	13
	4.3.1. Armenia.....	13
	4.3.2. Azerbaidzhan	15
	4.3.3. Bosnia-Hertsegovina.....	15
	4.3.4. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia (FYROM) ..	16
	4.3.5. Georgia	17
	4.3.6. Kypros	18
	4.3.7. Serbia ja Kosovo.....	19
	4.3.8. Turkki.....	22
	4.3.9. Venäjä	23
	4.4. Georgian ja Venäjän sota.....	23
	4.5. Valko-Venäjä	25
	4.6. Demokraattiset järjestelmät muutospaineissa	27
	4.6.1. Demokraattisten instituutioiden toiminta	27
	4.6.2. Maahanmuuton haasteet	29
	4.6.3. Terrorismin vastaisen lainsäädännön vaikutukset ihmisoikeuksiin	33
	4.7. Tasa-arvokysymykset	35
	4.7.1. Naisiin kohdistuva väkivalta	36
	4.8. Eurooppalaisen oikeusnormiston kehittäminen	38
5	Muut yleiskokouksen käsittelemät aiheet	39
	5.1. Kulttuuri- ja koulutuspolitiikka	39
	5.2. Sosiaaliset kysymykset.....	40
	5.3. Ympäristökysymykset.....	42
6	Euroopan neuvoston ulkosuhteet	44
	6.1. EN ja Euroopan unioni	44
	6.2. EN ja muut kansainväliset järjestöt	44
	6.3. Muu maailma	46
	6.3.1. Tarkkailijamaat	46
	6.3.2. Magreb-maat	46
	6.3.3. Keski-Aasia	47

Liitteet:

1	Suomen valtuuskunta	49
2	Suomen valtuuskunnan komiteajäsenyydet.....	50
3	Vuonna 2008 hyväksytyt asiakirjat	53
	3.1 päätöslauselmat	53
	3.2 suositukset	54
	3.3 lausunnot.....	55
4	Parlamentaarisen yleiskokouksen erityisvieraat vuonna 2008	56
5	Euroopan neuvoston jäsenvaltiot.....	57
6	Euroopan neuvoston toiminta (kaavio)	58
7	Lyhyesti: Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous.....	59

Tiivistelmä

EN:n yleiskokous on viime vuosina pyrkinyt keskittymään enemmän järjestön perusarvoihin (ihmisoikeudet, demokratia, oikeusvaltioperiaatteet) liittyviin kysymyksiin ja on onnistunutkin tässä tehtävässä. Yleiskokous on vuonna 2008 hyväksynyt yhteensä 58 raporttia, joita on valmisteltu yleiskokouksen yhdeksässä erityiskomiteassa (valiokunnassa). Eniten raportteja on valmistunut poliittisessa, oikeudellisessa ja monitorointikomiteassa.

Näiden raporttien valossa demokratian tilasa ja ihmisoikeuksien toteutumisessa on todettu vakavia puutteita eri puolella Eurooppaa ja eri osa-alueilla. Monet uudet ilmiöt ja yhteiskunnissa tapahtuvat muutokset aiheuttavat demokraattisille järjestelmille haasteita ja muutospaineita. Vuonna 2008 pidetyssä teemaistunnossa demokratian tilaa Euroopassa käsiteltiin kolmen eri alateeman puitteissa: monikulttuurisuuden ja maahanmuuttokysymysten demokratialle asettamat haasteet, maahanmuuttajien demokraattisen osallistumisen parantaminen sekä demokraattisten instituutioiden toimivuus Euroopassa ja yleiskokouksen monitorointikäytäntöjen tehostaminen.

Poliittinen vuoropuhelu parlamentaarikkojen ja jäsenmaiden valtiopäämiehien ja hallitusten edustajien sekä kansainvälisten järjestöjen edustajien kanssa on jatkunut, ja niiden yhteydessä on keskusteltu Eurooppaa koskettavista merkittävimmistä kysymyksistä. Tilanne Georgiassa nousi esille vuoden alussa presidentti Mihkail Saakashivilin yleiskokouksessa pitämän puheen vuoksi sekä syksyllä Georgian ja Venäjän välisen sodan johdosta. Ensimmäisen kerran EN:n historiassa kaksi jäsenmaata oli aseellisessa konfliktissa keskenään. Osa yleiskokouksen jäsenistä vaati Venäjän valtakirjojen jäädyttämistä, mutta ehdotus hylättiin. Georgian ja Venäjän väliseen sotaan liittyy poliittisia ja oikeudellisia ongelmia,

jotka tulevat olemaan ajankohtaisia vielä pitkään tulevaisuudessa.

Yleiskokous keskusteli Kosovon tilanteesta sekä tammikuussa että huhtikuussa Kosovon itsenäistymisjulistuksen jälkeen. Ennen istuntoa 26 Euroopan neuvoston jäsenmaata oli tunnustanut Kosovon itsenäisyyden ja seitsemän ilmoittanut, ettei tule itsenäisyyttä tunnustamaan. Suomi tunnusti Kosovon itsenäisyyden 7.3.2008.

EN:n jäsenvelvoitteiden ja – sitoumusten noudattamista nk. uusissa jäsenmaissa on seurattu toistakymmentä vuotta, ja useassa maa-raportissa todettu edelleen vakavia puutteita. Vuonna 2008 monitorointikomitean työstä on ollut yksitoista maata. Maakohtaisia raportteja valmistui kertomusvuonna Armeniasta, Azerbaidžhanista, Bosnia-Hertsegovinasta, Georgiasta ja Serbiasta, ja ns. jälkimonitoroinnin piirissä olevasta Turkista. Näiden lisäksi on käsitelty Kyproksen tilannetta ja Kosovon itsenäistymisen seurauksia. Armenian kohdalla esitettiin valtuuskunnan äänioikeuden jäädyttämistä, mikä osoittanee, että yleiskokous on valmis jyrkempiinkin toimiin demokratiakehityksen vauhdittamiseksi. Jäsenvelvoitteiden seuranta tehdään myös ministerikomitean toimesta, ja yleiskokous on kehottanut ministerikomiteaa ottamaan paremmin huomioon yleiskokouksen työn ja vahvistamaan ihmisoikeusseuranta sekä varmistamaan, että myös muiden EN:n monitorointia tekevien elinten suositukset huomioidaan erityisesti EN:n toimintaohjelmaa laadittaessa. EN:llä ei ole edelleenkaan virallisia suhteita Valko-Venäjän kanssa, mutta yleiskokous käy vuoropuhelua maan parlamentaarikkojen kanssa ja EN:ssä keskustellaan yleisesti suhteiden uudelleenmäärittämisestä.

Yleiskokous seuraa jäsenyysvelvoitteiden ja -sitoumusten toteutumista myös erikseen vaalitarkkailun kautta. Kertomusvuonna EN:n yleis-

kokous seurasi vaalien toimitusta Armeniassa (presidentinvaalit), Azerbaidzhanissa (presidentinvaalit), Serbiassa (parlamenttivaalit), Makedoniassa (FYROM) (parlamenttivaalit), Monacossa (parlamenttivaalit), Georgiassa (parlamenttivaalit), Montenegrossa (presidentinvaalit) ja Venäjällä (presidentinvaalit).

EN järjesti vuosina 2006–2008 koko Euroopan laajuisen naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen kampanjan. Kampanjaan liittyen EN:n Suomen valtuuskunta järjesti yhteistyössä eduskunnan

työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan, lakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa kaksi seminaaria, jotka liittyivät EN:n naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiseen kampanjaan. Puhemies Niinistö avasi kampanjaan liittyvän tempauksen eduskunnassa.

Valtuuskunta on toiminut tiiviissä yhteistyössä ulkoasiainministeriön kanssa. Tämän lisäksi valtuuskunta on järjestänyt asiantuntijatapaamisia EN:n eri toimialoihin liittyvistä teemoista. Tätä toimintaa jatketaan vuonna 2009.

Suomen valtuuskunnan toiminta

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta jatkoi toimintansa vuonna 2008 vaalikauden alussa valitulla valtuuskunnalla. Puheenjohtajana on toiminut Sinikka Hurskainen (sd) ja varapuheenjohtajana Antti Kaikkonen (k). Valtuuskunta on osallistunut yleiskokouksen neljään täysistuntoon Strasbourgissa (tammi-, huhti-, kesä- ja lokakuussa). Valtuuskunnan puheenjohtajan ominaisuudessa Hurskainen on osallistunut pysyvän komitean kokouksiin Tukholmassa ja Madridissa sekä EN:n yleiskokouksen ja ministerikomitean yhteiskokouksiin (*Joint Committee*) Strasbourgissa. Puhemies Sauli Niinistö osallistui EN:n puhemieskonferenssiin toukokuussa 2008 Strasbourgissa. Puheenjohtaja Hurskainen kuului puhemiespuheenjohtajan valtuuskuntaan.

Valtuuskunnan jäsenten jäsenyydet yleiskokouksen komiteoissa ja alakomiteoissa ilmenee liitteestä 2.

Valtuuskunnan jäsenillä on ollut useita luottamustehtäviä: Hurskainen on toiminut poliittisen komitean Valko-Venäjä alakomitean puheenjohtajana, Juha Korkea-aho ympäristökomitean varapuheenjohtajana, Markku Laukkanen kulttuurikomitean media alakomitean varapuheenjohtajana ja Kimmo Sasi oikeudellisen komitean vähemmistökyseksiä käsittelevän alakomitean varapuheenjohtajana. Sasi on lisäksi ollut EN:n *North-South Centre*'n hallituksen jäsen sekä oikeudellisen komitean varaedustaja EN:n korruptiovastaisessa työryhmässä (GRECO).

EN:n pääsihteeri Terry Davis oli valtuuskunnan vieraana 3.12.2008.

Suomen valtuuskunnan vaalikauden erityis-teemaa (Itämeri) käsittelevä aloite hyväksyttiin käsiteltäväksi talouskomiteassa ja raportin laati-jaksi nimettiin Kaikkonen. Raportti valmistuu vuoden 2009 aikana. Samaan aiheeseen liittyen valtuuskunta on Strasbourgissa järjestänyt eril-

listapaamiset Saksan ja Puolan valtuuskuntien kanssa ja keskustellut heidän kanssaan erityisesti Itämeren tilaan liittyvistä asioista. Tanska järjesti vuoden perinteisen pohjoismaisen tapaamisen.

EN:n Suomen valtuuskunta järjesti yhteistyös-sä eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokun-nan, lakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysminis-teriön kanssa kaksi seminaaria, jotka liittyivät EN:n naiseen kohdistuvan väkivallan vastaiseen kampanjaan. Puhemies Niinistö avasi kampan-jaan liittyvän tempauksen eduskunnassa.

EN:n Suomen valtuuskunnan vuoden 2007 toimintakertomuksen johdosta puheenjohtaja Hurskainen kutsuttiin kuultavaksi eduskunnan työ- ja tasa-arvovaliokuntaan toukokuussa sekä ulkoasiainvaliokuntaan lokakuussa. Korkea-aho oli kuultavana ympäristövaliokunnassa.

Valtuuskunta on pitänyt yhdeksän kokousta Strasbourgissa ja Helsingissä. Valtuuskunta on saanut säännöllisesti raportteja ulkoasiainminis-teriöstä Suomen pysyvän edustajan suurlähettilään Irma Ertmanin toimesta sekä ulkoasiainminis-teriön kautta. Sihteeristö on osallistunut UM:n järjestämiin EN:n deskivirkamiesten koordinaa-tiokokouksiin.

Näiden lisäksi valtuuskunta on järjestänyt asi-antuntijatapaamisia EN:n toimialaan kuuluvista aiheista. Puheenjohtaja Hurskainen tapasi touko-kuussa opetusministeriössä toimivat EN:n deski-virkamiehet ja kertoi yleiskokouksen kulttuuri-, koulutus-, nuoriso- ja urheiluaiheista. Elokuussa 2008 valtiosihteeri Pertti Torstila kertoi valtuus-kunnalle Venäjän ja Georgian tilanteesta. Samassa kokouksessa yksikön päällikkö Sofie From-Em-mesberger ulkoasiainministeriöstä antoi ajankoh-taiskatsauksen EN:n toiminnasta. Joulukuussa professori Matti Mikkola kertoi valtuuskunnalle EN:n sosiaalisen peruskirjan toiminnasta.

Poliittinen vuoropuhelu yleiseurooppalaisella tasolla

EN:n parlamentaarinen yleiskokous tarjoaa mahdollisuuden keskustella laajoista yhteiskunnallisista kysymyksistä yleiseurooppalaisella tasolla sekä muotoilla yhteisiä kantoja. Tämän lisäksi yleiskokous tarjoaa foorumin yleiseurooppalaiselle keskustelulle 47 jäsenmaan parlamentaarikkojen ja eri maiden valtionpäämiehien, hallitusten edustajien sekä kansainvälisten maailmanlaajuisten ja alueellisten järjestöjen kanssa. Kertomusvuonna suuri määrä johtavia poliitikkoja on osallistunut yleiskokouksen istuntoihin.

Yleiskokouksen tammikuun istunnossa puhui presidentti Mikhail Saaksashvili, joka muutama päivä aiemmin oli valittu uudelleen Georgian presidentiksi. Samassa istunnossa keskusteltiin demokratian tilasta Georgiassa. Huhtikuun istunnossa erityisvieraina olivat mm. Saksan liittokansleri Angela Merkel, Ukrainan pääministeri Julia Timoshenko ja Ranskan ulkoministeri Bernard Kouchner. Useiden kansainvälisten järjestöjen

edustajien joukossa mainittakoon Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtaja Erkki Tuomioja, joka esiintyi yleiskokouksen pysyvän komitean kokouksessa Tukholmassa toukokuussa. Liitteessä 4 on luettelo yleiskokouksen vuoden 2008 erityisvieraista.

Euroopan neuvoston ministerikomitean puheenjohtaja vaihtuu kuuden kuukauden välein sovitun rotaatiojärjestelmän perusteella. Puheenjohtajana toimii jäsenmaan ulkoasiainministeri. Ranskalaisen aakkosjärjestelmän mukaisesti Slovakia toimi puheenjohtajanaan marraskuusta 2007 toukokuuhun 2008, ja Ruotsi toukokuusta marraskuuhun 2008. Espanjan puheenjohtajakausi alkoi marraskuussa 2008. Slovakian ja Ruotsin ulkoministerit Jan Kubis ja Carl Bildt sekä pääministerit Robert Fico ja Fredrik Reinfeldt puhuivat parlamentaarisen yleiskokouksen täysistunnoissa vuoden aikana ja vastasivat parlamentaarikkojen kysymyksiin.

Ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteiden toteutuminen Euroopassa

Yleiskokous on vuonna 2008 hyväksynyt yhteensä 58 raporttia, joita on valmisteltu yleiskokouksen yhdeksässä erityiskomiteassa (valiokunnassa). Eniten raportteja on valmistunut poliittisessa komiteassa (10) sekä oikeudellisessa ja monitorointikomiteassa (kummassakin 9) ja kulttuurikomiteassa (8). Raportit perustuvat jäsenten aloitteisiin ja niiden käsittely kestää muutamasta päivästä useampaan vuoteen.

Yleiskokous järjestäytyy vuoden ensimmäisessä istunnossa tammikuussa, jolloin valitaan presidentti ja 18 varapresidenttiä. Varapresidenttien paikat noudattavat maantieteellistä rotaatiota, jonka perusteella Suomella on varapresidenttipaikka vuonna 2010. Yleiskokouksen työn suunnitteluun osallistuu myös yleiskokouksen puheenjohtajien komitea (*Presidential Committee*), jonka jäseniä ovat yleiskokouksen presidentti ja poliittisten ryhmien puheenjohtajat sekä pääsihteeri.

Parlamentaarisen yleiskokouksen tammikuun istunto alkoi jännittävässä tunnelmissa yleiskokouksen järjestäytymisellä ja presidentin vaalilla. Yleiskokouksen sääntöjä oli muutettu siten, että presidentin toimikausi on nyt pisimmillään kaksi vuotta aikaisemman kolmen vuoden sijasta. Vuosituhannen alussa yleiskokouksen viisi poliittista ryhmää olivat sopineet presidentin viran rotaatiosta neljän suurimman ryhmän välillä. Yleiskokouksen vasemmistoryhmä ei ollut mukana rotaatiossa. Tämän sopimuksen perusteella järjestysvuorossa oli EDG-ryhmä, jonka puheenjohtaja oli Margelov Venäjältä. Eräät tahot yleiskokouksessa kuitenkin vastustivat Venäjän edustajan valintaa presidentin virkaan vedoten siihen, että demokratian periaatteet ja ihmisoikeuksien tila Venäjällä ovat edelleen epätydyttävät. Neuvottelujen lopputuloksena yleiskokouksen presidentiksi valittiin sosialistiryhmän puheenjohtaja Lluís de Puig (Espanja). Järjestäytymisistunnossa sovittiin myös

komiteoiden puheenjohtaja- ja varapuheenjohtajapaikkojen jaosta ryhmien kesken.

4.1. Jäsenmaiden ihmisoikeus- ja demokratiatilanteen valvonta

Liittyessään Euroopan neuvostoon jäsenvaltiot sitoutuvat noudattamaan tiettyjä EN:n jäsenyysoikeuksia ja -sitoumuksia, jotka liittyvät ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, demokraattiseen hallintotapaan ja ihmisoikeuksiin. EN valvoo annettujen sitoumusten toteutumista usealla eri tavalla ja tasolla. Ministerikomitean puolella valvontaa yksittäisten sopimusten noudattamisesta tekevät asiantuntijoista koostuvat komiteat. Kidutuksen vastaista sopimusta esimerkiksi valvoo asiantuntijoista koostuva kidutuksen vastainen komitea (CPT), joka tekee säännöllisesti tarkastuksia eri jäsenmaiden vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa. Euroopan rasismin ja syrjinnän vastainen komitea (ECRI) puolestaan laatii raportit jäsenvaltioiden rasismitilanteesta. Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu raportoi eri jäsenmaiden ihmisoikeustilanteesta vuosittaisen kierron mukaisesti.

Myös yleiskokouksen monitorointikomitea seuraa jäsenyyssitoumusten ja velvoitteiden noudattamista. Komitean tehtävänä on seurata yksittäisten jäsenmaiden edistymistä ihmisoikeuksien toteutumisen, demokraattisten instituutioiden kehittämisen ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen suhteen. Sitoumusten seuranta toteutetaan myös yleiskokouksen muissa komiteoissa, niiden alaan liittyvissä kysymyksissä. Poliittinen komitea esimerkiksi seuraa jäsenmaiden poliittiseen tilanteeseen liittyviä kysymyksiä, kuten konflikteja, tasa-arvokomitea ihmisoikeuksien toteutumista sukupuolten välisen tasa-arvon nä-

kökulmasta ja oikeus- ja ihmisoikeuksien komitea vähemmistöjen tilannetta.

Vuonna 2008 monitorointikomitean työlliställä on ollut 11 maata (Albania, Armenia, Azerbaidzhan, Bosnia-Hertsegovina, Georgia, Moldova, Monaco, Montenegro, Venäjä, Serbia, Ukraina). Maakohtaisia raportteja valmistui kertomusvuonna Armeniasta, Azerbaidzhanista, Bosnia-Hertsegovinasta, Georgiasta ja Serbiasta ja ns. jälkimonitoroinnin piirissä olevasta Turkista. Poliittinen komitea puolestaan laati kertomusvuonna raportit Kyproksen tilanteesta, Kosovon itsenäistymisen seurauksista ja Georgian ja Venäjän sodasta. EN:n kuulumattoman Valko-Venäjän tilannetta seurataan jatkuvasti erillisessä Valko-Venäjä-alamokomiteassa.

EN:n piirissä käydään jatkuvaa keskustelua siitä, miten monitorointi voitaisiin parhaiten ja tehokkaimmin järjestää. Yleiskokouksen monitorointitoiminnasta tehtiin kertomusvuonna arvio, jota koskeva raportti sekä *päätöslauselma 1619 (2008)* ja *suositus 1841 (2008) demokraattisten instituutioiden toiminta Euroopassa ja yleiskokouksen monitorointimenetelmien kehittäminen* (dok. 11628) hyväksyttiin kesäkuun istunnossa. Monitorointikomitealle on toivottu luotavan virallisemmat suhteet muiden EN:n monitorointia tekevien toimielinten kanssa sen työn hyödyntämiseksi laajemmin. Jäsenvaltioilta toivotaan kansallisten mekanismien parantamista, jotta EN:n monitoroinnin tulokset otetaan huomioon ja niiden toimeenpano varmistetaan. Suosituksessa 1841 (2008) yleiskokous kehottaa EN:n ministerikomiteaa vahvistamaan avustusohjelmiaan, joiden tarkoituksena on tukea monitoroinnin piirissä olevia jäsenvaltioita niiden jäsenyysvelvoitteiden toimeenpanossa ja luomaan uusia ohjelmia vahvistamaan demokraattisia instituutioita jäsenmaissa. Muiden kansainvälisten organisaatioiden, kuten EU, tarjoamat rahoitusmahdollisuudet tulisi hyödyntää paremmin. Yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa ottamaan paremmin huomioon yleiskokouksen monitorointia koskevien päätöslauselmien ja suositusten huomiot omissa raporteissaan ja varmistamaan, että myös muiden EN:n monitorointia tekevien elinten suositukset huomioidaan erityisesti EN:n toimintaohjelmaa laadittaessa. Yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa myös vahvistamaan EN:n ihmisoikeusseurantaa ja monitorointia tekevien

toimielinten rahoitusta niiden tehokkuuden lisäämiseksi, jotta ne voisivat paremmin valvoa suositusten toimeenpanoa. Ministerikomitean tulisi lisäksi pyytää jäsenvaltioiden viranomaisia vahvistamaan kansallisia mekanismejaan, jotka valvovat EN:n päätösten toimeenpanoa ja varmistamaan, että jäsenvaltioiden parlamentteja informoidaan säännöllisesti hallituksen toimista EN:n monitorointitoimielinten suositusten ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden toimeenpanemiseksi.

Yleiskokouksen monitorointitoimintaa koskevan raportin lopussa julkaistaan myös arviot ns. vanhojen jäsenmaiden demokratiatilanteesta, jotka eivät enää ole monitorointikomitean systemaattisen seurannan alla. Valvontakomitean ensimmäinen raportti julkaistiin kesäkuussa 2006, jolloin myös Suomen tilanne käsiteltiin. Kertomusvuonna julkaistussa raportissa käsitellään demokratiatilannetta loppuissa 11 maassa: Espanja, Iso-Britannia, Norja, Portugali, Puola, Romania, Ruotsi, San Marino, Slovakia, Slovenia ja Sveitsi. Raportti ottaa kantaa myös asianomaisten maiden tärkeimpien yleissopimuksien ratifiointitilanteeseen. Yleiskokous toivoo, että raportin tiedot käytetään hyödyksi kyseisten maiden parlamenteissa ja pyritään niiden avulla edistämään jäsenvaltion sitoumusten ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden toimeenpanoa.

4.2. Vaalitarkkailu

Yleiskokous seuraa jäsenyysvelvoitteiden ja -sitoumusten toteutumista myös erikseen vaalitarkkailun kautta. Kansainvälinen vaalitarkkailu lähtee periaatteesta, jonka mukaan vaalien toimittuksessa noudatettava vapaiden vaalien perusperiaatteita. Kansainvälinen vaalitarkkailu on eräs tapa seurata periaatteen noudattamista. EN:n yleiskokouksen vaalitarkkailu toteutetaan yleensä yhteistyössä muiden kansainvälisten organisaatioiden kanssa, erityisesti Euroopan parlamentin sekä Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen ja Etyjin pitkän ajan tarkkailua tekevän asiantuntijaorganisaation demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) kanssa. Vaaleista laaditaan pääsääntöisesti yhteinen loppujulkilausuma. EN:n vaalitarkkailijat laativat lisäksi erilliset raportit, joista keskustellaan täysistunnossa yleiskokouksen toimintakertomuksen

(Progress report) yhteydessä.

Kansainvälisen vaalitarkkailun yhtenäisyydestä ja toimivuudesta on viime vuosina keskusteltu laajasti. Keskustelun aiheena ovat olleet vaalitarkkailua tekevien organisaatioiden keskinäiset suhteet ja yhteistyön toimivuus. Osa EN:n ja Etyjin parlamentaarikkovaalitarkkailijoista on viime vuosina kokenut yhteistyön pitkän ajan tarkkailua tekevien ODIHR:n edustajien kanssa ongelmallisena. Vaalitarkkailun yhtenäisyyden ongelmat nousivat esiin erityisesti Venäjän duuman- ja presidentinvaalien yhteydessä, joihin ODIHR jätti osallistumatta Venäjän vitkuteltua tarkkailijoiden kutsujen ja viisumien lähettämisessä. Presidentinvaaleja valvoivat samasta syystä ainoastaan EN:n parlamentaarikot.

Taustalla on lisäksi erimielisyys siitä, pitäisikö yksittäisen valtion kehittyminen suhteessa sen aikaisempaan tilanteeseen ottaa paremmin huomioon julkilausumassa, vai tulisiko painottaa objektiivisia, kaikille samoja kriteereitä. Kansainvälisen vaalitarkkailun uskottavuuden kannalta olisi toivottavaa, että yhteisiä vaalitarkkailukriteereitä noudattavat organisaatiot saavuttaisivat yksimielisyyden siitä, miten demokraattisina vaaleja voidaan pitää ja laativat niistä yhteisen julkilausuman.

Kertomusvuonna EN:n yleiskokous seurasi vaalien toimitusta Armeniassa (presidentinvaalit), Azerbaidžhanissa (presidentinvaalit), Serbiassa (parlamenttivaalit), Makedoniassa (FYROM) (parlamenttivaalit), Monacossa (parlamenttivaalit), Georgiassa (parlamenttivaalit), Montenegrossa (presidentinvaalit) ja Venäjällä (presidentinvaalit). Maakohtaiset vaaliraportit on käsitelty luvussa 4.1.3.

4.3. Maakohtaiset monitorointiraportit

4.3.1. Armenia

Armenian tilannetta on seurattu yhtäjaksoisesti vuodesta 2001, jolloin maa liittyi EN:n jäseneksi. Kertomusvuonna maassa järjestettiin presidentinvaalit, joita tarkkailemassa oli yleiskokouksen lähettämä valtuuskunta. Vaalit voitti maan istuva pääministeri Serzh Sarkisian, joka Armenian keskusvaalilautakunnan mukaan keräsi ensimmäisellä kierroksella 53 % äänistä. Vaalit hävinnyt oppositio syytti vaaleja vilpillisiksi ja kehotti

kannattajiaan suurmielenosoitukseen Jerevanissa, Armenian pääkaupungissa. Mielenosoituksissa puhkesi väkivaltaisuuksia mielenosoittajien ja poliisin välille, joiden johdosta istuva presidentti Robert Kotscharian julisti poikkeustilan. Yleiskokouksen presidentti Lluís Maria de Puig muistutti välittömästi tiedotteessa armenialaisia siitä, että vaaleihin liittyvät epäselvyydet tulee tutkia perustuslakivaliokunnassa, ei kadulla, ja vetosi samalla viranomaisiin poikkeustilan poistamiseksi. Väkivallattomien mielenosoitusten kieltäminen ja median toiminnan rajoittaminen eivät ole oikea vastaus mellakoihin.

Itse vaalit käytiin kansainvälisen vaalitarkkailijoiden mukaan suurelta osin EN:n ja muiden kansainvälisten standardien mukaisesti, ja selkeää parannusta suhteessa vuonna 2007 käytyihin parlamenttivaaleihin oli havaittavissa. Tarkkailijoiden mukaan lisää uudistuksia on kuitenkin tehtävä. Armenian vaalien suurin ongelma on kansalaisten vaaleja ja poliittista järjestelmää kohtaan tuntema epäluottamus.

Huhtikuussa hyväksytyin monitorointikomitean raportin *demokraattisten instituutioiden toimivuus Armeniassa* (dok.11579) mukaan Armenian kriisin aiheutti ennen kaikkea keskeisten valtiolinten, ml. parlamentti ja tuomioistuimet, epäonnistuminen demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteiden noudattamisessa. Komitean tuomitsi opposition tukijoiden ja kolmen parlamentaarikon vangittuina pitämisen ilman määräaika ja totesi pidättämisen taustalla olevan poliittiset syyt. Raportin mukaan Armenian olisi kiireesti ryhdyttävä uudistuksiin, joiden suunnitteluun ja toteuttamiseen tulisi ottaa mukaan kaikki Armenian poliittiset voimat, myös merkittävimmät parlamentin ulkopuolelle jääneet puolueet. Raportissa alleviivataan myös riippumattoman, läpinäkyvän ja uskottavan tutkimuksen tarvetta vaalien jälkeisistä tapahtumista. Myös poliisin toiminta ja mahdollinen liiallinen voimankäyttö tulee selvittää. Kansainvälisen yhteisön tulee voida valvoa ja osallistua tutkimukseen.

Päätöslauselmassa 1609 (2008) yleiskokous luettelee myös useita rikkeitä ja puutteita, joita vaalitarkkailijat olivat havainneet. Näitä olivat erityisesti puolueiden epätasa-arvoinen näkyvyys tiedotusvälineissä, vaalihallinnon läpinäkyvättömyys sekä useat selkeät vaalivilppitapaukset äänestyspaikoilla. Lisäksi vaalihallinto toimi

puolueellisesti, laskenta suoritettiin läpinäkymättömästi ja valituksia jätettiin käsittelemättä, mikä heikensi entisestään vaalitoimituksen uskottavuutta. Yleiskokous kritisoi Armenian parlamenttia, joka on epäonnistunut tehtävässään toimia poliittisen debatin ja kompromissien etsinnän areenana. Nykyinen poliittinen järjestelmä evää oppositiolta kaikki mahdollisuudet osallistua päätöstentekoon.

Päätöslauselmassa 1609 (2008) yleiskokous määrittelee neljä kiireellistä toimenpidettä: lakia yhdistys- ja kokoontumisvapaudesta on kiireellisesti uudistettava, hallituksen on asetettava tutkintakomissio tutkimaan 1.3.2008 tapahtumat, kaikki mielivaltaisista perusteista vangitut mielipidevangit on vapautettava sekä lopuksi pantava alulle avoin keskustelu kaikki poliittisten ryhmien välillä tarvittavista uudistuksista. Yleiskokous kehottaa Armenian viranomaisia ryhtymään uudistuksiin välittömästi. Yleiskokous korostaa, että opposition oikeudet poliittisessa järjestelmässä on taattava. Vaalijärjestelmä tulee uudistaa jotta vaalikoneiston puolueettomuus ja vaalitoimituksen läpinäkyvyys pystytään takaamaan. Valitusten käsittelyä on parannettava ja vaalikampanjan tasapuolisuus on varmistettava.

Vaikka Armenian lehdistö on periaatteessa pluralistinen ja itsenäinen, viranomaisten elektroniseen mediaan harjoittama kontrolli ja aidosti itsenäisen ja pluralistisen yleisradiotoiminnan puuttuminen estävät pluralistisen mediaympäristön muodostumisen ja edelleen lisäävät yleisön epäluottamusta poliittista järjestelmää kohtaan. Kansallisten ja julkisten televisio- ja radiokanavien puolueettomuus on taattava ja veroviranomaisten kohdistama häirintä opposition elektroniseen ja painettuun mediaan loputtava. Kokoontumisvapautta koskevat lait tulisi uudistaa eurooppalaiselle tasolle.

Huolimatta onnistuneista lakiuudistuksista, tuomioistuimet eivät vielä toimi riippumattomasti. Tämä selittää osaltaan vaaleja koskevien valitusten vähäistä määrää. Tuomioistuimet eivät myöskään juuri kyseenalaista syyttäjien vaatimuksia pitää ihmisiä vankeudessa oikeudenkäyntiä odottaessa. Asianmukaisen oikeudellisen kontrollin puuttuessa, ihmisiä pidetään oletettavasti vangittuina myös tekaistujen syytteiden perusteella, koska nämä ovat kyseenalaistaneet presidentinvaalien tuloksen tai osallistuneet mie-

lenosoituksiin. Viranomaisten tulee ponnistella aidosti itsenäisen tuomioistuinlaitoksen luomiseksi ja pyrkiä näin palauttamaan kansalaisten luottamus tuomioistuihin. Poliisin väärinkäytöksiin puuttumiseksi on luotava tehokas mekanismi.

Ellei avointa dialogia uudistuksista saada aikaiseksi Armeniassa, Armenian uskottavuus EN:n jäsenenä heikkenee. Mikäli merkittävää edistystä ei tapahdu, yleiskokous ehdottaa harkittavaksi kesäkuun 2008 istunnossa mahdolliseksi rangaistukseksi yleiskokouksen armenialaisten edustajien äänestysoikeuden väliaikaista lakkauttamista.

Kesäkuun istunnossa Armenia nousi uudelleen agendalle kiireellisen menettelyn kautta. Aiheena oli edellä kuvatun huhtikuussa hyväksytyyn päätöslauselman 1609 toimeenpano Armeniassa. Monitorointikomitean raportissa (dok. 11656) todetaan Armenian edistyneen jonkin verran päätöslauselman 1609 toimeenpanossa ja sen viranomaisten osoittaneen poliittista tahtoa asioiden korjaamiseen, mutta huomauttaa edistyksen olevan riittämätöntä.

Istunnossa hyväksytyssä *päätöslauselmassa 1620 (2008)* yleiskokous kiittää Armenian tekemiä lakiuudistuksia, mutta toteaa niiden mm. kokoontumisvapauden osalta olevan vielä puutteellisia. Positiivisia edistysaskeleita on tapahtunut poliittisten vankien vapauttamisen suhteen, mutta useita tapauksia on vielä tutkimatta. Yleiskokous kehottaa myös kaikkia Armenian poliittisia puolueita tarttumaan hallituksen tarjoamaan tilaisuuteen ja osallistumaan uudistustyöhön. Yleiskokous nostaa esiin tiettyjä puutteita liittyen Armenian perustamaan tutkimuskomissioon, jonka tehtävänä on vaalien jälkeisten tapahtumien selvittäminen. Koska tutkimuskomission asettamisesta on kulunut ainoastaan vähän aikaa on vielä liian aikaista arvioida sen tuloksia. Sen vuoksi komitea esittää, että yleiskokous tutkisi Armenian tilanteen uudelleen tammikuun 2009 istunnossa. Mikäli riittävää edistystä ei havaita tapahtuneen tuolloinkaan, ehdottaa yleiskokous harkittavaksi armenialaisten edustajien äänestysoikeuden lakkauttamista väliaikaisesti.

Lopuksi yleiskokous kehottaa EN:n pääsihteerä pikaisesti nimeämään uuden EN-edustajan Jerevaniin, joka voisi toimia yhteistyössä tutkintakomission kanssa. Lisäksi yleiskokous ehdottaa, että EN:n ihmisoikeusvaltuutettu voisi seurata

tutkimuskomission työskentelyä ja raportoida sen edistymisestä monitorointikomitealle. Yleiskokous sitoutuu jatkamaan Armenian tilanteen seuraamista vuoden 2009 tammikuun istunnossa.

4.3.2. *Azerbaidzhan*

Azerbaidzhan on ollut yleiskokouksen monitorointikomitean työlliställä vuodesta 2001, jolloin maa hyväksyttiin EN:n jäseneksi. Monitorointikomitea on laatinut Azerbaidzhanin jäsenyysselvointteiden toteutumisesta ja sen instituutioiden demokraattisuudesta yhteensä seitsemän raporttia. Lisäksi muissa komiteoissa on tutkittu poliittisista syistä vangittujen tilannetta, naisten aseman kehittymistä sekä Vuoristo-Karabahin konfliktia. Kesäkuussa 2008 yleiskokous hyväksyi raportin *demokraattisten instituutioiden toimivuudesta Azerbaidzhanissa* (dok. 11627). Raportin hyväksymisen yhteydessä käydyssä keskustelussa nousikin esiin, seurataanko Azerbaidzhania tarkemmin kuin monia muita jäsenmaita.

Monitorointikomitean raportti on erittäin kriittinen maan alati huononevasta ihmisoikeus-tilanteesta. Siinä nostetaan esiin erityisesti sanan- ja kokoontumisvapauden rajoitukset sekä useisiin opposition toimittajiin kohdistunut häirintä. Toimittajia vastaan on nostettu kunnianloukkauksyytteitä, heitä on vangittu, uhkailtu ja pahoinpidelty. Monitorointikomitea vaati raportissa vangittujen opposition toimittajien ja muutamien muiden poliittisista syistä vangittujen välitöntä vapauttamista.

Päätöslauselmassa 1614 (2008) todetaan, etteivät yhdetkään Azerbaidzhanissa sen EN-jäsenyyden aikana järjestetyt vaalit ole olleet kansainvälisten normien mukaiset. Yleiskokous muistuttaa, että vaikka useita lakiuudistuksia on vireillä, kyse ei ole pelkästään lain muuttamisesta, vaan myös sen toimeenpanosta. Azerbaidzhanin parlamentista ei vielä voida puhua vapaan poliittisen keskustelun foorumina. Hallitsevan puolueen ja opposition välille olisi luotava keskusteluyhteys, jotta kansan luottamus poliittiseen järjestelmään voitaisiin palauttaa. Opposition tulisi osallistua vaaleihin ja vaaliuudistuksen suunnitteluun ja viranomaisten tulisi taata opposition kokoontumisvapaus. Yleiskokous nostaa esiin myös rahanpesun ja oikeuslaitoksen monet ongelmat, kuten korruption. Oikeuslaitos ei ole riippumaton, minkä osoittavat mm. useat poliittisista syistä

nostetut syytteet, oikeudenkäynnit ja vankeusrangaistukset. Päätöslauselmassa kiitellään kuitenkin Azerbaidzhanin viranomaisten asennetta oikeuslaitoksen ongelmien suhteen. Ongelmat on tunnustettu ja tuomarilaitoksen korruptioon pyritty puuttumaan. Yleiskokous kehottaa Azerbaidzhania tehostamaan toimiaan oikeuslaitoksen uudistamiseksi. Myös poliisin ja armeijan liialliseen voimankäyttöön on puututtava ja syytteet näiden harjoittamasta kidutuksesta tutkittava.

Päätöslauselmassa annetaan Azerbaidzhanille myös ohjeita lokakuussa pidettyjen presidentinvaalien järjestämiseen ja muistutetaan sitä Venetsia-komitean antamista suosituksista. Erityisesti huomiota tulisi kiinnittää vaalikomission kokoonpanon demokraattisuuteen ja toimivaan valituskäytäntöön. Kaikille poliittisille puolueille tulisi tarjota tasapuolinen ja vapaa lähetysaika valtion omistuksessa oleviin tiedotusvälineisiin ja lehtiin ja oppositiolle on taattava oikeus järjestää julkisia kokoontumisia.

EN:n yleiskokous monitoroi 15. lokakuuta 2008 järjestettyjä presidentinvaaleja yhdessä Etyjin ja Euroopan parlamentin edustajien kanssa. Vaalitarkkailijoiden antaman lausunnon mukaan edistystä vaalien järjestämisessä oli tapahtunut, mutta vaalit eivät edelleenkään täyttäneet kansainvälisiä standardeja.

Vaalien toimitus itsessään onnistui hyvin ja äänestys sujui rauhallisesti, mutta vapaan median puuttumisen vuoksi kampanjointi ei sujunut reilusti, eikä vapaata poliittista kilpailua ja keskustelua pystytty käymään. Osa oppositiopuolueista boikotoi vaaleja tämän vuoksi, eikä äänestäjille näin tarjottu todellista valinnanmahdollisuutta. Myös äänenlaskennassa havaittiin ongelmia.

EN:n monitorointikomitean jatkaa Azerbaidzhanin tilanteen seuraamista vuonna 2009.

4.3.3. *Bosnia-Hertsegovina*

Monitorointikomitea valitsi vuonna 2005 *Bosnia-Hertsegovinan jäsenyysselvointteiden ja -sitoumusten noudattamista* (dok. 11700) käsittelevän raportin laatijoiksi *Kimmo Sasin* ja turkkilaisen kansanedustajan Mevlüt Çavuşoğlu. Bosnian perustuslakiuudistukseen keskittyvä raportti hyväksyttiin yleiskokouksen istunnossa syyskuussa 2008. Raportissa todetaan, ettei kuusi vuotta sitten EN:ään liittynyt valtio ole edennyt uudistusten toimeenpanossa toivotulla tavalla. Edistystä ei

ole juurikaan tapahtunut perustuslakineuvotte-
lujen epäonnistuttua vuonna 2006. Raportissa
todetaan perustuslain uudistuksen olevan välttä-
mätön, jotta valtion demokraattiset instituutiot
voisivat toimia kunnolla.

Päätöslauselmassa 1626 (2008) yleiskokous on-
nittelee Bosnia-Hertsegovinaa EU:n vakaus- ja
assosiaatiosopimuksen allekirjoittamisesta, mut-
ta toteaa samalla, ettei Bosnia-Hertsegovina voi
nykyisellä päätöksentekotavalla hyödyntää sopi-
muksen antamia etuja. Sopimuksen hyödyntämi-
nen vaatii läheistä ja tehokasta yhteistyötä valtion
ja aluehallinnon eri instituutioiden välillä, mikä
ei ole mahdollista nykyisellä hallintorakenteella.
Tarvitaan kattava perustuslakiuudistus, jota ilman
poliisireformia, eikä monia jo hyväksytyjä lakeja,
saada käytäntöön. On myös tehtävä aluehallin-
touudistus ja toimivaltajaon muutoksia alueiden
sekä liittovaltion välillä. Erityisesti äänestysjär-
jestelmä on puutteellinen, sillä se antaa serbi-
vähemmistölle mahdollisuuden halvaannuttaa
koko maan lainsäädäntötyö.

Myös maan oikeusjärjestelmää tulee kehittää.
Sen resurssit ovat riittämättömät ja eri oikeudet
antavat hyvin erilaisia päätöksiä. Yhteistyötä eri
tuomareiden, syyttäjien ja poliisien välillä on ke-
hitettävä ja harkittava korkeimman oikeuden pe-
rustamista. Rikoslain tasapuolinen soveltaminen,
erityisesti mitä tulee sotarikoksiin, on varmistet-
tava. Viranomaisten toimintaa on myös tehos-
tettava erityisesti korruption ja järjestäytyneen
rikollisuuden vastaisessa työssä.

Yleiskokous kehottaa Bosnia-Hertsegovinaa
ratifioimaan vähemmistökielten peruskirjan, jo-
hon on sitoutunut EN:ään liittyessään ja tuo-
mitsee vieläkin käytössä olevan etnisen erottelun
peruskouluissa sekä seksuaalivähemmistöihin
kohdistuvan syrjinnän ja väkivallan. Yleiskokous
kehottaa hallitusta poistamaan laista puutteet,
jotka voivat johtaa ihmisoikeussopimuksen rik-
komuksiin ja nimittämään viipymättä edustajan-
sa niihin EN:n ihmisoikeusinstituutioihin, joihin
ei vielä edustajaa ole nimetty.

Yleiskokouksen huolen aiheena ovat myös eri
ryhmien voimistuva kansallismielinen retoriikka
ja lisääntyneet etniset ja kansallismieliset jännit-
teet ennen lokakuussa pidettyjä kunnallisvaaleja¹
ja Kosovon itsenäistymisjulistusta. Yleiskokous
tuomitsee serbitasavallan (Republika Srpska) tänä
vuonna tekemät kyseenalaiset aloitteet Dayto-

nin perustuslain murentamiseksi, esimerkkinä
kansanäänestyksen järjestämisen itsenäisyydestä
ja painottaa, ettei Kosovon tapausta voi käyt-
tää ennakkotapauksena. Yleiskokous muistuttaa
Bosnia-Hertsegovinan parlamentin jäseniä siitä,
että heidän tulisi toimia kaikkien kansalaisten
valittuina edustajina, eikä tietyn kansanosan etu-
jen ajajana.

Yleiskokous muistuttaa Bosnia-Hertsegovinaa
myös sen velvollisuudesta jatkossakin tehdä yh-
teistyötä Jugoslavian kansainvälisen sotarikostuo-
mioistuimen (ICTY) kanssa vielä vapaana olevien
Ratko Mladicin ja Goran Hadzicin pidättämiseksi.

Suosituksessa 1843(2008) yleiskokous kehottaa
EN:n ministerikomiteaa jatkamaan ja vahvista-
maan olemassa olevia kohdennettuja yhteistyö-
ohjelmia Bosnia-Hertsegovinan tukemiseksi sen
jäsenyysohjeloiden ja -sitoumusten toimeen-
panossa. Ministerikomitean olisi tuettava Bosnia-
Hertsegovinan viranomaisia kehittämään uusia
kohdennettuja yhteistyöohjelmia demokraattis-
ten instituutioiden toiminnan tukemiseksi, alue-
demokratian kehittämiseksi, oikeusjärjestelmän
uudistamiseksi, korruption vastaiseksi taisteluksi,
ihmisoikeuden, median ja koulutuksen alalla.

Yleiskokous päätti, että Bosnia-Hertsegovinan
monitorointia jatketaan.

4.3.4. *Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia (FYROM)*

Entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa
(FYROM) järjestettiin kesäkuussa 2008 parla-
menttivaalit, joita EN:n yleiskokous tarkkaili. Yh-
teisessä lausunnossa (dok. 11647) Etyjin tarkkaili-
joiden kanssa todettiin vaalitoimituksen sujuneen
teknisesti hyvin, mutta kokonaisuudessaan vaalit
eivät täyttäneet kansainvälisiä vaatimuksia. Kam-
panjointi sujui hyvin negatiivisessa ilmapiirissä,
ja monissa äänestyspaikoissa väkivalta, pelottelu
ja häirintä estivät äänestäjien vapaan valinnan.
Erityisesti äänestäjiä häirittiin albaaniväestön alu-
eilla, joissa myös esiintyi lukuisia väkivaltaisia
välikohtauksia.

Äänestystulos jouduttiin mitätöimään 183 ää-
nestyspaikalla, ja uudet vaalit päätettiin järjestää
kahden viikon kuluttua 15.6.2008. Kansainväliset
vaalitarkkailijat antoivat toisella kierroksella kii-
tosta viranomaisten pyrkimyksistä varmistaa ää-

¹ Euroopan kuntakongressi tarkkaili kunnallisvaaleja 5.10.2008;
raportti luettavissa www.coe.int

nestäjien turvallisuus. Valitettavasti ponnisteluista huolimatta, myös toinen kierros sujui monilla paikoin jännittyneessä ilmapiirissä ja äänestäjien häirintää esiintyi. Poliisin läsnäolo esti väkivallan ja häirinnän äänestyspaikoilla, mutta puolueaktiivien äänestyspaikkojen ulkopuolella tekemään häirintään ei kuitenkaan onnistuttu puututtu tehokkaasti. Albaanipuolueiden aktivistit häiritsivät myös vaalitoimittajia ja vaalitarkkailijoita. Vaalitarkkailijat havaitsivat myös lukuisia väärinkäytöksiä ja virheitä menettelytavoissa. Näin uusintavaalitkaan eivät täyttäneet kansainvälisiä kriteereitä.

Kansainvälisten vaalitarkkailijoiden lausunnossa korostetaan multietnisen yhteiskunnan viranomaisten ja poliittisten päättäjien vastuuta taata se, että kaikki kansalaiset, riippumatta etnisestä taustastaan, voivat vapaasti ilmaista mielipiteensä vaaleissa. Vaalien jälkeen on erityisen tärkeää, että väkivallasta ja vaalien häirinnästä vastuussa saatetaan vastuuseen. Yhteensä 164 rikossyytettä nostettiin vaalien jälkeen, mutta vain 25 henkilöä oli vaalitarkkailijoiden antamaan lausunnon ilmestymiseen mennessä pidätetty. Tarkkailijat nostavat esiin erityisesti korkeissa poliisiviroissa olevat puolueaktiivit, jotka osallistuivat häirintään. Valtion vaalikomissio saa tarkkailijoilta kiitosta valitusten käsittelyssä. Ongelmana on kuitenkin ollut, että korkein oikeus on perunut useita vaalikomission päätöksiä.

Makedonia ei ole ollut kahdeksaan vuoteen monitorointikomitean työlliställä, mutta yleiskokouksen puheenjohtajisto päätti maan hallituksen kutsusta nimetä ad hoc komitean tarkkailemaan vaalien toimitusta.

Vaaliraportin pohjalta keskustelu jatkui monitorointikomiteassa, jonka puheenjohtaja Holovaty (Ukraina) teki vierailun Makedoniaan marraskuussa. Puheenjohtajan ehdotuksesta (raportti AS/Mon (2008) 31 rev.) monitorointikomitea jatkaa Makedonian kehityksen seurantaan erityisesti painottaen demokraattisten uudistusten läpiviemisen tukemista ja rakentavan vuoropuhelun aikaansaamista opposition ja hallituspuolueiden kesken. Vuonna 2009 järjestettävät presidentinvaalit ja paikallisvaalit ovat erityistarkkailun kohteena.

4.3.5. Georgia

Georgian tilanne oli Euroopan neuvoston agendalla useita kertoja vuoden aikana, ensin presi-

dentin- ja parlamenttivaalien yhteydessä ja myöhemmin Venäjän sodan vuoksi.

Presidentti Saakashvilin hallintoon ja Georgian sisäpoliittiseen kriisiin kohdistunut ankara kritiikki korruptio-, väärinkäytös- ja rahanpesusyytteen vuona 2007 johti poikkeustilan julistamiseen marraskuussa ja lopulta ennenaikaisiin presidentinvaaleihin 5. tammikuuta 2008. Tammikuussa 2004 presidentiksi valittu Saakashvili erosi presidentin virasta 24.11.2007 voidakseen asettua uudelleen ehdolle, minkä jälkeen presidentin virkaa hoiti väliaikaisesti puhemies Nino Burdjanadze. Ennenaikaisia presidentinvaaleja koskevan päätöksen ja varsinaisen vaalipäivän välistä aikaa leimasi laaja sisäpoliittinen rauhatomuus. Yleiskokous käsitteli Georgian tilannetta tammikuussa presidentinvaaleja koskevan raportin ja monitorointikomitean tilanneraportin pohjalta. Vastavalittu presidentti Mihail Saakashvili osallistui istuntoon ja käytti puheenvuoron.

Vaalitarkkailijoiden arvio tammikuun vaalitoimituksesta (dok. 11496) oli osittain myönteinen, mutta tarkkailijat ottivat kuitenkin jälleen esiin useita vakavia puutteita, jotka tulisi korjata välittömästi. EN:n yleiskokous ja perustuslakiasiantuntijat olivat aiemmin huomauttaneet vaalilainsäädännön uudistamistarpeista. Presidentinvaaleja valvovaan EN:n valtuuskuntaan kuului tämän vuoksi myös Venetsian komission edustajia. Ensimmäistä kertaa Georgian presidentinvaaleihin sisältyi aitoa poliittista kilpailua. Kahdeksan henkilöä oli ehdolla presidentin virkaan. Loppuarviota varjosti kuitenkin vaalikampanjan lyhyys. Vaalit käytiin liian lyhyessä ajassa, jotta kaikkien ehdokkaiden kampanjat olisivat voineet olla yhtä vahvoja. Vaaleja edeltänyt sisäpoliittinen rauhottomuus vaaransi poliittisen järjestelmän uskottavuuden. Vaalien tekninen toimittaminen hoidettiin hyvin, mutta poliittista ilmastoa leimasi epäluulo ja kahtiajako. Ääntenlaskennan sujumista kritisoiin. Vaalitarkkailijat suhtautuivat myös kriittisesti siihen, että noin viisi prosenttia äänioikeutetuista lisättiin äänestysluetteloihin vaalipäivän alla. Istuva presidentti Mihail Saakashvili voitti saaden 53,4 % äänistä. Vaalitarkkailu toteutettiin yhteistyössä mm. ETYJ:n ja ODIHR:n kanssa.

Georgia on ollut yleiskokouksen erityisessä valvonnassa (monitorointi) siitä lähtien, kun maasta tuli jäsen vuonna 1999. Viimeisin laaja

tilanneraportti demokratian tilasta Georgiassa on päivätty vuonna 2006. Yleiskokous käsittelee tammikuun istunnossaan päivitettyä raporttia (dok. 11502 rev.). Johtopäätökset on tiivistetty *päätöslausemaan 1603 (2008)*.

Yleiskokous tuomitsee väkivallan käytön presidentinvaaleja edeltäneissä tapahtumissa ja kehottaa kaikkia poliittisia puolueita kunnioittamaan presidentinvaalien tulosta. Uutta hallitusta kehoitetaan välittömästi korjaamaan presidentinvaalien aikana vaalilainsäädännössä ilmenneet puutteet. Yleiskokous korostaa lisäksi opposition velvollisuuksia. Abhasian ja Etelä-Osetian tilanteen osalta yleiskokous korostaa alueellisen koskemattomuuden ja rajojen kunnioittamisen periaatetta ja kehottaa naapurimaita, erityisesti Venäjää, tekemään samoin. Esiin nostetaan myös vaikea pakolaistilanne, jonka aiheutti noin 100 000 abhasialaisen lähtö kotiseuduiltaan 1990-luvun alussa. Yleiskokous pitää tervetulleena Georgian ja Abhasian edustajien tapaamista marraskuussa 2007, vaikka tapaaminen ei johtanutkaan konkreettisiin tuloksiin. Georgia on toteuttanut monia uudistuksia, mutta väestöä ja viranomaisia on informoitu puutteellisesti uudistusten sisällöstä ja tavoitteista. Yleiskokous korostaa uudistusten jatkamisen tarpeellisuutta useilla hallinnonaloilla. Päätöslausema sisältää suuren joukon Georgialle ja kansainväliselle yhteisölle osoitettuja toimenpide-ehdotuksia. Lopuksi Georgian poliittista johtoa kehoitetaan osoittamaan poliittista kypsyyttä ja kykyä toteuttaa tulevat parlamenttivaalit eurooppalaisen mittapuun mukaisesti.

Myöhemmin keväällä, maaliskuussa 2008, yleiskokouksen monitorointikomitea vieraili Tbilisissä (dok. AS/Mon (2008) 14 rev. 2) ja uudelleen huhtikuussa ennen toukokuun parlamenttivaaleja. Valtuuskunta keskusteli tämän vierailun aikana myös erityisesti Abhasian ja Etelä-Osetian tilanteesta.

Georgian ennenaikaisia parlamenttivaaleja 29. toukokuuta 2008 valvoi tavanomaiseen tapaan EN:n parlamentaarikkovaltuuskunta, joka teki yhteistyötä mm. ETYJ:n ja Euroopan parlamentin tarkkailijoiden kanssa. Valtuuskunnassa oli edustajia kaikista poliittisista ryhmistä vasemmostoryhmää lukuun ottamatta sekä edustajia Venetsian komissiosta. Pienehkö valtuuskunta (pre-electoral mission) vieraili Georgiassa huhtikuun lopulla. Parlamentaarikot seurasivat tällä

kertaa vaalitoimitusta viidellä paikkakunnalla: Tbilisissä, Bolnisissa, Marneulissa, Mtskhetassa ja Gorissa.

Parlamenttivaaleja koskevasta raportista (dok. 11651) keskusteltiin tammikuun istunnossa. Tammikuun presidentinvaaleja leimannut poliittisesti rauhattomuus vallitsi yhä parlamenttivaalien aikana. EN:n perustuslakiasiantuntijat olivat kehottaneet Georgiaa uudistamaan vaalilainsäädäntönsä, ja presidentti Saakashvili käynnisti työn maaliskuussa. Muutosten tekemistä vaalilainsäädäntöön vähemmän kuin puoli vuotta ennen varsinaista vaalipäivää ei pidetä hyvänä ratkaisuna. Monet suosituksista otettiin kuitenkin uudistettuun vaalilainsäädäntöön. Äänikynnys laskettiin 7 %:sta 5 %:iin ja vaaliluetteloiden laatimista, vaalilautakuntien kokoonpanoa sekä valitusmenettelyä kehitettiin. Vaaliviranomaiset työskentelivät asiallisemmin ja tehokkaammin. Yleiskokous on kuitenkin huolestunut maassa vallitsevasta luottamuksen puutteesta viranomaisiin ja vaalien toimittamiseen ja kehottaa Georgiaa jatkamaan vaalilainsäädännön ja vaalihallinnon kehittämistä. Raportti sisältää useita konkreettisia muutosehdotuksia. Venetsian komissio hyväksyi joulukuussa 2008 pitämässään kokouksessa Georgian perustuslakimuutoksia koskevan lausunnon (dok. CDL (2008) 121).

4.3.6. Kypros

Kypros itsenäistyi vuonna 1960. Saari ajautui vuonna 1963 kolme päivää kestäneeseen sisällissotaan, jonka jälkeen YK asetti saarelle kansainväliset rauhanturvajoukot valvomaan aselepoa. Vuonna 1974 saarella tapahtuneen Kreikan sotilashallituksen tukeman vallankaappauksen yhteydessä Turkki miehitti Kyproksen pohjoisosan. Pohjoisosa julistautui itsenäiseksi vuonna 1975. Nykyisin saaren eteläosa on kreikkalaisten asuttaman Kyproksen tasavallan hallinnassa. Saaren turkkilaisväestö asuu Turkin miehittämässä pohjoisosassa, Pohjois-Kyproksen turkkilaisessa tasavallassa, jonka itsenäisyyttä ei ole Turkin lisäksi mikään muu maa tunnustanut.

EN on seurannut jäsenekseen vuonna 1961 liittyneen Kyproksen tilannetta tarkasti. Huhtikuussa 2004 Kyproksella järjestettiin kansanäänestys yhdistetyn Kyproksen liittymisestä Euroopan unioniin. Enemmistö Kyproksen kreikkalaisista torjui ajatuksen yhdistetyn Kyproksen EU-

jäsenyydestä. Kyproksen turkkilaiset sen sijaan äänestivät puolesta. Yleiskokous keskusteli tilanteesta ylimääräisenä kiireellisenä aiheena muutama päivä ennen kuin Kypros liittyi EU:hun 2004. Puheenjohtajisto teki myöhemmin samana vuonna päätöksen Kyproksen turkkilaisväestön edustajien osallistumisesta yleiskokouksen toimintaan Kyproksen valtuuskunnan puitteissa erilliskutsusta.

Kertomusvuonna 2008 Kyproksen tilanne oli esillä syyskuun istunnossa, jonne oli kutsuttu puhumaan saaren molempien osien johtajat, Kyproksen presidentti *Demetris Christofias* ja Kyproksen turkkilaisen osan johtaja *Mehmet Ali Talat*. Yleiskokous hyväksyi istunnossa myös poliittisen komitean raportin *Kyproksen tilanteesta* (dok. 11699), jossa todetaan poliittisen tilanteen jakaantuneella saarella muuttuneen paremmaksi: kahden yhteisön johtajat ovat osoittaneet pyrkivänsä ratkaisun löytymiseen ja rauhanneuvottelut on saatu avattua uudelleen. Neuvottelut ovat raportin mukaan jo nyt johtaneet moniin saaren asukkaita hyödyttäviin tuloksiin sekä yhteistyöhön ja ne ovat siirtyneet kokonaan YK:n alaisuuteen.

Päätöslauselmassa 1628 (2008) yleiskokous rohkaisee YK:ta käyttämään neuvotteluissa hyödykseen EN:n kokemuksen. Tulevan sovintoratkaisun tulisi olla yhteneväinen EN:n ihmisoikeus-, demokratia- ja oikeusvaltionormien kanssa. EN:n kokemuksesta olisi hyötyä myös muilla aloilla, kuten ympäristönsuojelu, kulttuuriperintö, terveys, rikosasiat, tasa-arvo, ihmiskaupan vastainen toiminta, koulutus ja vähemmistöjen suojeleminen. Yleiskokous myös ilmaisee huolensa saaren kahden yhteisön välisestä syvästä epäluulosta ja toteaa uusien toimien olevan tarpeen uusien yhteyksien, dialogin, sovinnon ja luottamuksen lisäämiseksi. EN:n toimille tällä saralla tulee antaa täysi poliittinen tuki.

Päätöslauselmassa yleiskokous kehottaa kaikkia poliittisia tahoja ja kansalaisyhteiskuntaa Kyproksen molemmissa osissa tukemaan käynnissä olevaa sovintoprosessia ja pitäytymään sen vaarantavista toimista sekä pyrkii toimimaan luottamuksen palauttamiseksi saarella. Kyproksen turkkilaisen osan viranomaisia yleiskokous kehottaa tukemaan avoimesti saaren yhdistymistä ja pitäytymään puhumasta "erillisen valtion" olemassa olosta saaren pohjoisosassa. Kyprok-

sen kreikkalaisten omistusten myynti Kyproksen pohjoisosassa tulisi lopettaa välittömästi ja luovuttaa Famagustan kaupungin hallinta YK:lle. Yleiskokous muistuttaa saaren molempien osien viranomaisia uskonnollisten monumenttien suojelun ja restauroinnin tärkeydestä.

Yleiskokous kiittelee Kyproksen tasavallan ja Euroopan unionin toimia Kyproksen turkkilaisen elinolojen parantamiseksi. Paljon on vielä kuitenkin tehtävää Kyproksen turkkilaisen integroimiseksi Kyprokseen ja Eurooppaan. Kontakteja tulisi lisätä mm. kaupan, koulutuksen, kulttuurin ja urheilun aloilla. Kyproksen tasavallan viranomaisia yleiskokous kehottaa poistamaan esteet vapaalta kaupalta EU:n ja Kyproksen turkkilaisen osan väliltä ja olemaan vaikeuttamatta turkkilaisen osan kansainvälisiä yhteyksiä kulttuurin, koulutuksen, urheilun ja nuorisovaihdon välillä. Kyproksen tasavallan poliittisen johdon tulisi toimia aktiivisesti myös hyvien naapuruussuhteiden luomiseksi Turkin kanssa.

Yleiskokous kehottaa Kreikkaa, Turkia ja Isoa-Britanniaa, kolmea 1960-vuoden Kyproksen perustuslain takaajia, käyttämään kaikki vaikutusvaltansa meneillään olevan prosessin tukemiseksi. Turkia yleiskokous kehottaa vähentämään sotilaallista läsnäoloaan saarella luottamusta luovana tekona, ja pyrkimään hyviin naapuruussuhteisiin Kyproksen tasavallan kanssa sekä tekemään yhteistyötä Kyproksella kadonneiden henkilöiden kohtalon selvittämiseksi. Kaikkien osapuolien tulisi antaa täysi tukensa kadonneiden henkilöiden komitealle (*Committee on Missing Persons*).

4.3.7. Serbia ja Kosovo

Serbia ja Kosovo olivat kertomusvuonna useaan otteeseen yleiskokouksen agendalla. Serbiassa järjestettiin vuonna toukokuussa parlamenttivaalit, lisäksi syyskuun istuntoon valmistui *raportti* sen *kansallisten vähemmistöjen asemasta* (dok. 11528).

Kosovon tilannetta käsiteltiin viime vuonna yleiskokouksessa kaksi kertaa. Yleiskokous on seurannut Kosovon tilannetta tarkasti jo pitkään. Euroopan neuvoston toiminnan päätavoitteena on ollut varmistaa, että ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltio toteutuvat Kosovossa sen statuksesta riippumatta. Tammikuussa valmistui raportti *Kehityskulut liittyen Kosovon tulevaan statukseen* (dok.11472) ja huhtikuussa yleiskokous kävi *ajan-*

kohtaeskustelun Kosovon itsenäisyysjulistuksesta (17.2.2008) tekemättä päätöksiä asiassa.

Poliittisen komitean raportin Kosovon tulevasta statuksesta (dok. 11472) laatinut Ison-Britannian ylähuoneen jo edesmennyt lordi Russell-Johnston kertoi istunnon alussa päätyneensä samaan analyysiin ja lopputulokseen YK:n neuvottelijana toimineen presidentti Ahtisaaren kanssa ja asettuneen kannattamaan Kosovon valvottua itsenäisyyttä. Keskustelu käytiin siis muutama viikko ennen Kosovon itsenäistymisjulistusta. Raportissa painotetaan molempien osapuolten hyväksymän ratkaisun olevan ideaaliratkaisu, mutta samanaikaisesti todetaan, että kysymyksen ratkaisemattomuudella aiheutetaan epävakautta koko Balkanin alueelle. Standardit Kosovossa ovat yleisesti ottaen matalalla. Turvallisuustilanne alueella on hyvin hauras, ihmisoikeustilanne on heikko, rikoksista ei rangaista, juridista muutoksenhakukeinoa ei ole, etnisten ryhmien välistä uhkailua ilmenee säännöllisesti, taloudellinen tilanne on huono, yli puolet ihmisistä on työttömiä ja useat saavat elantonsa rahanpesusta tai vastaavasta rikollisuudesta. Myöskään pakolaisten paluulle ei ole löydetty mitään ratkaisua. Nämä ongelmat ovat suoraa tai epäsuoraa syytä siitä, ettei Kosovolla ole statusta. Näin kenelläkään ei ole velvoitetta ja vastuuta toimia ongelmien poistamiseksi. Sen vuoksi raportissa toivotaan YK:n turvallisuusneuvoston ratkaisevan erimielisyytensä ja päättävän tulevasta statuksesta.

Raportista käyty keskustelu oli hyvin vilkas. Venäjän ja Serbian edustajat, ja muut Kosovon itsenäistymiseen kriittisesti suhtautuvat lähestyivät asiaa kansainvälisen oikeuden rikkomattomuuden näkökulmasta ja korostivat YK:n peruskirjan kieltävän ulkopuolisia puuttumasta valtion sisäisiin asioihin. EU:ta kritisoitiin omien sääntöjen kehittämisestä entisestä Jugoslaviasta irtautuneiden valtioiden tunnustamiseksi ja kaksinaismoraalista tukiessaan Kosovon itsenäisyyttä, muttei useita muita vastaavia alueita. Kosovon itsenäisyyttä tukevat puolestaan painottivat, ettei Kosovon itsenäistymisestä saa tulla ennakkotapausta. Moni puhuja, myös raportoiija Russell-Johnston, korostivat myös sitä, ettei alueiden irtaantumista valtiosta saa automaattisesti pitää huonona asiana ja että itsenäistymisen tarve tulisi arvioida tapauskohtaisesti. Myös Venäjää kritisoitiin kaksinaismoraalista vastustaessaan Kosovon itsenäisyyttä

ja tukiessaan toisaalla separatistisia liikkeitä. Venäjän edustajat kielsivät syytökset.

Selkeän enemmistön hyväksymässä *päätöslauselmassa 1595* (2008) yleiskokous pahoittelee, ettei molempien osapuolten hyväksymää ratkaisua Kosovon tulevaa statusta koskien olla onnistuttu löytämään. Kahden vuoden ajan YK:n johdolla käydyissä neuvotteluissa ei ole saatu minkäänlaista tulosta, mikä todistaa, ettei kompromissia tulla löytämään näillä keinoin. Tämän vuoksi toisenlaisia ratkaisuja tulisi etsiä, jottei Kosovosta muodostu uusi jäätynyt konflikti ja Balkanin alueen ruutitynnyri. Vaarana nostetaan esiin myös se, että kosovolaiset päätyvät mitä todennäköisimmin yksipuoliseen itsenäisyysjulistukseen.

Päätöslauselmassa nostetaan esiin myös yleiskokouksen huoli Kosovon serbialaisen vähemmistön ja muiden vähemmistöjen, kuten romaneiden, ashkalilaisten ja egyptiläisten puolesta. Pakolaisten ja kansallisuudettomien asema vaatii myös kestäviä ratkaisuja. Yleiskokous kehottaa osapuolia toimimaan vastuullisella ja rauhanomaisella tavalla, pitäytymään väkivaltaan rohkaisemisesta ja noudattamaan EN:n sääntöjä koskien ihmisoikeuksia, oikeusvaltioita ja vähemmistöjen kohtelua. Osapuolia ja kansainvälistä yhteisöä kehoitetaan kunnioittamaan ja suojelemaan Kosovon serbialais- ja muiden vähemmistöjen oikeuksia, laatimaan strategia oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien suojelemiseksi ja toteuttamaan se välittömästi, pyrkimään ratkaisemaan Kosovon oikeuslaitoksen ongelmat ja vahvistamaan jo perustettua ja väestön luottamusta nauttivan oikeusasiamiehen instituutiota. Yleiskokous muistuttaa osapuolia myös niiden velvollisuudesta tehdä yhteistyötä Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICTY) kanssa, jotta Kosovossa ihmisoikeusloukkauksiin syllistyneitä voidaan rangaista. EU:n jäsenmailta yleiskokous toivoo yksimielisyyttä Kosovon tulevan statuksen ja mahdollisen itsenäistymisjulistuksen suhteen. Serbian suhteen EU:n tulisi säilyttää vaatimus täydestä yhteistyöstä ICTY:n kanssa ennen EU-jäsenyysneuvotteluiden aloittamista.

Suosituksessa 1822 (2008) todetaan, etteivät Kosovon statusneuvottelut saa estää Kosovon itsehallinnolle (PSIG) vuonna 2003 määriteltyjen standardien toimeenpanoa. Yleiskokous toistaa pyrkimyksensä monikulttuurisesta, kaikille asukkailleen turvallisesta hyvän hallinnon

omaavasta Kosovosta, jossa EN:n demokratia-, oikeusvaltio- ja ihmisoikeusnormeja noudatetaan. Suosituksessa kannatetaan EU:n mission asettamista Kosovoon ja toivotaan EN:n sitomista osaksi missiota. Yleiskokouksen mukaan EN:llä tulisi olla merkittävä rooli erityisosaamisalueillaan Kosovossa, mikä vuoksi se kehottaa ministerikomiteaa vahvistamaan EN:n Kosovon kenttätöimistöä, toimimaan EN:n tärkeimpien sopimusten toimeenpanemiseksi Kosovossa, tukemaan Kosovon viranomaisia perustuslaillisissa ja oikeudellisissa kysymyksissä, ihmisoikeuksien suojelun parantamisessa, turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten tilanteen ratkaisemisessa, vähemmistöjen suojelussa, serbialaisen kansanosan ja sen kulttuuriperinnön suojelussa, itsenäisen ja tehokkaan oikeuslaitoksen luomisessa, korruptiion, järjestäytyneen rikollisuuden, rahanpesun ja ihmiskaupan vastaisessa taistelussa, demokraattisen järjestelmän ja hallinnon luomisessa, alueellistamisessa, kulttuuriperinnön ja uskonnollisten monumenttien suojelussa, kulttuurien välisen dialogin edistämässä, koulutusjärjestelmän parantamisessa ja kansalaisyhteiskunnan ja sovinnon edistämässä.

Kosovo julistautui itsenäiseksi 17.2.2008 statusneuvotteluiden kariuduttua. Yleiskokous kävi aiheesta ajankohtaiskeskustelun istunnossaan huhtikuussa. Ennen istuntoa 26 Euroopan neuvoston jäsenmaata oli tunnustanut Kosovon itsenäisyyden ja seitsemän ilmoittanut, ettei tule itsenäisyyttä tunnustamaan. *Suomi* tunnusti Kosovon itsenäisyyden 7.3.2008.

Ajankohtaiskeskusteluun ei kuulu kirjallista raporttia, mutta puheet on kirjattu pöytäkirjaan. Keskustelussa toistettiin jo tammikuun istunnossa kuullut kannat. Osa näki itsenäistymisen tilaisuutena vahvistaa alueen vakautta ja EN:n arvoja alueella, kun taas kriittisissä puheenvuoroissa korostettiin itsenäisyysjulistuksen loukkaavan kansainvälistä oikeutta ja YK:n peruskirjaa. Osa puhujista arvioi ratkaisun johtavan uuteen konfliktiin ja muiden separatistialueiden kasvaviin itsenäisyysvaatimuksiin. Useissa puheenvuoroissa muistutettiin vähemmistöjen suojelun tarpeesta ja tärkeydestä selvittää alueella tapahtuneet ihmisoikeusloukkaukset ja katoamiset.

Myös Serbian vähemmistöjen asemaan kiinnitettiin huomiota kertomusvuonna. Serbia on muiden Balkanin maiden ohella yksi Euroopan

monikulttuurisimpia valtioita, jossa vielä tänäkin päivänä esiintyy etnistä väkivaltaa. Syyskuun istunnossa yleiskokous keskusteli oikeudellisen- ja ihmisoikeuskomitean raportista *Serbian ja Vojvodinan vähemmistöjen asemasta* (dok. 11528). Raportissa kuvataan yksityiskohtaisesti Vojvodinan kansallisten vähemmistön tilannetta sekä ns. Vlach- ja romanitaustaisen vähemmistön tilannetta Itä-Serbiassa. Raportissa todetaan, että vähemmistöjen kohtelu Serbiassa eroaa suuresti eri alueiden välillä. Raportin mukaan Vlach/romaanitaustaisen vähemmistön tilanne Itä-Serbiassa on merkittävästä huonompi, kuin Vojvodinassa asuvien, joiden tilanne on nykyään melko hyvä.

Päätöslauselmassa 1632(2008) muistutetaan monikulttuurisuuden olevan yhteiskunnille rikkaus, ei uhka. Monikulttuurisuus on osa demokraattista yhteiskuntaa, jota tulee kunnioittaa. Serbian viranomaiset eivät puuttuneet Vojvodinassa vuonna 2004 puhjennisiin etnisten ryhmien välisiin mellakoihin riittävän nopeasti. Yleiskokous painottaa Serbian viranomaisten vastuuta reagoida nopeammin ja varmemmin kaikentyyppisiä etnisen väkivallan muotoja vastaan, jotta vastaisuudessa ongelmat voitaisiin estää.

Vaikka vähemmistöjä suojelevia lakeja on parannettu mm. uuden perustuslain voimaantumisen myötä, paljon tulee vielä tehdä lain toteutiseksi toimeenpanemiseksi ja uusien toimenpiteiden ja lakien käyttöönottamiseksi. Yleiskokous kiittelee Serbiassa ihmisoikeus- ja vähemmistöjen oikeuksien ministerin nimittämistä ja vähemmistöjen edustajien kuulumista hallitsevaan koalitioon. Myös syrjinnän vastaisen lakiehdotuksen valmistelu, sekä oikeusasiamiehen nimittäminen saavat yleiskokoukselta kiitosta. Enemmän tulisi tehdä kuitenkin näiden asioiden tunnetuksi tekemiseksi. Suvaitsevaisuutta, kulttuurien välistä dialogia ja syrjinnän vastaista taistelua tulisi edistää myös kunnan tiedotuspolitiikalla. Viranomaisten tulee myös jatkaa työtään vähemmistöjen luottamuksen lisäämiseksi valtioelimiä kohtaan ja toimia ennakkoluulojen poistamiseksi lainvalvontaa suorittavien viranomaisten joukossa ja oikeuslaitoksen piirissä. Vähemmistöjen osuutta näissä ammateissa tulisi lisätä ja perustaa vähemmistöasioihin keskittyvän apulaisoikeusasiamiehen virka.

Ns. Vlach -yhteisön keskuudessa Itä-Serbiassa käydään jatkuvaa keskustelua siitä, ovatko he

erillinen vai romanialainen vähemmistö. Tähän yleiskokous tarjoaa ratkaisuksi kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen 3 artiklan voimaansaattamista (Jokaisella kansalliseen vähemmistöön kuuluvalla henkilöllä on oikeus vapaasti valita, kohdellaanko häntä sellaisena vai ei (...)). Yleiskokous muistuttaa, että on täysin mahdotonta hyväksyä pyrkimyksiä pakottaa ryhmä ihmisiä hyväksymään tietty identiteetti. Yleiskokous kehottaa Vlach- ja romanitautaisia vähemmistöjä selvittämään sisäiset erimielisyytensä ja toimimaan yhteistyössä kulttuurinsa säilyttämiseksi.

Suosituksessa 1845 (2008) yleiskokous kehottaa EN:n ministerikomiteaa huomioimaan päätöslauselmassa annetut suositukset Serbian hallitukselle omaa seurantaan suorittaessaan. Yleiskokous ehdottaa myös uusien tukiohjelmien avaamista konkreettisen toimintasuunnitelman luomiseksi suvaitsevuuksien ja kulttuurien välisen dialogin edistämiseksi ja vähemmistöjen luottamuksen lisäämiseksi valtioelimiin.

Serbia oli yleiskokouksen agendalla myös toukokuussa 11.5.2008 järjestettyjen *parlamenttivaalien* vuoksi.

EN:n yleiskokouksen ja Etyjin vaalitarkkailijoiden yhteisessä lausunnossa todetaan Serbian toukokuun parlamenttivaalien sujuneen ammatillisesti ja pääosin eurooppalaisten standardien mukaisesti. Korkea äänestysprosentti osoitti äänestäjien luottavan vaalitoimitukseen. Vaalikampanjat ja äänestys käytiin melko rauhallisesti, avoimesti ja läpinäkyvällä tavalla, joskin huolta aiheuttivat muutamat poliittikkoihin kohdistuneet tappouhkaukset. Uhkaukset on selvitettävä ja vietävä syytteeseen.

Myös vaaliprosessissa on vielä joitakin teknillisiä heikkouksia. Vaalilainsäädännön mukaan puolueet jakavat paikat parlamentissa riippumatta ehdokkaiden äänimäärästä. Myös puolueiden rahoituksen valvonta on riittämätöntä. EN:n yleiskokouksen vaalitarkkailijoiden arvion mukaan EU:n vakaussopimuksen allekirjoittaminen vaikutti hieman parantaneen Euroopan imagoa Serbiassa. EN:n tulisi heidän mukaansa toimia näkyvämmiin Serbiassa.

4.3.8. *Turkki*

Vuonna 1950 Euroopan neuvostoon liittynyt Turkki ei ole ollut monitorointikomitean sään-

nöllisen jäsenyysselvöitteiden ja -sitoumusten toteutumisen seurannan alla vuonna 2004 tehdyn päätöksen jälkeen.

Sen jälkiseuranta (*post-monitoring*) on kuitenkin jatkettu 12 alalla, liittyen sen poliittisiin ja taloudellisiin uudistuksiin. Kertomusvuonna Turkki nousi kuitenkin monitorointikomitean työlialle johtuen Turkin valtakunnansyyttäjän päätöksestä tehdä maan perustuslakituomioistuimelle pyyntökirjelmä maan hallitsevan puolueen AKP:n kieltämisestä antisekulaarisen toiminnan vuoksi. AKP:n jäseniä ovat mm. Turkin istuva presidentti Abdullah Gül ja pääministeri Recep Tayyip Erdogan.

Kesäkuun istunnossa hyväksyttiin komitean raportti *Turkin demokraattisten instituutioiden toiminta: viimeaikojen kehitys* (dok. 11660). Raportissa monitorointikomitea ilmaisee huolensa AKP:n kieltämiseen tähtäävän prosessin vaikutuksesta maan vakauteen, sen instituutioiden toimintaan ja poliittisiin ja taloudellisiin uudistuksiin, riippumatta prosessin lopputuloksesta. Komitea myös huomauttaa poliittisten puolueiden kieltämisen olleen Turkissa hyvin yleinen toimenpide, joista Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on löytänyt huomautettavaa. Poliittisten puolueiden kieltämisen tulisi olla mahdollista ainoastaan poikkeustilanteissa.

Päätöslauselmassa 1622 (2008) yleiskokous korostaa valtion sekulaarista luonnetta. Sekularismin periaatetta ei kuitenkaan voida vaatia puolueilta. Euroopassa on useita puolueita, joiden moraalit ja arvokäsitykset pohjaavat uskontoon. Mikäli tällainen puolue hallituksessa toimiessaan tekee päätöksiä, jotka ovat ristiriidassa valtion ja kirkon erottamisen periaatteen kanssa, tulisi oikeustoimet kohdistaa päätöstyöstä, ei niiden takana olevaa puoluetta vastaan. Yleiskokous painottaa myös vallan kolmijaon aatetta. Turkin valtioelinten olisi kunnioitettava toistensa toimivaltaa ja pyrkiä tahoillaan edistämään Turkin taloudellisia ja poliittisia reformeja.

Yleiskokous kiittelee Turkin hallituksen aloitetta uudistaa maan perustuslaki ja toivoo maan toimivan yhteistyössä EN:n perustuslakiasiantuntijaelimen Venetsia-komission kanssa. Venetsia-toimikunnan lausunto Turkin päätöksestä poliittisten puolueiden kieltämisestä valmistunee maaliskuun 2009 mennessä.

Yleiskokous kehotti Turkkiä ryhtymään vuo-

delta 1982 peräisin olevan perustuslain uudistuksiin jo vuonna 2004, kun Turkin jäsenyysoikeuksien säännöllinen seuranta lopetettiin. Myös poliittisten puolueiden toimintaa koskeva laki tulisi uudistaa eurooppalaisten normien mukaiseksi. Yleiskokouksen mukaan perustuslain uudistusprosessi tarjoaa Turkin yhteiskunnan toimijoille tilaisuuden laajaan keskusteluun. Uudessa perustuslaissa tulisi olla keskeinen asema Euroopan normien mukaiselle ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelulle ja sen tulisi taata Turkin instituutioiden demokraattinen toiminta. Yleiskokous kehottaa päätöslauselmassa monitorointikomiteaa tehostamaan dialogia Turkin kanssa sen jälkimonitoroinnin osalta, seuraamaan tarkasti valtioelinten toiminnan demokraattisuutta ja perustuslakiuudistusta sekä harkitsemaan Turkin monitoroinnin uudelleen aloittamista, mikäli siihen on tarvetta.

4.3.9. Venäjä

Demokratian tila Venäjällä tuli käsitteeseen vuonna 2008 maaliskuun presidentinvaalien ja Georgian sodan yhteydessä elokuussa.

Venäjän presidentinvaalit pidettiin 2. maaliskuuta 2008. Venäjä kutsui parlamentaarisen yleiskokouksen tarkkailemaan vaaleja, ja yleiskokous valitsi valtuuskunnan, joka vieraili ensimmäisen kerran Moskovassa jo helmikuussa. Vierailun aikana valtuuskunta tapasi kolme neljästä ehdokkaasta (Zjuganov, Zhirinovski ja Bogdanov) sekä Kasjanovin, jonka ehdokkuuden vaalilautakunta eväsi. Tarkkailijat ilmaisivat huolensa ja arvostelivat sitä, että byrokraattiset määräykset tekivät äärimmäisen vaikeaksi ehdolle asettumisen vaaleissa. Ehdokkaan asettamiseen tarvittiin 2 miljoonaa allekirjoitusta 30 päivän kuluessa. Vaalitarkkailijat viittasivat arvosteluun, jota kohdistettiin joulukuussa 2007 pidettyihin Venäjän parlamenttivaaleihin (ks. vuoden 2007 kertomus). Tässä vaiheessa tarkkailijat kiinnittivät lisäksi huomiota siihen, että kaikilla ehdokkailla ei ollut käytännössä yhdenvertaisia mahdollisuuksia näkyvyyteen mediassa.

EN:n parlamentaarikot olivat ainoat parlamentaariset tarkkailijat, koska ETYJ, ODIHR, Euroopan parlamentti ja NATO-maiden parlamentaarinen yleiskokous eivät eri syistä osallistuneet tarkkailuun. Koska ODIHR:n osallistuminen vaalien tarkkailuun oli tehty käytännössä

mahdottomaksi, koko vaalikampanjaa koskevaa tietoa ei ollut käytettävissä. Vaalipäivän alla tarkkailijat tapasivat kolme neljästä ehdokkaasta sekä Medvedevin kampanjapäällikkö Sobjaninin. Vaalitarkkailijat seurasivat vaalitoimituksia Moskovassa, Pietarissa ja Jaroslavissa. Vaalitiimejä oli 14, joista kukin vieraili 10–15 äänestyspaikalla.

Raportissaan (dok. 11536) tarkkailijat toteavat vaalien teknisen toimittamisen sujuneen tyydyttävästi, mutta aidon poliittisen kilpailun puute heitti kriittisen varjon lopputuloksen ylle. Vaalit eivät parantaneet Venäjän mainetta demokratiana useista syistä johtuen. Istuva presidentti Vladimir Putin tuki avoimesti Medvedeviä, joka ilmoitti joulukuussa 2007, että mikäli hänet valitaan presidentiksi, valitsee hän Putinin pääministeriksi. Medvedev kieltäytyi osallistumasta julkisiin vaalikeskusteluihin vastaehdokkaiden kanssa. Lopputulos oli odotettu: Zjuganov sai 17,72 %, Zhirinovski 9,35 %, Bogdanov 1,30 % ja Medvedev 70,28 % äänistä. Äänestysprosentti oli 64,12. Toisaalta Venäjän kansan enemmistön katsottiin yleisesti ottaen olevan tyytyväinen tulokseen. Vaalitarkkailijat kehottavat Venäjän hallitusta uudistamaan vaalilainsäädäntöä, yksinkertaistamaan ehdokasasettelua koskevia määräyksiä sekä lisäämään vaalirahoituksen avoimuutta. Myös valitusmenettely kaipaa uudistamista.

Georgian ja Venäjän välisen sodan vaikutukset otettiin käsitteeseen yleiskokouksen syyskuun istunnossa kahdesta näkökulmasta.

4.4. Georgian ja Venäjän sota

Georgian ja Venäjän välillä 7. elokuuta 2008 puhjennut aseellinen konflikti on ainutlaatuinen haaste koko kansainväliselle yhteisölle ja niille kansainvälisille järjestöille, joiden jäseniä maat ovat. Ensimmäisen kerran EN:n historiassa kaksi jäsenmaata oli aseellisessa konfliktissa keskenään. Sotaa olivat edeltäneet molemmissa maissa pidetyt presidentinvaalit (Georgiassa tammikuussa 2008 ja Venäjällä maaliskuussa 2008) sekä Georgian parlamenttivaalit toukokuussa 2008 (edelliset vaalit marraskuussa 2003).

Georgian hallituksen ensisijaisena ulkopoliittisena haasteena ovat olleet Venäjän suhteet, jotka ovat viime vuosina asteittain heikentyneet. Georgia on säännöllisesti pyrkinyt suuntaamaan kansainvälisten järjestöjen huomion

autonomisten tasavaltojen Abhasian ja Etelä-Ossetian tilanteeseen, jotka ovat 1990-luvun alusta käytännössä olleet Venäjän hallinnon alaisia. Georgian kolmesta autonomisesta alueesta Abhasiasta, Etelä-Ossetiasta ja Adzhariasta ainoastaan Adzharian liittymistä voidaan pitää rauhanomaisena. Georgian viranomaisten ja Abhasian separatistien välillä puhkesi aseellinen konflikti jo vuonna 1992. Alue julistautui itsenäiseksi, hyväksyi perustuslain ja järjesti parlamenttivaalit ja paikallisvaalit. Käytännössä Abhasia on siitä lähtien ollut Georgian määräysvallan ulkopuolella. Vuonna 1994 saavutetun aselevon jälkeen alueella vallitsi sotilaallisesti katsoen rauha, vaikka satunnaisia aseellisia yhteenottoja esiintyikin. Rauhanturvajoukkoja (venäläisiä) ETYJ:stä on ollut sijoitettuna Abhasiaan ja Etelä-Ossetiaan tämän jälkeen. YK:lla (*UN Observer Mission in Georgia*, UNHCR ja UNDP) ja ETYJ:lla on ollut toimistot (*OSCE Mission in Georgia*) Tbilisissä vuodesta 1992 lähtien seuraamassa tilannetta niin Abhasiasa kuin Ossetiassakin. ETYJ:n kenttätuomaria Georgiassa johtaa suurlähettiläs Terhi Hakala (Suomi).

Georgian ja Venäjän joukkojen välillä puhkesi 7. elokuuta 2008 aseellinen konflikti Etelä-Ossetiassa. Georgia julisti sotatilan. Kansainvälinen yhteisö reagoi välittömästi antamalla lausuntoja, joissa tuomittiin väkivallan käyttö. EN:n parlamentaarisen yleiskokouksen presidentti Lluís de Puig antoi ensimmäisen lausuntonsa 8. elokuuta. Yleiskokous asetti 5. syyskuuta ad hoc -komitean tarkastelemaan Georgian ja Venäjän tilannetta. Komitea vieraili Georgiassa ja Venäjällä elokuussa 2008 (dok. 11720 add. II).

EN:n korkein poliittinen johto ja monet järjestön erityiselimet reagoivat Georgian tapahtumiin ja ryhtyivät erityisiin toimenpiteisiin omilla toimialoillaan. EN:n puheenjohtajamaa Ruotsin ulkoministeri Carl Bildt reagoi tilanteeseen 11. elokuuta 2008 ja matkusti alueelle 13. elokuuta ja myöhemmin myös Moskovaan. Yleiskokouksen edustajat samoin kuin ihmisoikeusvaltuutettu Hammarberg vierailivat alueella elokuun lopussa ja myöhemmin syksyllä. EN ja ETYJ antoivat 15. syyskuuta yhteisen julistuksen, ja ulkoministeri Bildt kutsui EN:n ulkoministerit ylimääräiseen kokoukseen New Yorkissa 24. syyskuuta. EN tuomitsi 26. syyskuuta yksiselitteisesti sen,

että Venäjä tunnusti Abhasian ja Etelä-Ossetian itsenäisyyden.

Georgian ja Venäjän välisen sodan vaikutuksia käsiteltiin yleiskokouksen syyskuun istunnossa kahdesta näkökulmasta, mutta problematiikkaan liittyi tietysti useita poliittisia ja oikeudellisia ongelmia, jotka tulevat olemaan ajankohtaisia vielä pitkään tulevaisuudessa.

Yleiskokouksen 24 jäsenen (heidän joukossaan kaksi Suomesta) allekirjoittamassa aloitteessa (dok. 11703), vaadittiin yleiskokouksen Venäjän valtuuskunnan valtakirjojen epäämistä. Yleiskokous joutui tässä yhteydessä ottamaan kantaa kysymykseen siitä, voiko jäsen vetää pois tukensa kirjalliselta aloitteelta, mikä olisi mahdollisesti johtanut aloitteen raukeamiseen. Tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista ja aloite lähetettiin valmisteltavaksi monitorointikomiteaan. Komitean päätöslauselmaehdotus hyväksyttiin selkeällä enemmistöllä (114-20-10) (*päätöslauselma 1631 (2008)*). Venäjän valtuuskunnan valtakirjat vahvistettiin, mutta yleiskokousta kehoitettiin seuraamaan tilannetta ja palaamaan tarvittaessa asiaan. Perusteluissa (dok. 11726) korostettiin vuoropuhelun ylläpitämisen merkitystä Venäjän viranomaisten kanssa.

Laajempi kysymys Georgian ja Venäjän välisen sodan vaikutuksista otettiin kiireellisenä lisäasiiana agendalle. EN:n perussäännön 3 artiklassa määrätään, että "jokaisen EN:n jäsenvaltion tulee hyväksyä laillisuusperiaate sekä periaate, jonka mukaan jokaisen sen tuomiovaltaan kuuluvan henkilön tulee voida nauttia ihmisoikeuksista ja perusvapauksista. Jäsenvaltioiden tulee yhdessä työskennellä vilpittömästi ja tehokkaasti I luvussa määritellyn neuvoston päämäärän toteuttamiseksi."

Monitorointikomitean raporttia (dok. 11724) täydennettiin kolmen muun komitean lausunnoilla (dok. 11730, 11731, 11732). Ihmisoikeusvaltuutettu Hammarbergin Etelä-Ossetian vierailua koskevassa raportissa (dok. Comm DH (2008) 22) kiinnitettiin huomiota heikentyneeseen ihmisoikeustilanteeseen, ja siihen sisältyy konkreettinen kuuden kohdan toimintaohjelma. Ohjelman tavoitteena on taata ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja humanitaarisen avun ja suojan tarjoaminen sodasta kärsineillä seuduilla. Hammarberg vieraili Vladikavkazissa, Tshkinvalissa, Gorissa, Tbilisissä ja Moskovassa elokuun lopulla.

Äänestystä edeltänyt keskustelu oli poikkeuk-

sellisen pitkä ja puheenvuorot usein kiivaita (ks. www.coe.int.) Suomen valtuuskunnasta kuusi jäsentä osallistui keskusteluun. Yleiskokouksen yhteenveto problematiikasta ja toimenpide-ehdotuksista on tiivistetty päätöslauselmaan 1633 (2008). Päätöslauselman alussa yleiskokous korostaa, että EN:n jäsenenä sekä Venäjä että Georgia ovat velvollisia kaikissa oloissa noudattamaan ihmisoikeuksia koskevia sitoumuksia, erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimukseen sisältyviä sitoumuksia.

Yleiskokous tuomitsi Venäjän 26. elokuuta 2008 tekemän Abhasian ja Etelä-Ossetian tunnustamisen ja vetoaa kansainväliseen yhteisön myötävaikutukseen, jotta Venäjä peruuttaisi tunnustamisensa ja muut valtiot eivät tunnustaisi näitä valtioita. Yleiskokous kannattaa ehdotusta riippumattoman kansainvälisen selviytyksen tekemisestä tapahtumien kulusta. Yleiskokous vetoaa siihen, että molemmat osapuolet noudattaisivat EU:n kuuden kohdan ohjelmaa. Kaikki ihmisoikeusrikokset on tutkittava, ja ryöstelyn, laittomuuksien ja ihmisoikeusrikosten estämiseksi tulevaisuudessa kansainvälisille humanitäarisille järjestöille on mahdollistettava pääsy konfliktialueelle. Median edustajien on voitava työskennellä esteettömästi alueella. Pakolaistilanne on hälyttävä, ja yleiskokous arvostaa pakolaisille annettua apua korostaen samalla, että tavoitteena tulee olla pakolaisten mahdollisuus palata koteihinsa. Yleiskokous vetoaa osapuoliin yhteistyön tekemiseksi kansainvälisten tarkkailijoiden kanssa. Yleiskokous ehdottaa, että puheenjohtajisto nimeäisi ad hoc -komitean seuraamaan järjestelmällisesti tilannetta ja kehottaa pääsihteeriä tutkimaan mahdollisuuksia lähettää ihmisoikeusvaltuutetun edustaja alueelle.

Ihmisoikeussopimuksen 52 artiklaan viitaten yleiskokous kehottaa pääsihteeriä pyytämään Venäjää antamaan tietoja siitä, miten ihmisoikeudet taataan puskurivyöhykkeellä ja Georgiaa antamaan selvityksen siitä, miten perustelut sotatilan julistamiseen ovat ihmisoikeussopimuksen 15 artiklan mukaisia (poikkeaminen sopimusvelvoitteista hätätilan aikana). Yleiskokous ehdottaa lopuksi, että EN kutsuu koolle kansainvälisen konferenssin. Lisäksi yleiskokous kehottaa jatkossa kiinnittämään suurempaa huomiota konflikteja ennalta ehkäiseviin toimiin ja muihin parlamen-

taariin toimenpiteisiin, joilla voidaan edistää turvallisuutta ns. jäätyneillä konfliktialueilla.

Suosituksessa 1496 (2008) yleiskokous pitää tervetulleena ulkoministeri Bildtin aloitetta ylimääräisen ulkoministerikokouksen koolle kutsumisesta ja kehottaa ministerikomiteaa laatimaan toimintaohjelman sellaisia tilanteita varten, joissa kaksi jäsenmaata joutuu aseelliseen konfliktiin keskenään. Lopuksi yleiskokous kehottaa kaikkia jäsenmaita allekirjoittamaan kansainvälisen yleissopimuksen, joilla kielletään rypälepommin käyttäminen.

Yleisemmin voidaan todeta, että Georgian ja Venäjän välinen sota on nostanut esiin kysymyksen alueellisen koskemattomuuden ja alueiden itsemääräämisoikeuden periaatteesta sekä vaikutuksista, joita näiden periaatteiden loukkaaminen aiheuttaa erityisesti EN:n toiminnalle ja uskottavuudelle. Tässä yhteydessä nousee varmaankin esiin kysymys kansalaisyhteiskunnan roolista mukaan lukien ihmisoikeuksien puolustajien toimenpiteet, kun tarkoituksena on ihmis- ja perusoikeuksien toteuttaminen.

Yleiskokouksen pysyvä komitea kokoontui marraskuussa 2008 Madridissa Espanjan tulevan puheenjohtajuuden vuoksi ja keskusteli myös mahdollisista tulevista ehdotuksista ja niiden vaikutuksista. Yleiskokouksen poliittinen komitea asetti marraskuussa ad hoc -komitean käsittelemään avoimia kriisikysymyksiä. *Sinikka Hurskainen* on tämän komitean jäsenenä. Ensimmäisenä tämän komitean työlliställä on Georgian ja Venäjän välinen konflikti, jota käsiteltiin ensimmäisessä kokouksessa joulukuussa 2008.

Yleiskokouksen monitorointikomitea valitsi kaksi raportointijaa (Van der Brande, Hollanti ja Eörsi, Unkari) jotka tulevat antamaan raporttinsa tammikuun istunnossa 2009. Yleiskokouksen kaikkien poliittisten ryhmien puheenjohtajat (*Presidential Committee*) vierailevat Moskovassa tammikuussa 2009 ennen tammikuun istuntoa. Myös siirtolaiskomitea seuraa tilannetta erityisesti alueen pakolaistilanteen kannalta.

4.5. Valko-Venäjä

Valko-Venäjää pidetään tällä hetkellä Eurooppaan epädemokraattisimpana maana. Kertomusvuonna 2008 presidentti Lukashenko vapautti kaksi poliittista vankia tammikuussa, pani täytäntöön

kolme kuolemanrangaistusta helmikuussa, kutsui EN:n yleiskokouksen valtuuskunnan vierailulle Minskiin maaliskuussa ja järjesti parlamenttivaalit syyskuussa 2008.

EN:n suhtautuminen Valko-Venäjään on ollut varovainen. Virallisia suhteita ei ole, mutta keskusteluyhteyttä on pidetty yllä eri tasoilla. On haluttu tukea maan demokraattisia voimia, estää maan eristäytyminen muusta Euroopasta ja samalla lähettää selkeä viesti maan johdolle poliittisen kehityssuunnan muuttamisen välttämättömydestä. Slovakian EN:n puheenjohtajuuskauden (marraskuu 2007-toukokuu 2008) eräs painopistealue oli Valko-Venäjän demokratiakehityksen tukeminen. Slovakian suunnittelema Valko-Venäjä-konferenssi Bratislavassa huhtikuussa jouduttiin kuitenkin peruuttamaan. Valko-Venäjä-aiheisia kansainvälisiä konferensseja on järjestetty, mutta kaikki on pidetty Valko-Venäjän ulkopuolella. Eräs konkreettinen yhteistyöhanke Slovakian ja Ruotsin pj-kausilla on ollut EN:n tiedotuspisteen (*Info center*) avaaminen Minskin yliopiston yhteyteen. Asiasta on poliittinen sopimus, mutta hankkeen toteutuminen on törmännyt teknisiin vaikeuksiin.

Vaikka yleiskokouksella ei ole muodollisia suhteita Valko-Venäjän parlamentin kanssa vuoropuhelua on pidetty yllä. Valko-Venäjän eri puolueiden, ml. oppositiopuolueiden edustajat ovat vierailleet Strasbourgissa ja seuranneet yleiskokouksen työskentelyä. Yleiskokouksen poliittinen komitea (raporttoija Rigoni, Italia) valmistelee raporttia Valko-Venäjän tilanteesta. Poliittisen komitean alaisuudessa toimii Valko-Venäjä alakomitea, jonka puheenjohtaja vuonna 2008 on ollut *Sinikka Hurskainen*. Kesäkuussa 2008 alakomitean kokoukseen osallistuivat Valko-Venäjän parlamentin kansainvälisten asiain komitean varapuheenjohtaja Anatoli Krasutski sekä Anatoly Lebedko, Chairman of the United Democratic Forces of Belarus (UDF). Maaliskuussa 2008 yleiskokous sai kutsun vierailu Minskissä ja seuraavaksi poliittinen komitea suunnitteleekin valtuuskunnan lähettämistä Minskiin (poliittisen komitean puheenjohtaja Lindblad, raporttoija Rigoni, alakomitean pj Hurskainen). Vierailu toteutuu alkuvuonna 2009.

EN ja EU ovat suhtautuneet kriittisesti yhteistyön kehittämiseen Valko-Venäjän kanssa ja edellyttäneet toimenpiteitä mm. poliittisten

vankien vapauttamisen osalta, median toimintaedellytysten kohdalla sekä lukuisia muita perustuslaillisia uudistuksia. EN:n, Euroopan parlamentti ja ETYJ ovat muodostaneet yhdessä nk. kansainvälisen troikan, joka viime vuosien aikana on pyrkinyt painostamaan maata uudistusten tekoon. Hurskainen on osallistunut troikan kokouksiin huhtikuussa ja lokakuussa sekä edustanut alakomiteaa kansainvälisissä konferensseissa. Alueellisista järjestöistä Valko-Venäjä on täysjäsen ainoastaan ETYJ:ssä. ETYJ:n yleiskokouksen Valko-Venäjä-työryhmää johtaa Uta Zapf (Saksa). Pohjoismaiden neuvosto järjesti maaliskuussa 2008 Vilnassa Valko-Venäjää käsittelevän konferenssin. Konferenssin varsinainen teema oli ympäristö- ja energia-alan yhteistyö.

Yleiskokouksen huhtikuun istunnossa hyväksyttiin *päätöslauselma 1606 ja suositus 1832 (2008)* (dok. 11464) *oikeusjärjestelmän väärinkäytöstä Valko-Venäjällä rikosoikeuden osalta*. Edelliset raportit vuodelta 2006 käsittelivät tilannetta ennen ja jälkeen presidentinvaaleja. Näissä ilmeni Lukashenkan hallinnon toimet, joilla pyrittiin estämään opposition sananvapautta sekä opposition ja demokraattisten liikkeiden toimintaa. Vuoden 2008 raportissa on tarkasteltu oikeusjärjestelmän väärinkäyttöä kolmesta näkökulmasta: rikos- ja hallintolainsäädännön tarkoituksenmukainen soveltaminen, jolla on kriminalisoitu poliittisen opposition toimia, kansalaisryhmien ja riippumattoman median toimia, oppositioedustajien syyttäminen poliittisin perustein yleisillä rikossyytöksillä (veropetoksia, korruptiosyytöksiä), sekä oppositioedustajiin kohdistuvien syytösten selvittämättä jättäminen ja kuolemanrangaistuksen täytäntöönpano.

Yleiskokous käsitteli vuonna 2004 (dok. 10062) neljän valko-venäläisen poliittisesti merkittävän henkilön katoamisen taustoja. Henkilöt katosivat Minskissä vuosina 1999–2000 ja raportin mukaan heidän katoamiseensa liittyy monia korkea-arvoisia Valko-Venäjän hallituksen edustajia. Yleiskokous ilmaisee tyrmistyneisyytensä siitä, että henkilöt, jotka jakoivat aikanaan tätä yleiskokouksen raporttia Valko-Venäjällä, vangittiin.

Yleiskokous kehottaa EN:n jäsenmaita, EUta ja Yhdysvaltoja painostamaan Valko-Venäjää tekemään demokraattisia uudistuksia. Päätöslauselma sisältää ehdotuksia Valko-Venäjän hallitukselle

sekä oikeuslaitokselle ja oppositiolle kohdistettuja kehoituksia. Kansainvälisen yhteisön tulisi tukea Valko-Venäjän ihmisoikeustaistelijoita. Lopuksi yleiskokous kehottaa Venäjää toimimaan poliittisten vankien vapauttamisen puolesta. *Suosituksessa 1832 (2008)* – yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa sekä jäsenmaitaan yhteydenpidossaan Valko-Venäjän kanssa painostamaan Valko-Venäjän hallitusta uudistuksiin.

Valko-Venäjän epädemokraattisen hallinnon luonne ilmenee selvästi mm. vaalien toimituksessa. Vuoden 2006 presidentinvaaleissa istuva presidentti Lukashenka sai n. 91 % annetuista äänistä. Kansainvälisten vaalitarkkailijoiden arvio vaaleista oli tyly, ja katse siirtyi vuoden 2008 parlamenttivaaleihin. EN ei tarkkaillut vaaleja, mutta on seurannut mm. ETYJ:n vaalitarkkailua Valko-Venäjällä. Syyskuussa 2008 järjestettyjä parlamenttivaaleja tarkkaili ETYJ ja IVY. ETYJ arvioi, että parlamenttivaalit olivat Valko-Venäjän kannalta menetetty tilaisuus osoittaa halua muuttaa poliittisen kehityksen suunta.

Joulukuussa 2008 poliittinen komitea järjesti kuulemistilaisuuden Valko-Venäjän tilanteesta yhdessä Euroopan unionin kanssa.

4.6. Demokraattiset järjestelmät muutospaineissa

Demokratian toteutumista pidetään usein itsensä selvyytenä, erityisesti ns. vakiintuneissa demokratioissa. Kun demokraattinen järjestelmä on kerran aikaansaatua, katsotaan se valmiiksi. Demokratian kehittäminen on kuitenkin loputon prosessi. Monet uudet ilmiöt ja yhteiskunnissa tapahtuvat muutokset aiheuttavat demokraattisille järjestelmille haasteita ja muutospaineita, joihin niiden olisi kyettävä vastaamaan. Tällaisia ilmiöitä voivat olla esimerkiksi maahanmuuttajien määrän lisääntyminen, talouden globalisaatio, äänestysprosenttien lasku, terrorismi tai päätösvalan siirtyminen kansalliselta tasolta kansainväliselle tasolle. Mikäli järjestelmää ei uudisteta vastaamaan muuttuneita olosuhteita, heikkenee sen demokraattisuus. Yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten vaikutuksia demokratiaan ja ihmisoikeuksiin onkin seurattava säännöllisesti. Yleiskokous hyväksyi kertomusvuonna useita demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskevia päätöslauselmia ja suosituksia eri aihealueilta.

Laajemman yleiskuvan saamiseksi Euroopan ihmisoikeus- ja demokraatiatilanteesta yleiskokous teki vuonna 2007 päätöksen järjestää kerran vuodessa demokratian ja ihmisoikeuksien teemaistuntopäivä, jossa näitä kysymyksiä pohditaan. Istunnosta valmistuu myös raportti, jonka yleiskokous toivoo toimivan pohjana demokraattisten järjestelmien uudistustyössä. Ensimmäisessä yleiskokouksen ihmisoikeuksien ja demokratian teemaistuntopäivässä vuonna 2007 keskityttiin erityisesti kansalaisten kiinnostuksen laskusta johtuvaan edustuksellisen demokratian kriisiin. Vuonna 2008 pidetyssä teemaistunnossa puolestaan demokratian tilaa Euroopassa käsiteltiin kolmen eri alateeman puitteissa: monikulttuurisuuden ja maahanmuuttokysymysten demokraattiselle asettamat haasteet, maahanmuuttajien demokraattisen osallistumisen parantaminen sekä demokraattisten instituutioiden toimivuus Euroopassa ja yleiskokouksen monitorointikäytäntöjen tehostaminen.

4.6.1. Demokraattisten instituutioiden toiminta

Raportissa *demokraattisten instituutioiden toiminta Euroopassa ja yleiskokouksen monitorointimenetelmien kehittäminen* (dok. 11628) nostetaan esiin yleisiä ongelmia Euroopan valtioiden demokraattisten instituutioiden toiminnassa monitoroinnin (Albania, Armenia, Azerbaidzhan, Bosnia ja Hertsegovina, Georgia, Moldova, Monaco, Montenegro, Venäjä, Serbia ja Ukraina) ja jälkimonitoroinnin (Bulgaria, Turkki ja Makedonia) piirissä olevissa maissa ja nostetaan yksittäistapauksina muissa jäsenmaissa ilmenneitä ongelmia.

Raportin mukaan monitoroinnin ja jälkimonitoroinnin piirissä olevissa maissa yleisiä ongelmia liittyen demokraattisten instituutioiden toimintaan ovat erityisesti vallanjakoon liittyvät kysymykset, kuten parlamentin ja opposition asema. Perustuslakiuudistukset ovat monessa maassa vielä kesken ja myös oikeusjärjestelmän itsenäisyyttä suhteessa toimeenpanovaltaan tulisi vahvistaa lähes kaikissa monitoroinnin ja jälkimonitoroinnin alla olevissa valtioissa. Vaalit eivät edelleenkään ole vapaita ja reiluja ja täytä kansainvälisiä vaatimuksia kaikissa Euroopan maissa. Vaaliuudistukset ovat edelleen tekemättä monissa maissa, ehdokkaiden läpipääsykynnys on liian korkea, äänestäjälisterien taso heikkoa, vaalihal-

linto puolueellista, valitusjärjestelmä heikko ja vaalikampanjat käydään epäreilusti. Opposition ehdokkaita ja kannattajia häirintään jopa väkivaltaisesti. Median vapaudessa on niin ikään ilmennyt useita ongelmia seurannan alla olevissa maissa. Sensurointia, toimittajiin kohdistuvia vääriä syytteitä, vangitsemisia ja häirintää esiintyy yhä ja kunnianloukkaus on monessa maassa syytteen alainen. Monissa valtioissa olisi tarvetta myös vallan alueelliselle hajauttamiselle ja uudistuksille aluehallinnon toimivallassa ja verotusoikeudessa. Azerbaidžhanissa, Georgiassa ja Moldovassa demokraattisia uudistuksia vaikeuttavat myös käynnissä olevat konfliktit, eikä uudistuksia voida vakauttaa ennen kuin valtioiden alueellinen yhtenäisyys on palautettu.

Osa raportin esiin nostamista ongelmista ovat yleisiä paitsi monitoroinnin piirissä olevissa maissa, myös ns. vakiintuneissa demokratioissa. Esimerkiksi poliittisten puolueiden rahoituksen läpinäkyvyydessä ja korruption vastaisessa taistelussa on ilmennyt ongelmia useissa Euroopan maissa. Yleiskokous suosittelee, että kaikkiin jäsenmaihiin perustettaisiin itsenäinen, erikoistunut ja vahva kontrollimekanismi puoluerahoituksen valvontaan. Raportissa nostetaan esiin myös Ison-Britanniassa ilmenneet vaalivilppitapaukset vuosina 2000–2007. Monitorointikomitean tutkimuksen mukaan johtuen maan vaalijärjestelmän puutteista äänestäjän henkilöllisyyden varmistamisessa, vilppi on mahdollinen. Postiäänestyksen salliminen on vaikeuttanut äänestäjän tunnistamista entisestään. Koska Ison-Britannian viime vaalit kuitenkin ovat sujuneet demokraattisesti, monitorointikomitea päätti, ettei Ison-Britannian monitorointia aloiteta. Monitorointikomitea tutki myös väitteet sähköisen median keskittymisestä ja mahdollisesta vallan hyväksikäytöstä Italiassa. Yleiskokous totesi sähköisen median (television) olevan Italiassa keskittynein koko Euroopassa, mutta päätti, ettei yksin sähköisen median keskittyminen anna aiheutta Italian täysmittaisen monitoroinnin aloittamiselle, koska Italian kansalaisilla on tästä huolimatta pääsy tiedonlähteisiin ja laajaan sisältöön koko mediassa. Yleiskokous määräsi kuitenkin monitorointikomitean seuraamaan Italian tulevia lainsäädäntöuudistuksia.

Yleiskokous hyväksyi vuoden aikana myös muita demokraattisten instituutioiden toimintaan liittyviä raportteja ja niihin liittyvät päätös-

lauselmat ja suositukset. Tammikuun istunnossa yleiskokous hyväksyi *päätöslauselman 1601 (2008) opposition asemaa ja oikeuksia parlamentissa koskevasta menettelytapaohjeista (dok. 11465)*. Päätöslauselmassa yleiskokous muistuttaa demokraattisen järjestelmän perustuvan siihen, että kaikilla on oikeus osallistua yhteisten asioiden hoitamiseen. Tämä tapahtuu edustuksellisten instituutioiden kautta, erityisesti parlamentin, jossa kaikkien yhteiskunnan eri osatekijöiden tulee olla edustettuina. Poliittinen oppositio parlamentin sisällä on olennainen osa hyvin toimivaa demokratiaa. Hallituksen työtä kritisoimalla ja esittämällä vaihtoehtoja harjoitetulle politiikalle, oppositio tukee hallinnon avoimuutta ja tehokkuutta ja vahvistaa kansalaisten luottamusta julkisiin instituutioihin. Yleiskokous kehottaa oppositiopuolueita käyttämään oikeuksiaan vastuullisesti ja rakentavasti. Niiden ei tulisi rajoittua vain kritisoimaan hallitusta, vaan käyttämään oikeuksiaan parlamentin tehokkuutta lisäävällä tavalla. Päätöslauselman mukaan kaikissa jäsenmaiden parlamenteissa taataan parlamentaarisen vähemmistön oikeudet. Opposition institutionaalinen rooli sen sijaan eroaa suuresti eri jäsenmaiden välillä. Yleiskokous kehottaa jäsenvaltioita uudistamaan demokraattiset instituutionsa ja on tätä tarkoitusta varten laatinut opposition asemaa koskevat ohjeet. Kansallisten parlamenttien tulisi käyttää ohjeita hyödyksi kun ne päivittävät tai uudistavat menettelytapasääntöjään. Ohjeissa muistutetaan parlamentaarikoiden riippumattomuudesta ja oikeudesta ajaa asioita, jotka ovat vastoin istuvan hallituksen politiikkaa. Yleiskokous muistuttaa ohjeissa mm. että Oppositioon kuuluvilla parlamentaarikoilla tulee olla samat oikeudet ja mahdollisuudet osallistua parlamentin työhön kuin hallituspuolueen parlamentaarikoilla. Opposition edustajia tulee valita myös luottamustehtäviin, kuten varapuhemiehen tehtävään. Opposition edustajien tulee toimia puheenjohtajina ainakin valtiovarainvaliokunnassa, tarkastusvaliokunnassa, turvallisuuspalvelua valvovassa valiokunnassa ja muissa hallituksen työtä valvovissa komiteoissa.

Yleiskokous laati kertomusvuonna myös ohjeet siitä, miten median tulisi voida toimia demokraattisessa järjestelmässä. Yleiskokous muistuttaa, että median vapaus on demokraattisen järjestelmän ehdoton elementti. Jotta kansalaiset voisivat osallistua poliittiseen päätöksentekopro-

sessiin, on heidän saatava siitä riittävästi tietoa. *Päätöslauselmassa 1636 (2008) median indikaattorit demokratiassa* (dok. 11683) kehoitetaan kansallisia parlamentteja säännöllisin väliajoin selvittämään median tilanne omassa maassa mahdollisten lainsäädännössä ja toimintatavoissa piilevien ongelmien selvittämiseksi ja korjaamiseksi. Selvitysten tulisi perustua median vapauden peruseriaatteille, jotka yleiskokous luettelee päätöslauselmassa. Periaatteisiin kuuluu mm. että median ilmaisuvapaus tulee taata kansallisella lailla, joka tulee myös toimeenpanna käytännössä. Valtion viranomaisia ei tule suojella kritiikiltä, eikä journalisti saa vangita tai medioita lakkauttaa kritiikin esittämisen vuoksi. Toimittajia tulee myös suojella fyysisiltä uhkauksilta ja hyökkäyksiltä ja oikeuslaitosten tulee käsitellä viipymättä heihin kohdistuneet hyökkäykset. Ulkomaisten toimittajien pääsyä maahan ei saa evätä kritiikin pelossa, eikä pääsyä tietoon saa kohtuuttomasti rajoittaa valtiosalaisuuksien perusteella. Median riippumattomuus edellyttää myös, että toimittajien työolosuhteet ml. kunnolliset työsopimukset ja riittävä sosiaaliturva taataan ja varmistetaan, että medioilla on toimituksellinen vapaus suhteessa median omistajiin. Median omistussuhteet tulee tehdä läpinäkyviksi ja lainsäädäntöä mediamonopoleja vastaan tulee vahvistaa. Yleisradiotoimijoita tulee suojella poliittiselta häirinnältä, eikä sen johtotehtäviin tule nimittää henkilöitä, joilla on suorat suhteet puoluepolitiikkaan. Yksityinen media puolestaan ei saa olla valtion tai valtionyhtiöiden omistuksessa. *Suosituksessa 1848 (2008) Median indikaattorit demokratiassa* (dok. 11683) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa laatimaan yleiskokouksen listan pohjalta ohjeet jäsenvaltioille median toimimista demokraattisessa järjestelmässä.

4.6.2. Maahanmuuton haasteet

Maahanmuuttajia koskevat kysymykset ovat nousseet viime vuosina useaan otteeseen yleiskokouksen agendalle. Erityisesti asiaa on käsitelty integraation näkökulmasta. Maahanmuuttajien kotoutumisen onnistuminen uuteen kotimaahan on kohtalon kysymys monelle eurooppalaiselle valtioille, joiden väestö ikääntyy ja vierastyövoiman tarve lisääntyy.

Raportissa *demokratian tila Euroopassa: monikulttuurisuuden ja maahanmuuttokysymysten demo-*

kratialle asettamat haasteet (dok. 11623) nostetaan esiin maahanmuuttajayhteisöjen valtaväestöäkin suurempia vaikeuksia identifioitua nykymuotoiseen poliittiseen päätöksentekojärjestelmään. Yleiskokous toteaa raportissa monikulttuurisuuden olevan, globalisaation, talouden liberalisaation sekä väestön ikääntymisen myötä tapahtuva väistämätön kehityssuunta. *Päätöslauselmassa 1617 (2008)* yleiskokous muistuttaa, ettei edustuksellisen demokratian voida katsoa toimivan, mikäli suuret väestöryhmät jäävät syrjään päätöksenteosta. Valtioiden tulisi parantaa maahanmuuttajien mahdollisuuksia saada vastaanottavan maan kansalaisuus ja parantaa maassa laillisesti asuvien muiden maiden kansalaisten mahdollisuuksia äänestää. Yleiskokous pitää epäoikeudenmukaisena maahanmuuttajien erottelua sen mukaan, tulevatko nämä toisesta EU-maasta vai eivät ja muistuttaa, että demokraattisen järjestelmän tarkoituksena on varmistaa kaikkien asukkaidensa tasapuoliset mahdollisuudet harjoittaa poliittisia oikeuksiaan. Demokratian peruseriaatteena on, että kaikilla asukkailla on oikeus osallistua heitä koskevien päätösten tekoon. Yleiskokous ottaa päätöslauselmassa myös kantaa paremmin järjestetyn kotouttamispolitiikan puolesta, ja korostaa, ettei integroituminen ole pelkästään maahanmuuttajan vastuulla, vaan myös vastaanottavan yhteiskunnan tulee mukautua uuteen monikulttuurisuuteen. Yhteiskunnan tehtävänä on varmistaa, että tulija saa muita asukkaita vastaavat oikeudet ja mahdollisuudet mm. koulutuksen ja työnhaun suhteen, ja että kaikenlaisen rasismiin ja syrjintään puututaan. Integraatiota ei tule sekoittaa assimilaatioon: maahanmuuttajalla on oikeus säilyttää kulttuurinsa, kielensä ja uskontonsa. Samalla maahanmuuttajalla on kuitenkin velvollisuus noudattaa yhteiskunnan lakeja ja arvoja, kuten ihmisoikeudet ja demokratia sekä pyrkiä oppimaan vastaanottavan maan kieli. *Suosituksessa 1839 (2008)* yleiskokous kehottaa ministerineuvostoa laatimaan säännöt laillisesti maassa olevien maahanmuuttajien rekisteröinnistä ja asemasta sekä edistämään yhteisiä säädöksiä liittyen ulkomaisten asukkaiden äänestysoikeuteen. Jäsenvaltioiden tulisi seurata maahanmuuttajien, varsinkin naisten, osallistumista yhteiskunnalliseen toimintaan.

Toinen merkittävä kysymys on myös poliittiset oikeudet saaneiden maahanmuuttajien heikko

osallistuminen politiikkaan ja matalat äänestysprosentit. Raportissa *maahanmuuttajien demokraattisen osallistumisen parantaminen* (dok. 11625) paneudutaan vielä tarkemmin maahanmuuttajien yhteiskunnallisen toiminnan esteisiin. Raportissa todetaan, että on useita oikeudellisia ja poliittisia keinoja parantaa maahanmuuttajien osallistumista poliittiseen päätöksentekoon, mikäli poliittista tahtoa siihen löytyy. *Päätöslauselmassa 1618 (2008)* yleiskokous toteaa kotoutumisen olevan avainkysymys maahanmuuttajien demokraattiseen osallistumiseen. Toisaalta osallistuminen yhteisten asioiden hoitoon myös edistää kotoutumista. Mitä aikaisemmassa vaiheessa maahanmuuttajalle annetaan mahdollisuus osallistua, sitä todennäköisemmin tämä myös osallistuu ja kotoutuu. *Päätöslauselmassa* kehoitetaan jäsenvaltioita lisäämään maahanmuuttajien osallistumista edistämällä näiden kotoutumista ja tuomalla esiin toimenpiteet rasmin ja syrjinnän ehkäisemiseksi. Vastaanottavan maan tulisi tarjota kaikille tulijoille, erityisesti naisille ja vastikään maahan saapuneille mahdollisuus kirjoitus- ja lukutaitokursseille ja kielikurssille sekä tarjota heille riittävät tiedot ja taidot yhteiskunnan ja työmarkkinoiden toiminnasta.

Tulijoita on kohdeltava lain edessä samanarvoisina kuin maan kansalaisia. Erytysuomiota on kiinnitettävä rasmin, ksenofobian, antisemitismin, islamofobian ja suvaitsemattomuuden ehkäisyyn, myös viranomaisten joukossa. Viranomaisten tulisi pyrkiä luomaan siltoja eri yhteiskuntaryhmien välille, esimerkiksi urheilun, koulutuksen ja kulttuuriaktiiviteettien muodossa. Maahanmuuttajien tulisi olla edustettuina kaikilla hallinnon tasoilla ja valtioiden tulisi perustaa kotouttamisesta vastaava ministeriö tai sitä hallinnossa koordinoiva ja valtavirtaistava elin. Maahanmuuttajille tulisi tarjota apua työpaikkaan integroitumiseen ja varmistaa, että maahanmuuttajia koskevat samat lait ja oikeudet työssä kuin valtaväestöä. Maahanmuuttajia tulisi työllistää julkiselle sektorille, ml. terveydenhuolto, koulutus ja julkishallinto. Heidän tasapuolinen oikeus asumiseen tulee turvata. Maahanmuuttajien osallistumista estävät lailliset esteet tulisi poistaa. Kansalaisuuteen pääsyä tulisi helpottaa alentamalla viiden vuoden oleskeluvaatimusta, varmistamalla, etteivät kansalaisuustestit ole kohtuuttomat täyttää, poistamalla esteet kaksoiskan-

salaisuuteen, ottamalla huomioon pakolaisten erityistilanne, helpottamalla pitkäajan oleskeluluvan saamista, laillistamalla ne laittomasti maassa olevat maahanmuuttajat, jotka eivät enää pala kotimaahansa, takaamalla maahanmuuttajien oikeus äänestää ja asettua ehdolle aluevaaleissa viiden vuoden oleskelun jälkeen ja poistamalla esteet maahanmuuttajien ilmaisu- ja järjestäytymisvapaudelta sekä esteet maahanmuuttajien liittymiseltä poliittisiin puolueisiin. Osallistumista tulisi helpottaa myös perustamalla maahanmuuttajista koostuvia neuvoa-antavia elimiä, tukemalla kansalaisyhteiskunnan aloitteita, joilla pyritään parantamaan kotoutumista ja maahanmuuttajien osallistumista, rohkaisemalla mediaa esittämään positiivisia esimerkkejä maahanmuuttajista ja rikkomaan stereotyyppioita ja tukemalla maahanmuuttajien osallistumista koskevaa tutkimusta.

Euroopan neuvoston piirissä on solmittu kolme yleissopimusta koskien maahanmuuttajien oikeuksia: siirtotyöläisten oikeuksia koskeva eurooppalainen yleissopimus (ETS 93), kansalaisuutta koskeva eurooppalainen yleissopimus (ETS 166) ja yleissopimus ulkomaalaisten osallistumisesta julkiseen elämään paikallistasolla (ETS 144). *Päätöslauselmassa* yleiskokous kehottaa jäsenmaita ratifioimaan ja toimeenpanemaan sopimukset. *Suosituksessa 1840 (2008)* yleiskokous toteaa, että maahanmuuttajien osallistuminen päätöksentekoon on heikkoa. Se kehottaa ministerikomitean alla toimivaa paikallis- ja aluehallintoviranomaisten komiteaa (CDLR) selvittämään, miten yleissopimus ulkomaalaisten osallistumisesta julkiseen elämään paikallistasolla toimeenpano jäsenvaltioissa on edennyt. Siirtolaisasiain komitean (CDMG) puolestaan tulisi selvittää, miten jäsenvaltioiden integraatio-ohjelmia ja tasa-arvo-ohjelmia tulisi muokata vastaamaan paremmin maahanmuuttajien tarpeita. Ihmisoikeusasioiden johtokomiteaa (CDDH) yleiskokous kehottaa tutkimaan, miten maahanmuuttajien perusoikeuksia erityisesti oikeutta liittyä poliittisiin puolueisiin ja järjestäytyä rajoitetaan jäsenmaissa. Oikeudellisen yhteistyön komitean (CDCJ) tulisi selvittää, miten jäsenmaissa on edistytty the kansalaisuutta koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen toimeenpanossa. Tasa-arvokomitean (CDEG) taas tulisi arvioida maahanmuuttajanaisten ja -miesten demokraattinen osallistuminen samassa yhteydessä, kun

tutkitaan ministerikomitean suosituksen Rec (2003)3 koskien naisten ja miesten tasapuolista osallistumista päätöksentekoon toimeenpanoa. Venetsia-komissioita yleiskokous kehottaa selvittämään valtioiden perustuslaeissa mahdollisesti olevat esteet maahanmuuttajien äänestysoikeudelle, erityisesti kunnallis- ja aluevaaleissa, sekä tarjoamaan jäsenvaltioille apua näiden esteiden poistamiseksi. Euroopan rasismien ja syrjinnän vastaista komissiota (ECRI) yleiskokous kehottaa selvittämään, millaisia esteitä maahanmuuttajien poliittiselle osallistumiselle aiheutuu syrjinnästä, rasismista ja suvaitsemattomuudesta.

Yleiskokous hyväksyi aiemmin huhtikuun istunnossa raportin, jossa keskityttiin erityisesti Euroopan muslimiyhteisöihin ja kotoutumisen epäonnistumisen myötä syntyvään fundamentalististen ajatusten leviämisen uhkaan. Raportissa *Euroopan muslimiyhteisöt ja ääriliikkeiden uhka* (dok.11540) painotetaan EN olevan etulinjassa turvaamassa monikulttuurisen Euroopan ihmisoikeuksia ja vapauksia. EN:n tulisikin antaa tukea ääriliikkeet tuomitseville ja demokraattisia vaikutuskeinoja tukeville muslimijohtajille. *Päätöslauselmassa 1605 (2008)* varoitetaan sekoittamasta toisiinsa islamin uskoa ja islamilaista fundamentalismia, joka on ääriliike ja kehoitetaan eurooppalaisia hallituksia ja muslimiyhteisöjä yhteistyöhön radikalisoitumisen torjumiseksi. Muslimijohtajien pitäisi yksiselitteisesti tuomita joidenkin imaamien harjoittama vihanlietsonta ja terrorismi ja korostaa sitä, mikä islamilaisissa ja eurooppalaisissa arvoissa on yhteistä. Euroopan hallituksilla on samaan aikaan vastuu niiden syiden kitkemisestä, jotka muodostavat kasvupohjan äärimielipiteille ja terrorismille. Näitä ovat muslimien syrjintä, köyhyys ja sosiaalinen syrjäytyminen. Jäsenvaltioiden tulisi toimia konkreettisesti maahanmuuttajien ja heidän jälkeläistensä integroimiseksi yhteiskuntaan. Heillä tulee olla samat mahdollisuudet työpaikkaan, koulutukseen, täydennyskoulutukseen, asumiseen ja julkisiin palveluihin kuin alkuperäisillä kansalaisilla. *Päätöslauselmassa* esitetään useita konkreettisia toimenpiteitä hallituksille ja muslimiyhdyskunnille mm. syrjinnän, islamofobian ja vihanlietsontan kitkemiseksi ja ihmisoikeus- ja oikeusvaltioperiaatteiden huomioon ottamiseksi terrorismin vastaisessa toiminnassa. *Suosituksessa 1831 (2007)* yleiskokous kiittelee EN:n minis-

terineuvoston toimia kulttuurien ja uskontojen välisen dialogin saralla ja kehottaa sitä keskittymään näihin kysymyksiin jatkossakin. Riittävät taloudelliset resurssit tulisi varmistaa, jotta suunnitellut toimet toteutetaan. Erityishuomiota tulisi kiinnittää maahanmuuttajataustaisiin nuoriin. Yleiskokous suosittelee myös yhä läheisempää yhteistyötä näissä kysymyksissä EN:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen, kuten YK:n, EU:n (erityisesti Barcelonan prosessi), Etyjin sekä islamilaisten maiden konferenssin kanssa. Yleiskokous esittää myös Euroopan rasismien ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission (ECRI) ja Euroopan ihmisoikeusvaltuutetun yhteistyönä tehtäväksi erityistä tutkimusta muslimiyhteisöjen tilasta Euroopassa, sisältäen hyvän esimerkkejä viranomaisien ja muslimijärjestöjen välisistä yhteistyöprojekteista ääriateiden torjunnassa.

Afrikasta Eurooppaan suuntautuvaa maahanmuuttoa käsiteltiin yleiskokouksessa kertomusvuonna kahteen otteeseen. Huhtikuun istuntoon valmistui maahanmuutto-, pakolais- ja väestökomitean raportti *muuttoliikkeestä Saharan eteläpuolisesta Afrikasta* (dok. 11526) ja Madridissa marraskuussa järjestettyyn pysyvän komitean istuntoon saman komitean raportti *“venepakolaisina” Etelä-Eurooppaan saapuvista maahanmuuttajista* (dok.11688). Afrikasta saapuu Eurooppaan määrällisesti eniten maahanmuuttajia ja tulijoiden määrä on kasvussa. Alueellisesti eniten maahanmuuttajia tulee Saharan eteläpuolisesta Afrikasta. Afrikan aseelliset konfliktit, länsimaiden vetovoima, Euroopassa jo asuvat sukulaiset, työttömyys ja toimeentulon heikkous kotimaassa ja tunne loputtomasta kriisistä Afrikassa lisäävät maahanmuuttoa sen riskeistä huolimatta. *Päätöslauselmassa 1611 (2008)* Muuttoliike Saharan eteläpuolisesta Afrikasta (dok. 11526) yleiskokous toteaa Euroopan mailla olevan erityisen vastuun näiltä alueilta tulevia maahanmuuttajia kohtaan. Venepakolaisilmiö on osoittanut, ettei rajojen sulkeminen estä maahanmuuttajien tuloa. Lisäksi alueelta tulevien maahanmuuttajien palauttaminen on usein vaikeaa tai mahdotonta, koska heidän alkuperämaataan ei saada selville, palautussopimusta kyseisen maan kanssa ei ole tai johtuen maahanmuuttajien oikeuksia puolustavien järjestöjen vastustuksesta. Vaikeutta lisäävät myös eurooppalaisten valtioiden toistaan eroavat lainsäädännöt. Yleiskokouksen

mukaan jäsenvaltioiden tulisikin, paitsi asteittain harmonisoida maahanmuuttoa koskeva lainsäädäntö Euroopassa, myös organisoida paremmin maahanmuuttovirtojen hallinta ja seuranta ja maahanmuuttajien rekisteröinti. Yleiskokouksen mukaan jäsenmaiden tulisi kehittää vaihtoehtoja turvapaikkajärjestelmälle epävakasta oloista tuleville tai vähemmistöryhmiin kotimaissaan kuuluville, tehdä parempaa yhteistyötä maahanmuuttajaopiskelijoiden lähtömaiden suurlähetystöjen kanssa helpottamaan opiskelijan kotiinpaluuta ja työn saantia sekä käyttäen ns. positiivista diskriminaatiota, jotta maahanmuuttajien asuminen, koulutus ja terveydenhuolto pystytään turvaamaan. Päätöslauselmassa nostetaan esiin myös tarve rangaista maahanmuuttajia, mikäli nämä harjoittavat uudessa kotimaassaan ihmisoikeuksien vastaisia toimia, esim. naisten ympärileikkausta. Samalla yleiskokous toteaa kuitenkin, että maahanmuuttajille tulee tarjota riittävästi tietoa heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan uudessa kotimaassaan. Yleiskokous myös kehottaa valtioita torjumaan tehokkaammin pimeän työvoiman käyttöä ja ihmisalakuljetusta ja lisäämään kehitysapua Afrikkaan.

Veneillä Afrikasta Eurooppaan pyrkivien ns. venepakolaisten (engl. boat-people) määrä on lisääntynyt vuosi vuodelta. Vuonna 2007 Italian, Espanjan, Kreikan ja Maltan rannikoille saapui yli 51 000 ihmistä. Raportissaan venepakolaisista (dok. 11688) yleiskokouksen maahanmuutto-, pakolais- ja väestökomitea ilmaisee huolensa siitä, etteivät vastaanottovaltiot aina täytä suojelu- ja pelastusvelvollisuuttaan, sekä niistä olosuhteista, joissa pakolaisia pidetään heidän saavuttuaan Eurooppaan. *Päätöslauselmassa 1637 (2008) Euroopan "venepakolaiset": merien kautta Etelä-Eurooppaan saapuvat maahanmuuttajavirrat* (dok. 11688) yleiskokous toteaa tuhansien menettävän henkensä surkeakuntoisten veneiden uppoamisen ja salakuljettajien väkivallan vuoksi. On myös ilmennyt tapauksia, joissa muut alukset tai valtioiden viranomaiset eivät ole vastanneet pakolaisia salakuljettaneiden alusten hätäkutsuun. Joissakin tapauksissa veneitä on jopa työnnetty pois aluevesiltä vastuun välttämiseksi. Samalla yleiskokous toteaa, että vaikka eteläisen Välimeren mailla on päävastuu pakolaisista, Euroopan unionin on niitä tuettava. Erityisen tärkeä rooli on EU:n rajavirasto Frontexilla. Yleiskokous

pyydyttää kaikkia EN:n jäsenvaltioita tukemaan pakolaisvirtojen kanssa kamppailevia Välimeren maita pelastustoimen järjestämisessä, lähtömaiden selvittämisessä, palautusten järjestämisessä ja niiden tulijoiden sijoittamisessa, jotka ovat kansainvälisen suojelun tarpeessa. Yleiskokous kehottaa jäsenmaita seuraamaan Yhdysvaltojen esimerkkiä, joka on sijoittanut suuren määrän Maltalle saapuneista kansainvälisen suojelun tarpeessa olevista pakolaisista. Jäsenmaiden tulisi myös tukea lähtö- ja kauttakulkumaita laitottoman maahanmuuton kitkemisessä ja edistää laillisen maahanmuuton väyliä. Välimeren rantavaltioita yleiskokous kehottaa noudattamaan Euroopan ihmisoikeussopimusta, kansainvälisen pakolaisten asemaa koskevan lainsäädäntöä ja EU:n sääntöjä ja kunnioittamaan kansainvälistä merenkulkua koskevia velvollisuuksia, kuten avunanto hädässä oleville aluksille ja tutkimaan kiireesti väitteet pakolaisten auttamatta jättämisestä ja veneiden siirtämisestä pois aluevesiltä. Yleiskokous kiinnittää huomiota myös pakolaisten vastaanotto-olosuhteisiin ja kehottaa maita tekemään eron laittomien maahantulijoiden ja laillisten turvapaikanhakijoiden välille. Tulijan vangitseminen tulisi sallia vain rajalliseksi ajaksi, jos se on ehdottoman välttämätöntä laitottoman maahantulon estämiseksi ja mikäli valtion oikeuslaitos sen hyväksyy. Tavanomaisiin vankiloihin maahanmuuttajia ei saa laittaa. Yleiskokous muistuttaa, ettei heikossa asemassa olevia tulijoita kuten alaikäiset, ikääntyneet, sairaat, raskaana olevat, kidutuksen, seksuaalisen väkivallan tai salakuljetuksen uhrit saa vangita, vaan heille tulee tarjota riittävä tuki ml. psykologinen apu. Valtioiden tulisi sulkea epäsopivat vastaanotto- ja säilytyskeskukset. Erityisen huono tilanne on Maltassa ja Kreikassa. Yleiskokous listaa päätöslauselmassa kriteerit keskuksille. Tulijoiden terveydenhoito on taattava ja vangituilla tulee myös olla oikeus pitää yhteyttä perheeseensä, lakimiehiin, heitä auttaviin kansalaisjärjestöihin ja kansainvälisiin organisaatioihin ja heille tulee antaa kaikki tarvittava tieto oikeuksistaan ja menettelytavoista. Käännös- ja tulkkausapua on tarvittaessa järjestettävä. Vastaanottokeskusten ja rajavartion henkilökunta on koulutettava asiaankuuluvalla tavalla kohtaamaan maahanmuuttajat. *Suosituksessa 1850 (2008) Euroopan "venepakolaiset": merien kautta Etelä-Eurooppaan saapuvat*

maahanmuuttajavirrat (dok.11688) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa laatimaan yhteistyösä kidutuksen vastaisen komitean CPT:n kanssa ohjeet ja minimikriteerit laittomien pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto- ja säilytyskeskuksille, parantamaan yhteistyötä ja yhteyksiä eri maiden vastaanottokeskusten välillä, kehittämään koulutusohjelma kyseisten asioiden parissa työskenteleville valtioiden virkamiehille ja lakimiehille, kehottamaan CPT:tä jatkamaan vastaanotto- ja säilytyskeskusten tarkkailua ja pohtimaan keinoja, joilla EN voisi puuttua maahanmuuttajien salakuljetukseen.

Marraskuussa pysyvän komitean kokouksessa Madridissa hyväksyttiin myös toinen raportti maahanmuutosta, *Maahanmuutto ja väestön liikkuvuus Euraasiassa – tulevaisuuden näkymät* (dok. 11747) Raportissa pohditaan Euraasian alueen valtioiden välistä maahanmuuttoa ja sen haasteita ja mahdollisuuksia. Maahanmuutto ei ole uusi ilmiö alueella, mutta Neuvostoliiton hajoamisen ja uusien valtioiden syntyminen sekä markkina-talouden aiheuttamien tuloerojen kasvun myötä se on voimakkaasti lisääntynyt. Maahanmuutto Kiinasta Venäjälle ja muihin Euraasian maihin on lisääntynyt. Alueella olevien kiinalaisten maahanmuuttajien määrän arvioidaan olevan jopa miljoona. Monien kotoutuminen on onnistunut heikosti ja suuri osa työskentelee pimeästi. Venäjällä kiinalaisten maahanmuuttajien määrä, luonnonvarojen vienti Kiinaan ja halpojen kiinalaistuotteiden tuonti Venäjälle nähdään uhkana maan taloudelle. *Päätöslauselmassa 1639 (2008)* yleiskokous toteaa, että työvoiman vapaalla liikkumisella voisi olla suuri merkitys koko Euraasian alueen taloudelle. Ivy-maiden yhteisten työmarkkinoiden luominen voisi olla tehokas keino parantaa alueen työllisyystilannetta, helpottaa työvoimapulasta kärsivien alueiden tilannetta, tukea vähemmän kehittyneitä alueita ja vahvistaa alueen yhtenäisyyttä. Kun esimerkiksi väestö vähenee Venäjällä ja Ukrainalla, kasvaa se voimakkaasti Keski-Aasian maissa ja Etelä-Kaukasiassa, ja myös Lähi-idässä ja Kaukoidässä. Puutteellisen rajavalvonnan, Ivy-maiden välisen viisumivapauden ja byrokraattisten oleskelu- ja työlupamenettelyjen vuoksi työperäinen maahanmuutto Euraasian alueella on tähän asti ollut pääasiallisesti laitonta. Arvioidaan, että yksin Venäjällä asuu 3-6 miljoonaa laitonta maahanmuuttajaa, myös muissa entisissä

Ivy-maissa merkittäviä määriä. Laiton maahanmuutto ja pimeä työvoima ovat suuria huolenaiheita sekä lähtö- että vastaanottomaille, koska se johtaa työmarkkinoiden vääristymiin, pimeän talouden kasvuun, korruptioon, rikollisuuteen ja ihmiskauppaan, verotulojen menetyksiin ja laittomien maahanmuuttajien hyväksikäyttöön ja ihmisoikeusloukkauksiin. Yleiskokous kiittelee Venäjää, joka vuonna 2007 uudella lainsäädännöllä ja säännöksillä yksinkertaisti työperäisen maahanmuuton laillisia väyliä ja kovensi pimeän työvoiman käytöstä säädettyjä rangaistuksia. Venäjän, Ukrainan, Turkin ja Kazakstanin tulisikin määrätietoisesti kehittää maahanmuuttopolitiikkaansa, maahanmuuttoperäisen työvoiman käyttöä koskevia lakejaan ja tulevan työvoiman tarpeen seurantarajajärjestelmiään EN:n yleissopimusten ja YK:n maahanmuuttajien oikeuksia koskevien sopimusten mukaisesti. Maahanmuuton sääntely on uusi ilmiö Euraasiassa, minkä vuoksi alueen valtioita on tuettava. Yhteistyötä tulisi tiivistää varsinkin EN:n, ILO:n ja IOM:n välillä. EU:ta yleiskokous kehottaa tarjoamaan yhteistyöohjelmia Venäjälle, Ukrainalle ja Turkille. Yleiskokous rohkaisee myös maahanmuuton lähtömaita tekemään yhteistyötä kohdemaiden kanssa työperäisen maahanmuuton järjestämisessä ja valvomisessa. *Suosituksessa 1852 (2008)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa vahvistamaan alueellista ja bilateraalista yhteistyötä Itä-Euroopan ja Euraasian kanssa tarjoten tukea mm. uusien tiedonvaihdomekanismien, koulutuksen ja ministeriöiden välisen yhteistyön järjestämiseksi ja työnvälitysjärjestelmän vahvistamiseksi erityisesti lyhyen ajan työperäistä maahanmuuttoa silmällä pitäen.

4.6.3 Terrorismin vastaisen lainsäädännön vaikutus ihmisoikeuksiin

Terrorismin vastaisen taistelun keinoista ja niiden vaikutuksesta ihmisoikeuksiin on keskusteltu EN:n piirissä vuosien ajan. EN on painottanut, että terrorismia vastaan tulisi taistella keinoin, jotka kunnioittavat ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta. Näiden periaatteiden rikkominen paitsi ruokkii terrorismia, myös heikentää terrorismin vastaisen taistelun oikeutusta.

Tammikuun istunnossa hyväksyttiin raportit *YK:n turvallisuusneuvoston ja EU:n mustista listoista* (dok.11454) sekä *videovalvonnasta julkisilla paikoilla* (dok. 11478). Mustia listojen koskevassa rapor-

tissa todetaan, että yksi valtion perustavaa laatua olevista velvoitteista on taistella rikollisuutta, terrorismia ja epäoikeudenmukaisuutta vastaan, mutta tämä tulee ja voidaan tehdä tehokkaasti sellaisin keinoin, jotka kunnioittavat ihmisoikeuksia sekä oikeusvaltioperiaatetta. *Päätöslauselman 1597 (2008)* mukaan sellaisten kansainvälisten järjestöjen kuin YK:n ja EU:n tulisi toimia tässä suhteessa valtioille esimerkkeinä oman uskottavuutensa ja terrorisminvastaisen taistelun uskottavuuden vuoksi.

YK:n turvallisuusneuvoston ja EU:n neuvoston määräämät, yksilöihin tai nimettyihin ryhmiiin kohdistuvat sanktiot (mustat listat) ovat periaatteessa parempia kuin valtioihin kohdistuvat yleiset sanktiot, joilla usein on vakavia seurauksia haavoittuvaisille väestöryhmille. Kohdennetut sanktiot, kuten matkarajoitukset ja varojen jäädyttäminen sen sijaan vahingoittavat vain niitä, joita asia koskee. Koska sanktioilla on välitön vaikutus yksilön ihmisoikeuksiin, kuten henkilökohtaisen vapauden ja omaisuuden suojan perusoikeuksiin, kohdennettujen sanktioiden käyttöönotossa tulee kunnioittaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja YK:n ihmisoikeusinstrumenttien takaamia prosessuaalisen suojan ja oikeusvarmuuden vähimmäisvaatimuksia. *Päätöslauselmassa* todetaan, etteivät YK:n ja EU:n tällä hetkellä soveltamat menettelyt täytä näitä vähimmäisvaatimuksia. Mustille listoille joutuneilla henkilöillä ei esimerkiksi ole valitusoikeutta tai oikeutta saada tietää, mitä häntä vastaan esitetyt syytteet olivat. Mitään mekanismeja, jolla yksilö voisi saada nimensä poistetuksi listalta, ei ole olemassa.

Suosituksessa 1824 (2008) yleiskokous kehottaa ministerineuvostoa käsittelemään kysymystä ja pyytämään YK:tä ja EU:ta tutkimaan kohdennetut sanktionsa ja parantamaan niitä koskevaa prosessuaalista suojaa ja oikeusvarmuutta. Erityisen tärkeää on luoda valitusmekanismi, jolla yksilö voisi saada nimensä poistetuksi listalta. Komitea vetoaa EN:n jäsenvaltioihin, että ne käyttäisivät vaikutusvaltaansa YK:ssa ja EU:ssa parantaakseen kahden edellä mainitun toimielimen menettelytapoja sanktioiden määräämisessä yleiskokouksen suositusten mukaisesti sekä kannustaa kansallisia ja eurooppalaisia tuomioistuimia tarjoamaan tarpeelliset oikeussuojakeinot nykyisten epäoikeudenmukaisten menettelytapojen uhreille.

Julkisten paikkojen videovalvontaa koskevassa ra-

portissa todetaan nopeasti kehittyneiden teknologioiden ja kansalaisten kokeman turvattomuuden tunteen lisänsä videovalvonnan kannatusta hyvänä tapana ehkäistä rikollisuutta. Ongelmana on raportin mukaan videovalvonnan mahdollinen ristiriita ihmisoikeuksien kanssa etenkin yksityisyyden suojaan ja tietojen säilyttämiseen liittyvissä asioissa. *Päätöslauselmassa 1604 (2008)* todetaan, että videovalvonnalle tulisi asettaa yhteiset ja selkeät lainsäädännölliset, prosessuaaliset ja tekniset rajat. EN:n kannalta on oleellista varmistaa, että toiminta on täysin yhdenmukainen Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkinnan kanssa. Venetsian komissiota kannustetaan ottamaan asia agendalleen, jotta raportissa mainituille ongelma-alueille saadaan selkeät ohjeistukset. *Suosituksessa 1830 (2008)* ehdotetaan, että EN:n jäsenmaat järjestäisivät videovalvontaan liittyviä sääntöjä pohtivan konferenssin.

Lokakuun täysistunnossa käsitellyssä oli poikkeuksellisesti yhdessä jäsenvaltiossa vielä hyväksymättä oleva lakiesitys, kun yleiskokous keskusteli oikeudellisen ja ihmisoikeuskomitean raportista koskien *Ison-Britannian lakiesitystä, joka mahdollistaisi terroristiksi epäillyn pidättämisen 42 päivän ajaksi ilman syytteen nostamista* (dok. 11725). Yleiskokouksen hyväksymässä raportissa komitea ilmaisee epäilyksensä siitä, että kaikki lakiehdotuksen säännökset eivät ole yhdenmukaisia Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa. Terrorismista epäillyn pidättäminen 42 päiväksi ilman syytettä rikkoo sopimuksen artiklaa 5 (oikeus vapauteen ja turvallisuuteen) ja artiklaa 6 (oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin). *Päätöslauselmassa 1634 (2008)* muistutetaan, että EN:n ministerikomitean vuonna 2002 laatimissa ohjeissa ihmisoikeuksien kunnioittamisesta terrorismin vastaisessa taistelussa todetaan, että terrorismista epäillylle pidätetylle tulee aina kertoa pidätyksen syyt. Vangitsemista ja pidättämisestä koskevan lainsäädännön tulee olla selkeää, yksityiskohtaista ja helposti ymmärrettävää. Ison-Britannian lakiesitys on kohtuuttoman monimutkainen ja vaikeasti ymmärrettävä. Yleiskokous pitää mahdollisena hyväksyä myös lakiesityksen kohtaa, jossa ehdotetaan parlamentin päättävän pidättämisestä, ja muistuttaa tarpeesta erottaa toisistaan tuomio- ja lainsäädäntövalta. Yleiskokous päätti tehdä laajan vertailevan tutkimuksen Ison-Britannian lakiesityksestä suhteessa muiden

EN:n jäsenmaiden lainsäädäntöön yhteistyössä Venetsia-komission kanssa.

Terrorismin vastaisten lakien väärinkäyttö oli esillä myös Madridin pysyvän komitean istunnossa marraskuussa, jossa Islannin valtuuskunnan pyynnöstä järjestettiin ajankohtaiskeskustelu Islannin talouden romahduksesta. Taustalla oli kaksi Ison-Britannian päätöstä, joiden Islannin valtuuskunta katsoi aiheuttaneen Islannin talouden lopullisen romahtamisen lokakuussa 2008. Lokakuun alussa Iso-Britannia jäädettiin islantilaisen Landsbankin varat terrorismin vastaisen lainsäädäntönsä perusteella. Päivää myöhemmin Ison-Britannian hallitus teki päätöksen ottaa hallintaansa islantilaisen Kaupthing-pankin tytäryhtiön, joka aiheutti Kaupthingin kaatumisen. Islannin valtuuskunnan laatimassa kirjeessä pahoitellaan, että terrorismin vastaista lainsäädäntöä käytettiin toista EFTA:n ja Naton jäsenmaata vastaan. Keskustelun aikana useat edustajat kannattivat Ison-Britannian toimien laillisuuden tutkimista, erityisesti terrorismin vastaisen lainsäädännön osalta. Asian käsittelyä jatketaan yleiskokouksen piirissä.

4.7. Tasa-arvokysymykset

Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on olennainen osa ihmisoikeuksia. Kaikenlainen syrjintä on kielletty Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklassa 14. ja sen lisäpöytäkirjoissa on mainittu mm. aviopuolisoiden välinen tasa-arvo. Myös Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa on otettu sukupuolten välinen tasa-arvo huomioon. Se sisältää määräyksiä naisten ja miesten yhtäläisistä mahdollisuuksista työelämässä. Lisäksi ministerikomitea on antanut useita tasa-arvoon liittyviä suosituksia, mm. liittyen naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Yhtenä tavoitteena on ollut naisten osuuden lisääminen demokraattisessa päätöksenteossa. EN on pyrkinyt saamaan tasa-arvon osaksi kaikkea toimintaansa ja toimimaan itse esimerkkinä. Tasa-arvon etenemistä EN:n organisaatioissa seurataan vuosittain. Yleiskokous puolestaan on laatinut sääntöjä sukupuolten välisestä tasa-arvosta valtuuskuntien kokoonpanoon ja tekemiinsä nimityksiin liittyen.

Yksi yleiskokouksen tärkeimmistä nimitystehävistä on valita Euroopan ihmisoikeustuomiois-

tuimen (EIT) tuomarit jäsenvaltion suorittaman ehdotuksen perusteella. EIT:ssä on paikka jokaisen jäsenmaan tuomarille. Esivalinnan tekee jäsenmaa, jonka tulee toimittaa yleiskokoukselle kolmen henkilön ehdokaslista. Yleiskokouksen laatimiin valintakriteereihin lisättiin vuonna 2005, että kansallisen valintaprosessin tuloksena syntyvässä kolmen kandidaatin listassa on oltava ehdokkaita molemmista sukupuolista. Lisäksi säännöissä todetaan, että kaikkien listan ehdokkaiden tulee täyttää kaikki tuomarin viralle asetetut kriteerit sen estämiseksi, että valtio voisi taktikoida ja nimetä suosikkinsa lisäksi kaksi selkeästi tätä epäpätevämpää ehdokasta suosikin läpimenon varmistamiseksi.

Yleiskokous joutui kertomusvuonna kuitenkin tilanteeseen, jossa sen oli pakko höllentää sääntöjään. Maltaan tekemä ehdokaslista hylättiin, eikä maa toistuvista pyynnöistä huolimatta toimittanut listaa, jossa yksi ehdokkaista olisi ollut nainen. Syyksi kerrottiin, ettei Malta yksinkertaisesti olla pystytty löytämään riittävän pätevää naistuomaria. Umpikujatilanteessa yleiskokous päätti lopulta muuttaa nimityssääntöjä. *Päätöslauselmassa 1627 (2008) Ehdokkaat Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen* (dok. 11682) kriteereitä muutettiin siten, että yleiskokous voi erityistapauksessa hyväksyä ehdokaslistan, jossa kaikki ehdokkaat ovat samaa sukupuolta, mikäli valtio osoittaa pyrkineensä kaikin keinoin löytämään aliedustettua sukupuolta olevan ehdokkaan, muttei ole onnistunut löytämään riittävän pätevää ehdokasta. Tällainen poikkeus säännöistä voidaan hyväksyä vain, mikäli enemmistö tuomari-valinnat suorittavan alakomitean ja oikeudellisen komitean jäsenistä sitä puoltaa.

Yleiskokous ilmaisi kesäkuun istunnossa huolensa naisten oikeuksien yleisestä heikentymisestä viime vuosina EN:n alueella. Yleiskokous on todennut, että edistys, jota on saavutettu poliittisella, taloudellisella ja sosiaalisella tasolla tasa-arvon saralla, on pikkuhiljaa alkanut horjumaan. Naisten osallistumisen poliittiseen päätösten tekoon parantamiseksi laaditut naiskiintiöt on kyseenalaistettu jopa yleiskokouksen piirissä. Väestönkasvun hidastumisen myötä monissa valtioissa toimeenpannut ns. syntyvyyden lisäämisen pyrkivät ohjelmat, talouskriisi ja kulttuurirelativismiin nimissä esitetyt argumentit ohjaavat naisia takaisin heidän perinteiseen rooliinsa ja heiken-

tävät näin naisten oikeuksia ja mahdollisuuksia. *Päätöslauselemassa 1615 (2008) naisten mahdollisuuksien parantaminen modernissa, multikulttuurisessa yhteiskunnassa* (dok. 11612) yleiskokous muistuttaa, että on valtioiden velvollisuus suojella naisia näiden oikeuksien loukkauksilta (ml. uskonnon varjolla tehdyt loukkaukset), edistää ja toimeenpanna sukupuolten välinen tasa-arvo ja torjua kaikki uskonnollisen tai kulttuuri-relativismin perusteet naisten oikeuksiin liittyen. Se kehottaa jäsenvaltioita nostamaan naisten oikeudet prioriteetiksi ja toimimaan konkreettisesti naisten mahdollisuuksien parantamiseksi. *Suosituksessa 1838 (2008)* yleiskokous pyytää ministerikomitealta lisätoimia naisten aseman kohentamiseksi eurooppalaisissa yhteiskunnissa, erityisesti toimimaan YK:n alaisen naisten maailmankonferenssin järjestämisen puolesta. Yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa ottamaan tasa-arvoaspektin huomioon myös kaikissa kulttuurien välisen dialogin tomissaan.

Yleiskokous on kiinnittänyt paljon huomiota myös tarpeeseen sitouttaa miehet paremmin sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen. *Päätöslauselemassa 1641 (2008) miesten sitouttaminen sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen* (dok. 11760) yleiskokous toteaa miesten osallistumisen tasa-arvotyöhön olevan välttämättömyys asenteiden muuttamiseksi ja aidon, molempia sukupuolia hyödyttävän tasa-arvon aikaansaamiseksi. Tämä on huomattu erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisessa työssä. Jäsenvaltioiden tulisi edistää toimia ja politiikkoja joiden tarkoituksena on vastustaa sukupuolia koskevia stereotyyppisiä, rikkoo perinteisiä sukupuolirooleja korostavia käsityksiä ja rohkaista miesten osallistumista. Yleiskokous rohkaisee kansallisia parlamentteja keskustelemaan miesten roolista yhteiskunnassa ja miesten osallistumisesta tasa-arvotyöhön sekä asettamaan naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisia mieskansanedustajien verkostoja. *Suosituksessa 1853 (2008)* yleiskokous nostaa esiin ministerikomitean suosituksen Rec (2007)17, jossa todetaan, että poikien ja miesten täysi osallistuminen on ratkaisevaa tasa-arvon saavuttamiseksi, jolla on positiivinen vaikutus niin poikien kuin tyttöjen ja naisten kuin miesten elämään sekä suosituksen Rec(2003)3, jonka mukaan naisten tai miesten määrän päätöksiä tekevissä elimissä ei tulisi olla alle 40 %. Yleiskokous kehottaa ministerikomite-

aa varmistamaan miesten osallistuminen EN:n työhön niillä aloilla, jotka perinteisesti nähdään naisten asioina (sosiaalikeskustelut, koulutus, tasa-arvo) sekä naisten pääsy perinteisesti miehille varatuille sektoreille. Ministerikomitean tulisi myös tutkia, ovatko jäsenvaltiot toimeenpanneet poliittista päätöksentekoa koskevan suosituksen Rec(2003)3.

4.7.1 Naisiin kohdistuva väkivalta

Euroopan neuvosto on määritellyt naisiin kohdistuvan väkivallan yhdeksi yleisimmistä ja laajalle levinneimmistä ihmisoikeusloukkauksista Euroopassa. Naisiin kohdistuva väkivalta poikkeaa olennaisesti miesten kohtaamasta väkivallasta. Miehet kohtaavat väkivaltaa yleensä kodin ulkopuolella, julkisilla paikoilla, kun taas naisille todennäköisin paikka joutua pahoinpideltyksi on oma koti ja väkivallan tekijänä on puoliso tai muu entuudestaan tuttu henkilö. Yhteensä noin 80 milj. eurooppalaisen naisen arvioidaan joutuvan päivittäin väkivallan uhriksi tavalla tai toisella ja tutkimusten mukaan noin 20 - 25 % eurooppalaisista naisista joutuu elämänsä aikana perheväkivallan uhriksi. Ongelma koskettaa kaikkia Euroopan valtioita.

EN järjesti vuosina 2006–2008 koko Euroopan laajuisen naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen kampanjan, johon osallistui myös EN:n parlamentaarinen yleiskokous. Kampanja on suurin projekti koko EN:n historiassa, ja ensimmäinen kampanja, johon osallistuivat kaikki kolme EN:n tasoa: ministerikomitea, yleiskokous ja aluekongressi, sekä joukko kansalaisyhteiskunnan toimijoita. Yleiskokouksen kautta kampanjaan osallistui yhteensä 40 kansallista parlamenttia ja 56 parlamentaarikkoo. Kansallisia parlamentteja pyydettiin nimeämään kampanjaa varten yhteysparlamentaarikon, jonka tehtäväksi annettiin kampanjan seuraaminen ja kampanjan parlamentaarisen ulottuvuuden suunnittelu kotimaassaan. Suomessa yhteysparlamentaarikkona toimi 8.6.2007 alkaen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan varapuheenjohtaja *Jukka Gustafsson*. Kampanja päättyi vuoden 2008 lopussa. Kampanjan lopuksi sitä eurooppalaisella tasolla koordinoi työryhmä (Task Force) julkaisi omat loppupäätelmänsä jatkotyöstä. Yhtenä asiana esille nostettiin naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskeva yleissopimus.

Kampanjaan osallistuneissa parlamenteissa

järjestettiin kahden vuoden aikana yhteensä yli 200 tapahtumaa, joilla pyrittiin lisäämään parlamentaarikkojen ja suuren yleisön tietoa ongelmasta, parantamaan uhrien suojelua koskevia ja väkivaltaa ehkäiseviä lakeja sekä rikoslakia. Eduskunnassa järjestettiin 8.4.2008 EN:n valtuuskunnan, työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan, lakivaliokunnan ja STM:n koordinoiman Suomen kampanjan ohjausryhmän toimesta seminaari *Naisiin kohdistuva väkivalta – toimivia keinoja yhteiskunnalle puuttua parisuhdeväkivaltaan*, jossa esiteltiin ongelman laajuutta Suomessa, muiden maiden (Ruotsi ja Portugali) käyttämiä keinoja puuttua ongelmaan sekä tarpeellista viranomaistoimintaa palveluiden tuottamiseksi väkivallan uhreille. Seminaarin avasi presidentti *Tarja Halonen*. Seminaariin kutsuttiin kansanedustajia, kunnallispuhuttajia, korkeita virkamiehiä ja alan asiantuntijoita. Samassa yhteydessä Suomen kampanjan ohjausryhmä järjesti tempauksen *kansanedustajat parisuhdeväkivaltaa vastaan*, jossa Eduskunnan puhemies Sauli Niinistön haastamana 140 kansanedustajaa painoi lakanaan kämmenen jälkensä osoituksena siitä, ettei parisuhdeväkivaltaa tule sallia. 4.11.2008 järjestettiin eduskunnassa toinen seminaari, *Euroopasta Suomeen kotirauhaa*, jossa esiteltiin EN:n kampanjan loppupäätelmät sekä YK:n alaisen kaikkinaisen naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen komitean (CEDAW) tekemä arvio Suomen tilanteesta. Seminaarin avasi tasa-arvoministeri Stefan Wallin. Seminaarissa nostettiin erityisesti esiin EN:n suunnitelma laatia eurooppalainen naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen yleissopimus.

Yleiskokous on seurannut kampanjaa tarkasti ja julkaissut väliarvioita sen onnistumisesta. Yleiskokous keskusteli kampanjan päättymisen jälkeen tehtävistä jatkotoimista lokakuun istunnossa, jolloin hyväksyttiin raportti *naisiin kohdistuvan väkivallan estäminen - kohti Euroopan neuvoston yleissopimusta* (dok. 11702). Tietämys siitä, että naisiin kohdistuva väkivalta on ihmisoikeusloukkaus, lisääntyi kampanjan myötä Euroopassa. Yleiskokouksen mukaan työtä naisiin kohdistuvan väkivallan kitkemiseksi on tehostettava kampanjan päättyttyä.

Päätöslauselmassa 1635 (2008) yleiskokous toteaa että työtä olisi kampanjan jälkeen tehostettava. EN:llä on Euroopan ihmisoikeuksia valvovana

instituutiona velvollisuus toimia edelläkävijänä. Yleiskokous kehottaa kansallisia parlamentteja jatkamaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan kansallisen lainsäädäntönsä kehittämistä EN:n ministerikomitean antamien suuntaviivojen mukaisesti sekä jatkamaan yleiskokouksen viime vuonna hyväksymässä päätöslauselmassa 1582 (2007) määrittämien minimistandardien toimeenpanoa. Minimistandardeissa yleiskokous painottaa mm. että rikoslakiin tulisi lisätä kohta, jossa raskauttavana asiana väkivaltarikoksista tuomittaessa pidettäisiin sitä, että tekijä on uhrin entinen tai nykyinen partneri. Lisäksi päätöslauselmassa kehoitetaan valtioita pitämään huoli siitä, että turvakoteja on tarjolla riittävä määrä, uhrien suojelu taataan, lainmuutosten toimeenpanoon varataan riittävät taloudelliset resurssit ja parlamentti monitoroi toimeenpanoa. Yleiskokous asettuu tukemaan ajatusta yleissopimuksen laatimisesta ja uskoo sopimuksen rohkaisevan jäsenvaltioita parantamaan asiaa koskevaa lainsäädäntöään ja pyrkimään saavuttamaan edes vähimmäiskriteerit. Yleissopimuksen tulisi painottaa "kolme p:tä" eli uhrien suojelua (protection), rikosentekijän rankaisemista (punishment) ja ennaltaehkäisyä yhteiskunnassa yleensä (prevention). Yhteysparlamentaarikkoverkostoa yleiskokous pitää tehokkaana tapana seurata tilannetta kansallisella tasolla ja ehdottaa verkoston toiminnan jatkamista. Yhteysparlamentaarikon tehtävänä on seurata lakimuutoksia kansallisella tasolla ja raportoida niistä yleiskokoukselle. Kansallisten parlamenttien tulisi myös jatkaa työtä kansanedustajien ja suuren yleisön tiedon lisäämiseksi yhteistyössä hallituksen, aluehallinnon ja kansalaisjärjestöjen kanssa, keskittyen erityisesti miesten osallistumisen lisäämiseen.

Suosituksessa 1847 (2008) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa laatimaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan yleissopimuksen ja kuulemaan laadintaprosessin aikana yleiskokousta, EN:n aluekongressia sekä kansalaisjärjestöjä. Sopimus ei saa yleiskokouksen mukaan olla sukupuolineutraali. Sen tulee kattaa vakavimmat ja laajimmalle levinneet naisiin kohdistuvan väkivallan muodot, erityisesti kotiväkivalta (nykyisten ja entisten kumppaneiden tekemä), seksuaalinen väkivalta (ml. raiskaukset, myös avioliitossa tapahtuneet), seksuaalinen häirintä, pakkoavioliitot, ns. kunniamurhat ja naisten ympärileikkaukset.

Sopimuksen tulisi velvoittaa valtiot tarvittaviin toimenpiteisiin uhrien suojelemiseksi, naisiin kohdistuvien väkivallan tekojen ehkäisemiseksi sekä syytteen panemiseksi. Yleiskokouksen mukaan sopimuksen toimeenpanoa valvomaan tarvitaan itsenäinen monitorointielin. Yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa myös nimittämään Euroopan ihmisoikeuskomissaarin alaisen naisten oikeuksien erityisraportoijan, joka olisi vastuussa naisten oikeuksien, ml. naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen taistelun edistymisen monitoroinnista. Naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen taistelu tulisi ulottaa kaikkiin EN:n yhteistyö- ja avustusohjelmiin. Lisäksi yleiskokous kehottaa ministerineuvostoa tiivistämään yhteistyötään YK:n kanssa, joka toimeenpanee kampanjan naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan vuosina 2008-2015, jotta EN:n kampanjan aikana luodut hyvät käytännöt hyödynnetään maailmanlaajuisessa kampanjassa.

4.8 Eurooppalaisen oikeusnormiston kehittäminen

Yleiskokous on vuonna 2008 antanut lausuntoja kahdesta ministerikomitean valmistelemasta yleissopimusluonnoksesta.

Vuonna 1997 hyväksyttiin ensimmäinen eurooppalainen bioetiikkakonventio (ETS 164). Sopimus on täydennetty kolmella lisäpöytäkirjalla (ETS 168/1998 inhimillisen kloonauksen kieltäminen, 186/2002 ihmiselinten ja - kudosten siirrosta ja 195/2005 lääketieteellisestä tutkimuksesta). Kertomusvuonna yleiskokous hyväksyi *lausunnon 267 (2008)* (dok. 11466) neljänestä lisäpöytäkirjasta, joka käsittelee geenitestiä käyttöä terveyden edistämiseksi. Yleiskokous esittää muutamia täsmennyksiä tekstiin, mutta on tyytyväinen tekstiin kokonaisuuteen. Geenitestaukset tulevat todennäköisesti tulevaisuudessa lisääntymään ja niiden tulosten käyttö monipuolistumaan. Uusien lisäpöytäkirjojen tarve ei ole täten poissuljettu. Yleiskokous toteaa, että valittavasti ainoastaan 26 EN:n 47 jäsenmaasta on allekirjoittanut bioetiikkakonvention ja toivoo sopimuksen saavan tulevaisuudessa laajempaa kannatusta.

Suomi allekirjoitti marraskuussa 2008 uuden lisäpöytäkirjan (ETS 203/2008), ja on aikaisemmin allekirjoittanut, muttei vielä ratifioinut sopimukset ETS 168 (1998) ja ETS 186 (2006).

Hallinnon ja viranomaisten päätöksenteon menetelmien avoimuus kuuluu demokraattisen yhteiskunnan perusominaisuuksiin ja edistää kansalaisten luottamusta hallintoon. Yleiskokous antoi *lausuntonsa 270 (2008)* (dok. 11698) EN:n ministerikomitean alaisuudessa valmistellusta yleissopimuksesta *julkisten asiakirjojen saatavuudesta*. EN:n ministerikomitea hyväksyi vuonna 1982 ensimmäisen aiheeseen liittyvän julkilausuman (*Declaration of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the freedom of expression and information*) ja on sen jälkeen hyväksynyt viisi viranomaisten toiminnan avoimuuteen liittyvää suositusta (*R (81) 19 on the access to information held by public authorities, R (91) 10 on the communication to third parties of personal data held by public bodies, R (97) 18 concerning the protection of personal data collected and processed for statistical purposes, R (2000) 13 on a European policy on access to archives* sekä *R (2002) 2 on access to official documents*). Nyt valmisteilla oleva yleissopimus on ensimmäinen kansainvälinen eurooppalainen yleissopimus asiakirjojen julkisuudesta, minkä johdosta laatijat ovat joutuneet määrittelemään muutamia peruskäsitteitä kuten 'julkinen viranomainen' ja 'julkinen asiakirja'. Valmisteluvaiheessa lukuisat EN:n ulkopuoliset tahot (kansalaisjärjestöt, kansainväliset järjestöt ym) sekä EN:n omat toimielimet ovat kommentoineet tekstiä. Yleiskokouksen mielestä uusi yleissopimus on merkittävä edistysaskel, mutta esittää eräitä parannusehdotuksia. Yleiskokouksen mielestä julkinen viranomainen on määritelty liian suppeasti. Yleiskokous korostaa, että mahdolliset poikkeukset julkisten asiakirjojen saatavuuteen tulee määritellä selkeästi ja tiukasta. Lisäksi korostetaan, että tiedon arvo ja merkitys on sidoksissa aikaan ja että tämä asia on huomioitava. Lausunnossa yleiskokous esittää toivomuksen saavansa vastaisuudessa tilaisuus antaa lausuntonsa valmisteilla olevista yleissopimuksista aikaisemmassa vaiheessa, jotta yleiskokouksen kommentit voitaisiin paremmin huomioida.

Muut yleiskokouksen käsittelemät aiheet

5.1 Kulttuuri- ja koulutuspolitiikka

Yleiskokouksen kulttuuri- ja koulutuskomitean toimiala on erittäin laaja ja kattaa kulttuurin, kulttuuriperinnön, koulutuksen, median ja sanavapauden, urheilun, nuorisokysymysten sekä tiede- ja teknologiakysymykset.

Huhtikuun istunnossa hyväksyttiin *Eurooppalaisen kirjallisuuden opettamisen edistämistä* koskeva raportti (dok.11527) ja sitä koskeva suositus. Raportissa todetaan kielen osaamisen olevan paljon muutakin kuin pelkkää kommunikointia. Kirjallisuuden suurten mestariteoksien tunteminen rikastaa ihmisen ajattelua ja elämää. Kielen ja kirjallisuuden oppiminen tukee kansallisen tietoisuuden kehittymistä ja muiden eurooppalaisten kielten ja kirjallisuuden oppiminen puolestaan eurooppalaisuuden tunnetta. Raportissa todetaan tarve ylittää ahtaasti kansalliset näkökulmat kirjallisuuden opettamisessa ja sen sijaan korostaa eurooppalaisuuden perinnettä ja kulttuuridiversiteettiä. Muiden maiden kirjallisuuden tuntemisen kautta on mahdollista syvällisesti ymmärtää naapurien kulttuuria.

Suosituksessa 1833 (2007) kehoitetaan jäsenmaita vahvistamaan eurooppalaista ulottuvuutta kaunokirjallisuuden opetussuunnitelmissa. Jäsenmaiden tulisi myös tukea eurooppalaisen kirjallisuuden kääntämistä ja kiinnittää huomiota erityisesti pienten kielten kirjallisuuteen. Konkreettisesti ehdotetaan kehitettäväksi eurooppalainen novellantologia sekä yleiseurooppalainen verkkosivusto, jonne kootaan kirjallisuuteen liittyvää aineistoa.

Pysyvän komitean Tukholman kokouksessa toukokuussa hyväksyttiin raportti *tieto- ja viestintäteknologian (e-learning) tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä opetuksessa ja koulutuksessa* (dok. 11523). Raportissa todetaan, ettei uuden teknologian tarjoamia mahdollisuuksia vielä nykyään hyödynnetä täysin Euroopassa. Monista koululaitoksista uupuvat vielä

tietokoneet, eikä kaikkien opettajien tietotaso ole riittävä uuden teknologian käytön hyödyntämiseksi. Euroopan kilpailukyvyyn ja hyvinvoinnin ollessa vahvasti sidoksissa kansalaisten koulutustasoon ja uuteen teknologiaan, tulisi uuden teknologian käytön opetusta lisätä niin perusopetuksessa kuin aikuiskoulutuksessa. *Suosituksessa 1863* yleiskokous nostaa esiin tieto- ja viestintäteknologian hyödyt erityisesti niille henkilöille, joille perinteinen koulunkäynti tai opiskelu ei syystä tai toisesta ole mahdollista, esimerkiksi syrjäseuduilla asuville ja kehitysvammaisille.

Yleiskokous käsittelee ajoittain myös eurooppalaista urheilua koskevia kysymyksiä. Tänä vuonna käsittelyssä oli ns. *eurooppalainen urheilumalli*, jolla tarkoitetaan urheilullisten arvojen vaalimista kaupallisten arvojen sijaan sekä urheilun demokratian periaatetta, jonka mukaan urheilun eri muodoissaan tulisi olla kaikkien saatavilla. Viime vuosien voimakas huippu-urheilun kaupallistuminen, etenkin televisiointioikeuksiin liittyen, on raportin mukaan uhka eurooppalaiselle mallille, joka alleviivaa ammattuurheilun ja harrasteurheilun samanarvoisuutta ja yhteenkuuluvuutta.

Euroopan neuvosto on ainoa yleispoliittinen järjestö, jossa hallitustenvälisellä tasolla käsitellään urheilua yleiseurooppalaisella tasolla (EU on maantieteellisesti suppeampi, Unesco laajempi). Tiukan budjettitilanteen seurauksena EN:ssä on pitkään käyty keskustelua siitä, että hallitustenvälisessä toimintaohjelmassa on keskityttävä EN:n perusarvoihin liittyviin kysymyksiin. Tämän seurauksena on ehdotettu eräiden toiminta-alueiden siirtämistä nk. osittaissopimusten varaan. Marraskuussa 2007 EN:n ministerikomitea päätti siirtää urheilukysymykset varsinaisesta hallitustenvälisestä ohjelmasta laajennetun osittaissopimuksen (*enlarged partial agreement*) alaisuuteen. Tämä tarkoittaa käytännössä, että urheilukysymysten käsittelyyn hallitusten välillä osallistuvat ainoastaan ne jäsenmaat, jotka ovat

allekirjoittaneet ao. osittaissopimuksen. Osittaissopimuksen lisäksi EN on laatinut kaksi yleissopimusta urheilun alalta: eurooppalainen yleissopimus katsojien väkivallasta ja epäsopivasta käyttäytymisestä urheilutilaisuuksissa ja erityisesti jalkapallo-otteluissa (ETS no 120) astui voimaan vuonna 1985, ja dopingin vastainen yleissopimus (ETS no 135) vuonna 1990. Anti-doping yleissopimusta täydennettiin lisäpöytäkirjalla vuonna 2004. Näiden lisäksi vuonna 1992 hyväksyttiin EN:n ministerikomitean suositus Euroopan urheilun peruskirjasta (*European Sports Charter*) sekä suositus uudistetusta urheilun eettisestä koodista (R (92) 14 *Revised Code of Sporta Ethics*).

Päätöslauselmassa 1602 (2008) Tarve säilyttää eurooppalainen urheilumalli (dok 11467) yleiskokous toteaa, että urheilun erityisluonne tulisi huomioida ja tunnustaa ja alleviivaa eri lajiliittojen autonomian suojelemista. Urheilun erottaa perinteisestä liiketoiminnasta sen sosiaalinen, koulutuksellinen ja kulttuurillinen tarkoitus. Urheilulla on myös eri kansalaisryhmiä ja kulttuureja yhteen tuova ja integroiva merkityksensä.

Päätöslauselmassa myös pahoitellaan useita urheilun viimeaikoina liittyneitä negatiivisia ilmiöitä, kuten vedonlyöntiskandaaleita ja nuoriin lahjakkaisiin urheilijoihin liittyvää kauppaa. Urheilutapahtumissa on valitettavasti viime aikoina esiintynyt myös huliganismia ja erilaisia rasistisia ja muukalaisvastaisia mielenilmaisuja. Yleiskokouksen mukaan parempia mekanismeja ja yhteistyötä eurooppalaisten urheiluliittojen ja viranomaisten välillä tulisi parantaa negatiivisten ilmiöiden kitkemiseksi. Doping on niin ikään ongelmana monessa lajissa. EN:n vuonna 1989 hyväksymä Euroopan dopingin vastainen yleissopimus (ETS 135) onkin dopingin vastaisessa taistelussa edelläkävijä, jonka tulisi lisätä yhteistyötä maailman antidopingtoimikunnan (*World Anti-Doping Agency*) eurooppalaisten kriteerien laajentamiseksi muihin maanosiin. Päätöslauselmassa nostetaan esiin myös vapaaehtoistyöntekijöiden korvaamaton merkitys urheilulle ja kehoitetaan jäsenvaltioita tukemaan toimintaa esimerkiksi verotuksellisesti.

Istunnossa raportin käsittelyn yhteydessä puhui erityisvieraana Euroopan jalkapalloliiton (UEFA) nykyinen puheenjohtaja, entinen ranskalainen huippujalkapalloilija Michel Platini. Suuren mediahuomion osakseen saanut Platini painotti puheenvuorossaan niin ikään vapaaehtoistyön mer-

kitystä eurooppalaiselle urheilulle ja korosti tarvetta kaikkien urheilulajien yhteiselle eurooppalaiselle kattojärjestölle, joka voisi ajaa keskitetysti urheilun etua. Platini totesi huippu-urheilun olevan myös verrattain turvallinen kanava ilmaista ja vaalia eri tason identiteettejä.

5.2. Sosiaaliset kysymykset

Vuoden 2008 sosiaali-, terveys- ja perhepolitiikkaa käsittelevät raportit ovat liittyneet eri lailla lapsiin ja nuorten ongelmiin sekä EN:n jäsenmaita kautta aikojen jakaneeseen kysymykseen abortista.

Yksi yleiskokouksessa mielipiteitä voimakkaimmin jakava aihe ovat abortit, jotka ovat tietyissä jäsenmaissa uskonnollisin perustein kielletty lailla. Yleiskokouksen piirissä aborttia vastustavat tahot pyrkivät vesittämään ja siirtämään aihetta käsittelevän raportin valmistumista ja hyväksymistä. Se kuitenkin valmistui huhtikuun istuntoon ja keskustelu oli odotetun vilkas. Raportissa *Oikeus lailliseen ja turvalliseen aborttiin Euroopassa* (dok. 11537 *rev*) todetaan Euroopassa tehtävän 800.000 laitonta aborttia vuosittain ja vaaditaan kaikille Euroopan naisille oikeutta lailliseen ja turvalliseen aborttiin. Keskustelun jälkeen hyväksytyssä *päätöslauselmassa 1607 (2008)* yleiskokous toteaa, ettei aborttia tulisi pitää ehkäisykeinona ja että kaikki keinot, mm. seksuaalikasvatus tulisi käyttää ei-toivottujen raskauksien ja aborttien välttämiseksi. Aborttien täydellisen kieltäminen ei kuitenkaan johda vähempään määrään abortteja, vaan ainoastaan luvattomien, ja naisille usein jopa hengenvaarallisten aborttien lisääntymiseen. Tämän vuoksi yleiskokous kehottaa niitä jäsenvaltioita, jotka eivät vielä ole dekriminolisoinneet aborttia tekemään näin nopeasti. Kaikkia jäsenvaltioita kehoitetaan parantamaan aborttien turvallisuutta, poistamaan niitä esteitä, jotka oikeudellisista syistä tai käytännössä estävät pääsyn turvalliseen aborttiin sekä kehittämään seksuaali- ja terveyskasvatusstrategioitaan. Erityisen tärkeää on parantaa ehkäisyvälineiden saatavuutta niin naisille kuin miehille riippumatta näiden tulotasosta.

Vuoden ensimmäisessä istunnossa hyväksytyssä *raportissa vastasyntyneiden lasten laittomista adoptioista Euroopassa* (dok. 11461) yleiskokous muistuttaa, että kansainvälisen adoption tulisi olla aivan viimeinen vaihtoehto ja toteaa, ettei vanhemmuus sinällään ole ihmisoikeus. Raportti nostaa esiin vastasyntyneiden lasten lisääntyneen kaupan kansainvälisillä

adoptiomarkkinoilla. Ilmiön on osaltaan mahdollistanut tehokkaiden rekisteröintisäännösten puuttuminen, menettelytapojen löyhys sekä valtioiden kirjavat adoptiolait. Lapsia katoaa usein jo synnytys-sairaaloissa kauppatavaraksi, kun äideille kerrotaan lapsen syntyneen kuolleena.

Ilmiön toisena ulottuvuutena on olosuhteiden, kuten huumeiden, prostituution ja köyhyyden vuoksi enemmän tai vähemmän vapaaehtoisesti lapsensa kansainväliseen adoptioon myyvät itäeurooppalaiset nuoret naiset. Valtioiden rajojen aukeaminen Euroopan integraation seurauksena on raportin mukaan mahdollistanut naisten siirtymisen synnyttämään Länsi-Eurooppaan, jolloin lapsen myyminen adoptoitavaksi on helpompaa kuin kansainvälisissä adoptioissa. Keskustelun päätteeksi hyväksytyssä *suosituksessa 1828 (2008)* kehoitetaan EN:n jäsenmaita allekirjoittamaan ja ratifioimaan ilmiön ehkäisemiseksi laaditut YK:n ja EN:n sopimukset sekä muutoinkin saattamaan omat kansalliset perhe- ja rikoslainsäädäntönsä sellaisiksi, että kaupankäynti vastasyntyneillä lapsilla ja laittomat adoptiot saataisiin kuriin.

EN on vuonna 1967 hyväksynyt lapseksiottamista (adoptiota) koskeva yleissopimus (ETS no 58). Yleissopimus sisältää olennaiset lapseksiottokäytännön koskevat määräykset, jotka kaikki sopimuspuolet sitoutuvat sisällyttämään lainsäädäntöönsä, ja luettelon täydentävistä määräyksistä, jotka sopimuspuolet voivat vapaasti panna täytäntöön. Sopimuksen on ratifioinut 18 jäsenmaata (ei Suomi).

Adoptiota käsiteltiin toisesta näkökulmasta myös kesäkuun istunnossa, jossa hyväksyttiin raportti *vastasyntyneenä hylkäämisen ehkäisemisestä* (dok. 11538). Raportissa todetaan lapsen perusoikeuksiin kuuluvan asua perheensä kanssa ja tuntea juurensa, mikä on tärkeää lapsen kehitykselle. Myös isien oikeudet tulisi ottaa paremmin huomioon. Monissa Keski- ja Itä-Euroopan valtioissa vastasyntyneiden antaminen adoptoitavaksi vanhempien taloudellisista vaikeuksista on valitettavan yleistä. Myös Länsi-Euroopassa tätä tapahtuu, joskin pienemmässä mittakaavassa.

Päätöslauselmassa 1624 (2008) yleiskokous ilmaisee huolensa siitä, että tietyissä Itä-Euroopan valtioissa vastasyntyneiden poisantaminen on institutionalisoitu. Vaikeuksissa olevia vanhempia rohkaistaan antamaan lapsensa adoptoitavaksi. Adoptiosta on myös tullut kauppaa, lapsia kuljetetaan usein köyhemmistä Itä- ja Keski-Euroopan maista

länteen. Kansalaisjärjestöjen mukaan useissa tapauksissa lähtömaiden äitien kurjuutta on käytetty hyväksi ja huijattu antamaan lapsensa adoptioon. Yleiskokous painottaa, että jäsenvaltioiden tulisi taata raskaana oleville naisille ja nuorille vanhemmille riittävät terveyspalvelut sekä sosiaalinen ja taloudellinen tuki, jottei kukaan hylkäisi lastaan tämänkaltaisten syiden vuoksi. Yksinhuoltajaperheet, hyvin nuorena raskaaksi tulevat ja maahanmuuttajat tulisi erityisesti huomioida perhepolitiikassa. Jäsenvaltioiden tulisi myös taata naisten oikeus itse päättää kehostaan, riittävä informaation saanti raskaudesta ja saatavilla olevasta avusta, lisätä seksuaalivälistusta kouluissa ja tarjota väliaikaista majoitusta sitä tarvitseville äideille ja lapsille. Jäsenvaltioiden tulisi myös selkeyttää ja tehdä läpinäkyvämmäksi adoptiosäädöksiään. Äidille tulisi taata riittävä aika muuttaa mielensä. Vastasyntyneiden rekisteröinnin tulisi laittomaan lapsikauppaan puuttumiseksi olla pakollista ja ilmaista kaikissa jäsenvaltioissa. Lapsilla tulisi olla mahdollisuus selvittää alkuperänsä.

EN:n yleissopimus avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten oikeudellisesta asemasta (ETS no 85) astui voimaan vuonna 1978. Yleissopimuksen sääntöjen tavoitteena on rinnastaa avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten oikeudellinen asema avioliitossa syntyneiden lasten oikeudelliseen asemaan ja täten edistää sopimuspuolten tätä alaa koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamista. Sopimuksen on ratifioinut 21 jäsenmaata (ei Suomi).

Lasten ja nuorten lisääntyvän pahoinvoinnin äärimmäinen ilmenemismuoto on itsemurhat. Lasten ja nuorten itsemurhia koskevassa raportissa (dok. 11547) todetaan ongelmaa usein aliarvioitavan ja pohditaan syitä lasten ja nuorten itsemurhien suureen määrään monissa EN:n jäsenvaltioissa. Raportissa myös linkitetään alkoholin ja huumeiden väärinkäyttö itsemurhiin yhtenä merkittävänä taustatekijänä. Monilla alaikäisillä itsemurha on kuitenkin seurannut jonkin asteista epäonnistumista tai epäonnistumisen pelkoa. Raportissa alleviivataan ennaltaehkäiseviä toimia, kuten kaikenlaisen syrjinnän vastustamista, median edukatiivista roolia sekä ongelmien mahdollisimman varhaista havaitsemista. *Päätöslauselmassa 1608 (2008) Lasten ja nuorten itsemurhat kansanterveysongelmana Euroopassa* yleiskokous muistuttaa, että Euroopan sosiaalisen peruskirjan mukaan valtioiden tulee kehittää sairauksien ennaltaehkäisyyn liittyviä ohjelmiaan, erityisesti liittyen mielenterveysongelmiin ja taata

mielenterveysongelmaisten pääsy hoitoon. Lasten ja nuorten itsemurhia ehkäisevät toimenpiteet tulisi ottaa käyttöön kaikissa jäsenvaltioissa. Yleiskokous myös tuomitsee kaiken nuoriin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan, oli se sitten henkistä, fyysistä tai taloudellista. Väkivallan vaikutukset lapsen tai nuoren tasapainoon voivat pahimmillaan ajaa nämä itsemurhaan. Päätöslausemassa luetellaan useita konkreettisia toimenpiteitä itsemurhien ja mielenterveysongelmien ennaltaehkäisemiseksi.

Ruotsi toimi EN:n puheenjohtajana vuonna 2008 ja oli määritellyt lasten oikeudet yhdeksi puheenjohtajakauden pääteemaksi. EN on vuoden aikana yhteistyössä mm. Pohjoismaiden neuvoston ja Ruotsin hallituksen kanssa valmistellut EN:lle uuden lasten strategian vuosille 2009-2011 (*Building a Europe for and with children*). EN:n lasten strategia täydentää EN:n normatiivista työtä lasten hyväksi.

5.3. Ympäristökysymykset

Ympäristökysymykset olivat kertomusvuotena esillä yleiskokouksessa useaan kertaan. Tammikuun istunnossa käsiteltiin kaksi ympäristöaiheista raporttia, *ilmaston lämpenemistä ja ekologisia katastrofeja* koskenut raportti (dok. 11476) ja erityisen herkän *arktisen ympäristön suojelua* koskeva raportti (dok. 11477)

Ilmaston lämpenemistä käsittelevässä raportissa tuotiin esiin ilmastonmuutoksen ja ekologisten katastrofien haitalliset vaikutukset erityisesti maailman infrastruktuuriin ja maatalouteen ja muistutettiin, ettei Eurooppa tule säästymään ilmastonmuutoksen negatiivisilta vaikutuksilta. Esimerkkejä on jo nähty epätyypillisten lämpötilojen, sääolojen ja tulvien muodossa. Arktisen alueen ja Välimeren alueen todetaan olevan koko maailmassa eräitä pahiten kärsiviä alueita. Raportissa luetellaan useita ilmaston lämpenemisen seurauksia, mm. makean veden lähteiden vähenemisen ja maahanmuuton lisääntymisen. Yleiskokouksen mukaan ilmaston muutokseen voidaan vastata vain globaaleilla toimilla. Yhteisymmärryksen pitkän tähtäimen toimista ja koko ehkäisevän toiminnan viitekehystä tulisi päästä kiireellisesti.

Suosituksessa 1823 (2008) yleiskokous kehottaa suurimman osan kasvihuonepäästöistä aiheuttavia kehittyneitä maita auttamaan kehitysmaita, joita ilmastonlämpeneminen pahiten koettelee, jakamalla tietotaitoaan ja teknologiaansa. Yleiskokous kehottaa jäsenvaltioitaan ja tarkkailijajäseniään asettamaan tavoitteeksi vähintään 20 % vähennyksen

CO₂-päästöissä vuoteen 2020 mennessä. Se myös pyytää niitä koordinoimaan paremmin toimiaan niin eurooppalaisella kuin globaalilla tasolla, erityisesti YK:ssa ja muiden kansainvälisten organisaatioiden piirissä. Valtioiden tulisi ottaa ilmastonlämpeneminen paremmin huomioon mm. kehitysyhteistyössä, aluepolitiikassa, kaupunkisuunnittelussa, maankäyttö-, metsätalous- ja maatalouspolitiikassa, rakentamisessa ja vesihuollossa, tehostaa energiatehokkuutta ja puhtaan energian käyttöönottoa kaikilla tasoilla ja kehittämään ilmastonmuutosta koskevaa tutkimusta. Innovatiivisten, puhtaan energian (ml. ydinvoima) käyttöönoton, samoin kuin hiilidioksidin sieppaukseen liittyvät mahdollisuudet tulisi tutkia. Metsien häviämisen ja maanviljelyksen sekä teollisuuden aiheuttamat, hiilidioksidia sitovat metaani- ja typpi-päästöt tulisi niin ikään selvittää. Yleiskokous kehottaa valtioita ja mediaa toimimaan kansalaisten tiedon ilmastonmuutoksesta lisäämiseksi.

Arktisen alueen ympäristöä suojelua käsittelevässä raportissa (dok.11477) todetaan alueen luonnonvarojen tarjoavan suuria taloudellisia mahdollisuuksia jäämeren rantavaltioille ja samalla alleviivataan alueen luonnolle tästä aiheutuvia suuria riskejä. Raportissa alleviivataan alueen luonnon ja eläimistön äärimmäistä haavoittuvuutta ja erityisluonnetta kamppailuissa ilmaston lämpenemisen vaikutuksia vastaan, sekä todetaan sen tarvitsevan erityissuojelua. Esimerkkinä nostetaan esiin muun muassa öljytuhojen pitkäkestoiset tuhoiset vaikutukset alueen herkälle ekosysteemille. Alueella on myös kohonnut ydinonnettomuuden riski, johtuen sinne merivirtoja pitkin ajautuvasta Euroopasta ja Venäjältä peräisin olevasta ydinjätteestä, alueen vanhanaikaisista ja huonokuntoisista ydinvoimaloista ja ydinkäyttöisistä kuljetusaluksista, sukellusveneistä ja majakoista sekä mereen upotetusta ydinjätteen säilytyspaikoista.

Päätöslausemassa 1596 (2008) yleiskokous kehottaa jäsenmaita ja tarkkailijajäseniä lisäämään kansainvälistä yhteistyötä Arktisen alueen kysymysten käsittelemiseksi erityisesti Arktisen neuvoston puitteissa, jonka piirissä on jo saavutettu tärkeitä edistysaskelia mm. alkuperäiskansojen ja muun aluetason yhteistyön lisäämiseksi alueella. Jäsenvaltioita kehoitetaan laatimaan erityisstrategia ja -ohjelmia alueen luonnon ja eläimistön suojelemiseksi. Yleiskokous kehottaa hyödyntämään alkuperäiskansojen tavat käyttää luonnonvaroja säästävaisesti luontoa suojellen. Yleiskokous nostaa esille luonnonsuojelun ja kestävän kehityksen mallina myös Norjan ja Venäjän

federaation harjoittaman bilateraalisen yhteistyön.

Kansainvälisen yhteistyön todetaan olevan ainoa keino, riittävien investointien lisäksi, jolla alueen luonnonvarojen hyödyntäminen voidaan toteuttaa luontoa suojellen ja samalla vastaten ilmastonmuutoksen haasteisiin. Yleiskokous kehottaaakin kaikkia alueen valtioita lisäämään yhteistyötä paitsi Arktisen neuvoston, myös YK:n puitteissa. Päätöslauselmasa kiinnitetään positiivista huomiota myös Euroopan unionin, Islannin, Norjan ja Venäjän yhteiseen pohjoisen ulottuvuuden politiikkaan, jolla on onnistuttu luomaan toimivaa yhteistyötä paitsi ympäristönsuojelussa, myös terveys- ja hyvinvointikysymyksissä.

Lisäksi päätöslauselma mm. suosittaa ohjaamaan alueen kasvavaa matkailuelinkeinoa mahdollisimman ympäristöystävälliseen suuntaan.

EN:n pohjoiisiin alueisiin keskityttiin yleiskokouksen piirissä tavallista enemmän muutenkin kertomusvuonna, sillä Tukholmassa järjestetyssä pysyvän komitean (Standing Committee) istunnossa oli puhumassa ja keskustelemassa komitean kanssa Pohjoismaiden neuvoston presidentti Erkki Tuomioja. Samassa istunnossa hyväksyttiin raportti *itämereen upotetuista kemiallisista aseista* (dok. 11601). Raportin mukaan liittoutuneet (USA, Iso-Britannia, Ranska ja Neuvostoliitto) päättivät Potsdamin konferenssissa Saksalta käyttämättä jääneiden kemiallisten aseiden upottamisesta Atlantin valtameren, mutta upottivatkin ne loppujen lopuksi Pohjanmereen ja Itämereen. Tieto upotuspaikoista päätettiin julistaa salaiseksi 50 vuoden ajaksi, ja vuonna 1997 USA ja Iso-Britannia päättivät pidentää aikaa 20 vuodelle. Yleiskokous pahoittelee, ettei upotuspaikoista ja aseiden tilasta ole tehty selvitystä ennen päätöstä rakentaa kaasuputki. *Päätöslauselmassa 1612* yleiskokous kehottaa kaikkia EN:n jäsenvaltioita, erityisesti niitä, jotka hyötyvät kaasuputkiprojektista taloudellisesti, osoittamaan aitoa solidaarisuutta Baltian rantavaltioille sekä tukemaan taloudellisesti niitä valtioita, joilla ei ole taloudellisia resursseja huolehtia ympäristökatastrofeista. Yleiskokous pyytää jäsenvaltioita ja tarkkailijajäseniä tehostamaan yhteistyötä ongelman ratkaisemiseksi, upotuspaikkojen määrittämiseksi, upotuspaikkojen valvomiseksi ympäristöhaittojen estämiseksi sekä suorittamaan riippumaton tutkimus kaasuputken ympäristövaikutuksista. Yleiskokous kehottaa Iso-Britannian ja USA:n hallituksia sekä Natoa kumoamaan määräys upotuspaikkojen salaamisesta.

Kesäkuun istunnossa käsiteltiin myös Mustanmeren ympäristöongelmia. Raportissa *taistelusta*

ympäristövahinkoja vastaan Mustallamerellä (dok. 11632) todetaan liikakalastuksen, rehevöitymisen ja myrkyllisten päästöjen aiheuttaneen suoranaisen ekologisen katastrofin alueella. Pääsyy tähän ovat paitsi jokia pitkin mereen kulkeutuvat saasteet, merenrantakaupunkien, satamien ja teollisuuden päästöt. Yleiskokous toteaa, että EN:n on ryhdyttävä toimiin alueen ympäristötilanteen parantamiseksi ja kehottaa alueen valtioita toimimaan kiireesti. Yleiskokous asettuu tukemaan Mustanmeren Euroregion-aloitetta alueellisen tason ympäristöyhteistyön lisäämiseksi. Euroregionin luominen voisi yleiskokouksen mukaan osaltaan tukea myös alueen valtioiden demokraattista kehitystä ja hyvää hallintoa sekä parantaa alueen turvallisuustilannetta sekä sosiaalista koheesiota. *Suosituksessa 1837 (2008)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa vaikuttamaan alueen jäsenvaltioihin, jotta nämä toimisivat alueen kaupunkien ja satamien infrastruktuurin modernisoimiseksi, kehittäisivät laivaliikenteen ja kalastuselinkeinon valvontaa, puuttuisivat jokien kautta tuleviin päästöihin, kehittäisivät matkailuelinkeinon ympäristöystävällisyyttä, lisääisivät uusiutuvan energian käyttöä alueella, tukisivat aluehallintoa rajat ylittävien yhteistyöprojektien alkuun panemisessa, tekisivät tarvittavat uudistukset alueellisen yhteistyön lisäämiseksi ja tukisivat aktiivisesti aloitetta Mustanmeren Euroregionin luomiseksi.

Turismin Euroopan maiden ympäristölle ja yhteiskunnille aiheuttamia ongelmia ja keinoja suunnata kehitystä kestävämpään suuntaan pohdittiin huhtikuun istunnossa. *Suosituksessa 1835 (2008) kestävä kehitys ja turismi* (dok. 11539) yleiskokous toteaa matkailun aiheuttavan välillä lieveilmiöitä, kuten liikakansoitusta ja tarpeetonta räsäystä luonnonvaroilta ja paikalliskansoilta. Matkailun kausiluonteisuus asettaa myös haasteensa alueiden työllisyysrakenteelle. Samalla turismi tarjoaa suuria taloudellisia mahdollisuuksia monille alueille, erityisesti rakennemuutoksesta kärsiville syrjäseuduille. Tasapainoisen ja kestävä kehityksen takaminen on sekä mahdollisuus että haaste Euroopan maille. Pystyäkseen kilpailemaan globalisoituvassa maailmassa turisteista, tulisi niiden pyrkiä kohti laadullisesti parempaa turismia. Tämä tarkoittaa panostamista autenttisuuteen, monipuolisuuteen, kestävään kehitykseen, sekä matkustajien turvallisuuteen. Suosituksessa yleiskokous ehdottaa useita konkreettisia toimenpiteitä turismin laadun parantamiseksi Euroopassa.

Euroopan neuvoston ulkosuhteet

6.1 EN ja Euroopan unioni

Kysymystä EU:n liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen on pohdittu lukuisia kertoja parlamentaarisisessa yleiskokouksessa, joka on yksiselitteisesti kannattanut EU:n liittymistä sopimukseen. EN ja EU allekirjoittivat vuonna 2007 yhteistyöasiakirjan (*Memorandum of Understanding, MoU*), jossa molemmat toteavat, että EU:n liittyminen ihmisoikeussopimukseen parantaisi huomattavasti ihmisoikeuksien suojaa Euroopassa. Ihmisoikeussopimuksen 14. lisäpöytäkirja sisältää välttämättömät oikeudelliset edellytykset liittymiselle.

Viimeisimmässä raportissaan (dok. 11533) yleiskokous perustelee EU:n liittymistä ihmisoikeussopimukseen ja toteaa muun muassa, että nykytilassa olevat puutteet lisäävät riskiä, ettei johdonmukaista ihmisoikeuksien suojaa pystytä takaamaan koko Euroopassa. Yleiskokous toteaa päätelmissään ja *päätöslauselmassa 1610 (2008)*, että on aika ryhtyä käytännön toimenpiteisiin ja Euroopan neuvoston ja EU:n välisiin neuvotteluihin, sekä vetoaa jäsenmaihiin, että ne toimisivat aktiivisesti asiassa. *Suositus 1834 (2008)* sisältää suoran vetoituksen EN:n ministerineuvostolle neuvottelujen käynnistämisestä viivyttämättä EU:n kanssa.

6.2. EN ja muut kansainväliset järjestöt

EN:n yleiskokous keskustelee säännöllisesti maailman talouden tilasta kahden järjestön, OECD ja Euroopan jälleerakennuspankki, antamien vuosiraporttien pohjalta. Tänä vuonna keskusteluissa puhutti erityisesti taluskriisi.

Lokakuussa käytyyn keskusteluun *OECD ja maailman talous* (dok. 11687) osallistuivat yleiskokouksen normaalikokoonpanon lisäksi myös

EN:n kuulumattomat OECD-maat sekä Euroopan parlamentin delegaatio. Keskustelun pääpaino oli taluskriisin vaikutuksissa. OECD:n arvion mukaan taloustilanne on ollut odotettua parempi vuosina 2007 ja 2008. Yksi syy tähän ovat tehdyt rakenteelliset uudistukset, joita tulisi jatkaa. Toinen syy ovat keskuspankkien interventiot. Joka tapauksessa, vuoden 2008 keskivaiheilta lähtien maailman tilaa leimasi finanssimarkkinoiden kuohunta, asuntomarkkinoiden romahdus ja kuluttajahintojen voimakas nousu. Tämän seurauksena, suurimmalla osalla OECD:n taluksista on edessään heikon talouskasvun aika ja hintojen nousun jatkuminen. Samalla OECD toteaa talouden ennustusten tekemisen olevan tällä hetkellä erityisen vaikeaa.

Istunnossa hyväksytyssä *päätöslauselmassa 1629 (2008)* todetaan, että luottamus hallitusten kykyyn turvata kansalaisten talous- ja rahoitustarpeet sääntelyn kautta on heikentynyt. Lisäksi hallitusten ja keskuspankkien lisääntynyt osallistuminen yksityisten rahoitusinstituutioiden pelastamiseen veronmaksajien kustannuksella on kyseenalaistettu huolimatta siitä, että niiden toimet estää talousjärjestelmän romahtaminen ovat toimineet tähän saakka. OECD:tä laajennettu yleiskokous kiittelee sen toimista talouskoulutuksen, talousohjeiden ja hyvien käytäntöjen levittämisestä kuluttajille. Päätöslauselmassa yleiskokous kehottaa OECD:tä, sekä muita instituutioita, kuten IMF ja Euroopan komissio tarttumaan nopeasti toimeen tulevaisuuden rahoituskriisien välttämiseksi. Päätöslauselmassa yhdytään OECD:n näkemukseen, jonka mukaan maiden ei tulisi ottaa käyttöön mitään erityistoimia ruoan ja energian hintojen laskemiseksi. Kysynnän ja tarjonnan suhteen tulee määritellä hinnat. Yleiskokous kehottaa hallituksia pidättäytymästä toimista, jotka voivat johtaa markkinoiden vääristymiin. Sen sijaan hintojen nousun vaikutuksia matalatuloi-

siin tulisi tasoittaa verojen ja sosiaaliturvien kautta. Hallitusten olisi myös panostettava toimiin, joilla pyritään parantamaan perusinfrastruktuurin kuntoa ja lisäämään investointeja teknologiaan maataloussektorilla. Yleiskokous muistuttaa, että taloudellisilla kriiseillä voi olla myös poliittisia vaikutuksia, erityisesti maailman köyhimmässä maissa, jossa ruokapula on nyt jo johtanut mielenosoitukseen ja mellakoihin.

Energian hinnat ovat nousussa, huolimatta matalan kasvun ennustuksista. Tämä johtuu mm. dollarin heikkoudesta, geopoliittisesta epävakaudesta, turvallisuushuolista, nousevien talouksien kasvavista vaateista ja liian vähäisistä investoinneista tuotantoon ja jakeluun. Kansainvälisen energiajärjestön IEA:n mukaan nykypoliittisella maailman energiantarve kasvaa 50 %:lla vuoteen 2030 mennessä. Laajennettu yleiskokous kehottaa hallituksia panostamaan innovatiivisen energiateknologian kehittämiseen energiatehokkuuden lisäämiseksi. Yleiskokous muistuttaa hallituksia ottamaan säännönmukaisesti huomioon energiapolitiikkansa vaikutukset ympäristöön. OECD:tä yleiskokous kehottaa tutkimaan biopolttoaineiden taloudelliset ja ympäristövaikutukset sekä pohtimaan kaikkia niiden kehittämisen sivuvaikutuksia. Kansainvälistä yhteistyötä energiasektorilla tarvitaan myös lisää kestävä kehityksen turvaamiseksi. Sama pätee ilmastonmuutokseen. Yleiskokous toteaa maailman maksavan kalliin taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen hinnan, mikäli edistystä ei ilmastonmuutoksen estämisessä tapahdu. Yleiskokous kiittelee OECD:n työtä tällä alalla ja rohkaisee sitä keskittymään jatkossakin globaaleihin ongelmiin, kuten ruokaturvallisuus, geneettinen teknologia ja erityisesti ilmastonmuutoksen vaikutukset perushyödykkeiden, kuten ruoka, energia ja vesi saatavuuteen. Yleiskokous kehottaa hallituksia pohtimaan vakavasti OECD:n suosituksia tällä alalla. OECD suosittelee valtioille mm. erilaisten markkinainstrumenttien, kuten hiilidioksidiveron, päästökaupan ja energiaa koskevien valtion apujen poistamisen käyttöä puhtaan energian käyttöön oton lisäksi.

Euroopan jälleenrakennus- ja kehitys pankki EBRD (European Bank for Reconstruction and Development) on vuonna 1991 perustettu instituutio, joka investointien kautta tukee markkinatalouden ja demokratian kehitystä entisissä kommunistisissa valtioissa. 16 vuotta sitten Neuvostoliiton ha-

joamisen myötä alkanut entisten kommunististen valtioiden siirtyminen demokratiaan ja markkinatalouteen on sujunut vaihtelevasti. Vuonna 2004 EU:n jäseniksi liittyneiden maiden uudistukset ovat alkaneet tuottaa hedelmää, ja niistä on tullut kasvavassa määrin EBRD:n rahoittajia tuen saamisen sijaan. Sen sijaan heikommin edistyneissä maissa, kuten Keski-Aasian maat, Valko-Venäjä ja Etelä-Kaukasuksen maat, on tarvetta edelleen ulkopuolelta tulevalle tuelle uudistuksille. EBRD:n ja EN:n on jatkettava työtään alueilla omilla erikoisaloillaan. *Päätöslauselmassa 1616 (2008) Euroopan jälleenrakennus- ja kehitys pankki: muutosyhteistyökumppani siirtymätalouksille* yleiskokous korostaa EBRD:n roolia muutoksen käynnistäjänä siirtymätalouksissa. Pankki on erityisen tärkeä luottamuksen rakentamisessa, tiedon välittämisessä, neuvonantajana ja siltarakentajana idän ja lännen välillä. Yleiskokous kehuu EBRD:ä myös sen vakaasta toiminnasta vuonna 2007. Huolimatta kansainvälisen finanssikriisin sekä ruoan ja energian hintojen noususta johtuvan inflaation aiheuttamista paineista, kasvava osuus sen ohjelmista ja rahoituksesta suunnattiin korkean riskin omaaviin maihin. Yleiskokous kiittelee myös pankin päätöstä lisätä jatkossakin rahoitustaan transition alussa oleviin maihin, kuten Armenia, Azerbaidzhan, Georgia, Kirgisia, Moldova, Mongolia, Tadjikistan and Uzbekistan. Yleiskokous rohkaisee pankkia jatkamaan työtään myös yritysten etiikan ja yhteiskuntavastuun lisäämiseksi.

Kesäkuun istunnossa yleiskokous käsiteli *Punaisen ristin kansainvälisen komitean (ICRC)* toimintaa (dok. 11608) vuosina 2002–2008 sekä sen strategiaa vuosille 2007–2010. ICRC perustettiin vuonna 1863. Siitä ovat saaneet alkunsa kansainvälinen punainen risti ja punainen puolikuu. Järjestöllä on vuonna 1949 solmittuun Geneven sopimukseen ja sen lisäpöytäkirjoihin perustuva mandaatti vierailta vankiloissa, järjestää avustusoperaatioita, yhdistää perheitä ja tehdä humanitaarisia toimia aseellisten konfliktien aikana niin maiden välisissä kuin sisäisissä konflikteissa. *Päätöslauselmassa 1623 (2008)* yleiskokous ilmaisee tukensa Geneven sopimukselle ja sen vuonna 2007 voimaantulleelle lisäpöytäkirjalle 3, jotka kaikkien tulisi hyväksyä. Se kehottaa jäsenvaltioitaan tukemaan ICRC:n työtä, toimeenpanemaan kansainvälistä humanitaarista oikeutta kos-

kevat sopimukset ja tekemään yhteistyötä ICRC:n sekä kansallisen punaisen risti tai punaisen puolikon järjestön kanssa. Huomiota tulisi kiinnittää humanitaarisen oikeuden opettamiseen, erityisesti sotilas-, rauhanturva- ja muissa vastaavissa tehtävissä toimiville.

Yleiskokous kehottaa ICRC:tä ja EN:ää kehittämään yhteistyötään niille yhteisillä aloilla. *Suosituksessa 1842 (2008)* yleiskokous kehottaa ministerineuvostoa tukemaan ICRC:n työtä vankeiloiden olosuhteiden monitoroinnista, tekemään yhteistyötä ICRC:n kanssa aseellisten konfliktien uhrien ja pakolaisten avustamisessa sekä kadonneiden henkilöiden tilanteen selvittämisessä Euroopassa sekä edistämään kansainvälisen humanitaarisen oikeuden levittämistä ja toimeenpanoa kansallisella tasolla.

6.3 Muu maailma

EN:n jäseneksi voi liittyä vain eurooppalainen valtio, mutta järjestö tekee yhteistyötä myös Euroopan ulkopuolisten valtioiden kanssa. Läheisintä yhteistyötä tehdään tarkkailijamaiden ja EN:n lähialueiden kanssa.

6.3.1 Tarkkailijamaat

EN:n ministerikomitea ja yleiskokous myöntävät tarkkailijan aseman erikseen. Ministerikomitea on myöntänyt tarkkailijan aseman Vatikanille, Japanille, Kanadalle, Meksikolle ja Yhdysvalloille ja yleiskokouksen tarkkailijajäseniä ovat Israel, Kanada ja Meksiko. EN:n tarkkailijamaaksi voi päästä Euroopan ulkopuolinen, demokraattinen maa, jonka voidaan todeta jakavan järjestön edustamat arvot. Tarkkailijajäsenille ei ole muodollisia vaatimuksia tai oikeudellisesti sitovia velvoitteita EN:n suositusten noudattamisesta, eikä niiden ihmisoikeus- ja demokratiatilannetta monitoroida. Järjestelmää on kritisoitu sen epäselvyydestä. Tammikuun istuntoon v. 2008 valmistui raportti *Euroopan neuvosto ja tarkkailijamaat – nykytila ja tulevaisuus* (dok. 11471), jossa pohditaan järjestelmän ongelmia ja tehdään ehdotuksia sen parantamiseksi. *Päätöslauselmassa 1600 (2008)* yleiskokous ehdottaa, että tarkkailijamaat otettaisiin mukaan säännöllisiin demokratia- ja ihmisoikeustilannetta koskeviin keskusteluihin ja raportteihin, mikäli tarkkailijat niin toivovat. Yleiskokous rohkaisee tarkkailijoita osoittamaan

poliittista tahtoa EN:n tukemiseksi ja ottamaan kaikki hyöty asemastaan tarkkailijana. Lisäksi yleiskokous tekee ehdotuksia yhteistyön parantamiseksi niin hallitusten välisellä kuin parlamentaarisella tasolla. *Suosituksessa 1827 (2008)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa toistamaan kantansa, jonka mukaan tarkkailijamaaksi pääsevän on kunnioitettava perusihmisoikeuksia ja lakkautettava kuolemantuomio. Ministerikomitean tulisi vahvistaa poliittista dialogia Japanin ja Yhdysvaltojen kanssa, jotta nämä panisivat toimeen kuoleman rangaistuksen moratorion ja lakkauttaisivat sen niin pian kuin mahdollista. Yleiskokous toivoo, että tarkkailijamaiden osallistumisesta EN:n työhön eri aloilla tehtäisiin vuosittainen raportti. Se myös kehottaa ministerikomiteaa harkitsemaan, että jatkossa tarkkailijamaaksi hakevan tulisi täyttää tietyt kriteerit, suostua täyttämään tietyt sitoumukset ja osallistumaan monitorointiprosessiin. Nykyisten jäsenmaiden asenne ja halukkuus muuttaa tarkkailijamaan statusta sitovammaksi tulisi selvittää. Yleiskokous toivoo, ettei uusia tarkkailijamaita hyväksyisi järjestöön ennen kuin tarkkailijan statuksen mahdollista muuttamista koskevat kysymykset on saatu selvitettyä.

6.3.2 Magreb-maat

EN:n yksi tavoitteista on edistää demokratiaa, oikeusvaltioperiaatteita ja ihmisoikeuksia myös sen alueen ulkopuolella, erityisesti naapurivaltioissa. Yhtenä erityishuomion kohteena pidetään eteläisen *Välimeren rantavaltioita*, joiden vakaudella on Euroopalle suuri merkitys. Yleiskokouksen tammikuun istunnossa hyväksyttiin raportti EN:n yhteistyön vahvistamisesta Maghreb-maiden, eli Marokon, Algerian ja Tunisian kanssa (dok. 11474). Maat ovat jo aiemmin liittyneet tiettyihin EN:n sopimuksiin ja yhteistyötä on jo olemassa mm. kulttuurien ja uskontojen välisen dialogin alalla sekä ympäristö-, koulutus- ja tasa-arvokysymyksissä. Algeria ja Marokko liittyivät lisäksi Venetsia-komission jäseniksi v. 2007.

Päätöslauselmassa 1598 (2008) käsitellään valtioiden viimeaikaista kehitystä demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion aloilla ja todetaan niiden tehneen useita uudistuksia, ml. moratorion asettaminen kuolemantuomioille. Selkeää edistystä todetaan tapahtuneen myös sukupuolten välisen tasa-arvon edistämässä.

Yleiskokous painottaa kuitenkin, että kaikki kolme Maghreb-maata ovat autoritaarisesti hallittuja, eikä niissä voida edelleenkaan puhua todellisesta poliittisesta pluralismista. Vaikka maiden tilanteissa onkin suuria eroja, maiden yhteisinä ongelmina nostetaan esille hyökkäykset julkisia ja poliittisia vapauksia vastaan, vapaan ja riippumattoman oikeuslaitoksen puuttumisen sekä ääri-islamien uhan. Iskuja on tapahtunut myös viime aikoina, joskin maiden toimet radikaalia terrorismia ja fundamentalismia vastaan on hyvin organisoitua. Yleiskokous huomioi positiivisesti Tunisiassa käydyn keskustelun maltillisen islamin integroimisesta politiikkaan Euroopassa yleisen kristillisdemokraattisen mallin mukaisesti sekä Algeriassa ja Marokossa aloitetun keskustelun ihmisoikeuksista, jota varten on perustettu erityiset neuvoa-antavat komiteat. Päätöslauselmassa myös valitetaan Länsi-Saharan konfliktin jatkumista sekä todetaan maiden taloudellisten ongelmien, eritoten korkean työttömyyden (Tunisia ja Algeria) tarjoavan kasvualustan terrorismille ja maastamuutolle. Korruptio on niin ikään yleistä kaikissa kolmessa maassa. Päätöslauselmassa todetaan, että yhteistyön vahvistaminen EN:n kanssa on tarpeen, jotta Maghreb-maat voisivat käyttää hyödykseen EN:n kokemuksen ja tietotaidon oikeusvaltion vakiinnuttamisesta. Yleiskokous toteaa kuitenkin, että yhteistyö edellyttää maiden lujaa sitoutumista ja pyrkimystä demokratian edistämiseen. Yleiskokous kehottaakin Maghreb-maiden hallituksia harkitsemaan liittymistä olennaisiin EN:n laillisiin instrumentteihin, jotka ovat avoinna myös ei-jäsenille, hyödyntämään paremmin Venetsiakomission kokemukset, sekä viemään eteenpäin poliittisia uudistuksiaan, oikeusvaltioperiaatteita ja ihmisoikeuksia sekä uudistamaan lainsäädäntönsä liittyen vaaleihin, poliittisten puolueiden toimintaan, median vapauteen, järjestäytymisvapauteen, oikeuslaitoksen itsenäisyyteen, aluehallintoon, korruption vastaiseen taisteluun, takaamaan uskonnonvapaus kaikille ryhmille ja lakkauttamaan lopullisesti kuolemantuomio.

Yleiskokouksen *suosituksessa 1825 (2008)* ministerikomitealle esitetään mahdollisen yhteistyön lisäämismuodoiksi mm. yhteistyön Venetsiakomission kanssa, laajemman yhteistyön parlamentaarisen yleiskokouksen kanssa sekä innovatiivisempien ja lähempien yhteistyömuo-

tojen, kuten tarkkailijajäsenyyden tai demokraatiakumppanuuden harkitsemista.

6.3.3 Keski-Aasia

Keski-Aasian maiden tilannetta käsittelevässä raportissa (dok. 11460) tammikuun istunnossa tuotiin esiin neljän Keski-Aasian maan, Kirgisian, Tadžikistanin, Turkmenistanin ja Uzbekistanin nykytilanne (Kazakstania käsitelty erillisessä raportissa). Raportissa todetaan alueen valtioiden onnistuneen huonosti tavoitteessaan muuttua demokraattisiksi yhteiskunniksi. Valtiot ovat edelleen autoritaarisesti hallittuja, demokraattiset instituutiot heikkoja tai olemattomia, korruptio on laajalle levinnyttä ja ihmisoikeuksien tila on kauttaaltaan melko huono. Viranomaiset eivät myöskään ole onnistuneet takaamaan sosiaalisia, taloudellisia, terveys- ja koulutuspalveluita kansalaisilleen. Kansalaiset suhtautuvatkin valtioon ja sen instituutioihin epäluulolla, mikä osaltaan lisää väkivaltaisuuksien ja kansannousujen uhkaa.

Yleiskokous kehottaakin *päätöslauselmassa 1599 (2008)* Keski-Aasian maita ryhtymään hyvään hallintoon, instituutioiden modernisointiin ja poliittisten vapauksien lisäämiseen tähtääviin uudistuksiin sekä tarttumaan välittömästi maita vaivaaviin lukuisiin ongelmiin, kuten korruptio, järjestäytynyt rikollisuus ja köyhyys. Erityishuomioita on kiinnitettävä demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion periaatteiden toteutumiseen. Maiden tulisi käyttää hyödykseen kansainväliset kokemukset, erityisesti EN:n tarjoama tietotaito liittyen samankaltaisiin uudistuksiin. Eurooppaa yleiskokous kehottaa käyttämään hyväkseen vaikutusvaltaansa ja ns. pehmeää valtaansa edistääkseen uudistuksia alueella. Alueen maat eivät ole sijaintinsa vuoksi EN:n potentiaalisia jäsenehdokkaita. Alueen sijainti EN:n naapurustossa ja sen asema laittoman maahanmuuton, huumekaupan, laittoman asekaupan ja salakuljetuksen läpikulkualueena, samoin kuin lisääntynyt terrorismin ja ekstremismin uhka alueella kasvattavat kuitenkin jatkuvasti alueen geopoliittista ja strategista merkitystä Euroopalle.

Yleiskokouksen arvion mukaan EN:llä on Keski-Euroopan ja Itä-Euroopan kokemuksistaan johtuen paljon annettavaa alueen maiden demokraattisen muutoksen tukemiseksi. Sen

tulisikin, yhteistyössä EU:n ja Etyjin kanssa, tukea Keski-Aasian uudistuksia. *Suosituksessa 1826 (2008)* yleiskokous suosittelee ministerikomiteaa lisäämään vuoropuhelua Keski-Aasian maiden hallintojen kanssa ja pohtimaan uusia tapoja tehdä yhteistyötä järjestön ja Keski-Aasian maiden välillä.

Kesäkuun istuntoon valmistui poliittisen komitean raportti *yleispoliittinen keskustelu Kiinan tilanteesta* (dok. 11654). Raportissa komitea toteaa Kiinan edenneen viimeisten kymmenien vuosien aikana talousuudistuksissa. Sen sijaan poliittisen järjestelmän tasolla, eikä ihmisoikeuksien suojelun suhteen on tapahtunut vähän, sen todistavat esimerkiksi kommunistisen puolueen toisinajattelijoihin kohdistama vaino.

Päätöslausemassa 1621 (2008) yleiskokous toteaa, että vaikka maiden ja kulttuurien välillä on eroja, ovat ihmisoikeuksien, oikeusvaltion ja demokratian peruseräkkeet universaaleja. Näiden arvojen puolustaminen ei voi loppua Euroopan neuvoston rajoille, minkä vuoksi yleiskokous katsoo, että sillä on velvollisuus seurata Kiinan poliittista tilannetta ja ilmaista huolensa ihmisoikeuksien ja demokratian tilasta. Yleiskokous muistuttaa Kiinan ratifioineen YK:n peruskirjan ja pahoittelee, ettei Kiina käyttänyt olympialaisten tarjoamaa näytönpaikkaa hyväkseen parantaa ihmisoikeuksiaan. Kuolemanrangaistus on edelleen käytössä, sensuuri laajalle levinnyttä, ihmisoikeusaktivistien, lakimiesten ja toimittajien mielivaltaiset vangitsemiset, kidutus ja häirintä jatkuvat ja maalta kaupunkiin muuttaneiden, etnisten vähemmistöjen ja naisten syrjintä on yleistä. Yleiskokous tuomitsee myös mielenosoitusten väkivaltaiset tukahduttamiset Tiibetissä ja lähiseuduilla, sekä niihin liittyneet pidätykset, katoamiset ja kuolemat.

Kiina saa päätöslausemassa myös kiitosta sen omaksumasta välittäjän roolista useissa kansainvälisissä kriiseissä ja toiminnasta kesän 2007 maanjäristysten uhrien auttamisessa. Yleiskokous toteaa myös Kiinan talouden ja modernisaation edistymisen olleen nopeaa. Varallisuus jakaantuu kuitenkin hyvin epätasaisesti Kiinan kansalaisten kesken.

Yleiskokous kehottaa EN:n jäsenvaltioita ja kansainvälistä yhteisöä jatkamaan keskustelua Kiinan kanssa yhteisistä ongelmista, kuten ilmastonmuutos, terrorismi ja ihmiskauppa, ja etsimään niihin ratkaisuja yhdessä. Euroopan unionia yleiskokous rohkaisee jatkamaan kuolemanrangaistuksen, kidutuksen, ihmisoikeusaktivistien tilanteen, median vapauden ja ilmaisunvapauden esiin nostamista dialogissaan Kiinan kanssa. Kiinan hallitusta yleiskokous kehottaa sitoutumaan suoraan ja avoimeen keskusteluun EN:n jäsenvaltioiden kanssa yhteisistä ongelmista ja niiden ratkaisusta, toteuttamaan laajat uudistukset liittyen ihmisoikeuksiin, demokratiaan ja oikeusvaltioon, tekemään konkreettisia toimia perusvapauksien toteuttamiseksi, esim. lopettamaan internet-sulut, ihmisoikeusaktivistien kotiarestit ja ratsiat, uskonnollisiin yhteisöihin kuuluvien vaino, toimittajien mielivaltaiset vangitsemiset ja häirintä sekä takaamaan kotimaisten ja ulkomaisten toimittajien oikeus liikkua vapaasti ja kirjoittaa ja jatkamaan dialogia Tiibetin edustajien kanssa. Kiinan parlamenttia yleiskokous kehottaa sitoutumaan parlamentaarisen demokratian, ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja oikeusvaltion edistämiseen. Yleiskokous on valmis avoimeen dialogiin Kiinan viranomaisten kanssa näistä aiheista rohkaistakseen sitä uudistuksiin ja uskoo dialogin olevan hyödyllistä molemmille osapuolille.

**EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNTA
VUODEN 2007 EDUSKUNTAVAALIEN JÄLKEEN**

Puheenjohtaja	Sinikka HURSKAINEN (sd)
Varapuheenjohtaja	Antti KAIKKONEN (kesk)
Jäsenet	Sirpa ASKO-SELJAVAARA (kok) Kimmo SASI (kok) Markku LAUKKANEN (kesk)
Varajäsenet	Reijo KALLIO (sd) Krista KIURU (sd) Juha KORKEAOJA (kesk) Jaakko LAAKSO (vas) Tuulikki UKKOLA (kok)

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNNAN
JÄSENYYYDET KOMITEOISSA VUODEN 2007 EDUSKUNTAVAALIEN JÄLKEEN

Pysyvä komitea

Standing Committee

Sinikka HURSKAINEN, jäsen

Antti KAIKKONEN, varajäsen

Poliittinen komitea

Political Affairs Committee

Sinikka HURSKAINEN, jäsen

Antti KAIKKONEN, varajäsen

Lähi-itää käsittelevä alakomitea

Sub-Committee on the Middle East

Antti KAIKKONEN, jäsen

Ei-jäsenmaiden suhteita käsittelevä alakomitea

Sub-Committee on External Relations

Sinikka HURSKAINEN, jäsen

Valko-Venäjä alakomitea

Sub-Committee on Belarus

Sinikka HURSKAINEN, puheenjohtaja

Oikeudellisten ja ihmisoikeusasiain komitea

Committee on Legal Affairs and Human Rights

Kimmo SASI, jäsen.

Jaakko LAAKSO, varajäsen.

Ihmisoikeus-alakomitea

Sub-Committee on Human Rights

Kimmo SASI, jäsen

Rikollisuutta ja terrorismin vastaista toimintaa käsittelevä alakomitea

Sub-Committee on Crime Problems and Fight Against terrorism

Jaakko LAAKSO, jäsen

Vähemmistöjen oikeuksia käsittelevä alakomitea

Sub-Committee on Rights of Minorities

Kimmo SASI, jäsen

Jaakko LAAKSO, varajäsen

Ihmisoikeustuomioistuimen tuomarien valintaa käsittelevä alakomitea
Sub-Committee on the Election of Judges to the European Court of Human Rights
Kimmo SASI, varajäsen (PPE/DC)

Talous- ja kehityskomitea
Committee on Economic Affairs and Development
Antti KAIKKONEN, jäsen
Kimmo SASI, varajäsen

Kansainvälisiä taloussuhteita käsittelevä alakomitea
Sub-committee on International Economic Relations
Kimmo SASI, jäsen

Sosiaali-, terveys- ja perheasiain komitea
Social, Health and Family Affairs Committee
Sirpa ASKO-SELJAVAARA, jäsen.
Tuulikki UKKOLA, varajäsen

Lasten asiain alakomitea
Sub-committee on Children
Tuulikki UKKOLA, jäsen
Sirpa ASKO-SELJAVAARA, varajäsen

Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja työllisyysasiain alakomitea
Sub-Committee on the European Social Charter and Employment
Tuulikki UKKOLA, jäsen
Sirpa ASKO-SELJAVAARA, varajäsen

Väestö-, siirtolais- ja pakolaismarkkinat
Committee on Migration, Refugees and Demography
Reijo KALLIO, jäsen
Jaakko LAAKSO, varajäsen

Siirtolais-alakomitea
Sub-Committee on Migration
Jaakko LAAKSO, jäsen

Pakolais-alakomitea
Sub-Committee on Refugees
Jaakko LAAKSO, jäsen

Väestö-alakomitea
Sub-Committee on Population
Reijo KALLIO, jäsen

Kulttuuri, tiede- ja koulutuskomitea
Committee on Culture, Science and Education
Markku LAUKKANEN, jäsen
Sinikka HURSKAINEN, varajäsen

Kulttuuriperinnön alakomitea

Sub-Committee on Cultural Heritage

Sinikka HURSKAINEN, jäsen

Media-alakomitea

Sub-Committee on the Media

Markku LAUKKANEN, varapuheenjohtaja

Sinikka HURSKAINEN, jäsen

Nuoriso- ja Urheiluasiain alakomitea

Sub-Committee on Youth and Sport

Markku LAUKKANEN, jäsen

Ympäristö-, maatalous- ja paikallishallintokomitea

Committee on Environment, Agriculture and Local and Regional Authorities

Juha KORKEAOJA, jäsen

Reijo KALLIO, varajäsen

Ympäristö- ja kestävän kehityksen alakomitea

Sub-Committee on Sustainable Development

Juha KORKEAOJA, jäsen

Maatalous- ja elintarvike alakomitea

Sub-Committee on Agriculture and Food

Juha KORKEAOJA, jäsen

Tasa-arvoasiain komitea

Committee on Equal Opportunities for Women and Men

Krista KIURU, jäsen

Sirpa ASKO-SELJAVAARA, varajäsen

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevä alakomitea

Sub-Committee on Violence against Women

Sirpa ASKO-SELJAVAARA, jäsen

Ihmiskauppa-alakomitea

Sub-Committee on trafficking in human beings

Krista KIURU, jäsen

Tasa-arvoinen osallistuminen päätöksenteossa -alakomitea

Sub-Committee on equal participation of women and men in decision-making

Krista KIURU, jäsen

Jäsenmaiden jäsenyysvelvoitteiden valvontakomitea

Honouring of Obligations and Commitments by Member States

Kimmo SASI (EPP/DC)

Jaakko LAAKSO (UEL)

EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN VUONNA 2008 HYVÄKSYMÄT ASIAKIRJAT

3.1 Päätöslauselmat

Päätöslauselma ilmaisee yleiskokouksen jostakin asiakysymyksestä tekemän päätöksen, jonka yleiskokous on toimivaltainen panemaan täytäntöön, tai yleiskokouksen kannan, josta se yksin on vastuussa.

- Päätöslauselma 1595 (2008) Kehityskulut liittyen Kosovon tulevaan statukseen (dok. 11472)
- Päätöslauselma 1596 (2008) Arktisen alueen ympäristön suojelusta (dok. 11477)
- Päätöslauselma 1597 (2008) YK:n turvallisuusneuvoston ja EU:n mustat listat (dok. 11454)
- Päätöslauselma 1598 (2008) Yhteistyön vahvistaminen Maghreb-maiden kanssa (dok. 11474)
- Päätöslauselma 1599 (2008) Keski-Aasian maiden tilanne (dok. 11460)
- Päätöslauselma 1600 (2008) Euroopan neuvosto ja tarkkailijamaat – nykytila ja tulevaisuus (dok. 11471)
- Päätöslauselma 1601 (2008) Menettelytapaohjeet liittyen opposition asemaan ja velvollisuuksiin demokraattisissa parlamentissa (dok. 11465)
- Päätöslauselma 1602 (2008) Tarve säilyttää eurooppalainen urheilumalli (dok. 11467)
- Päätöslauselma 1603 (2008) Jäsenyysoikeuksien ja -sitoumusten noudattaminen Georgiassa (dok. 11502)
- Päätöslauselma 1604 (2008) Videovalvonta julkisilla paikoilla (dok. 11478)
- Päätöslauselma 1605 (2008) Euroopan muslimiyhteisöt ja ääriliikkeiden uhka (dok. 11540)
- Päätöslauselma 1606 (2008) Oikeusjärjestelmän väärinkäyttö Valko-Venäjällä rikosoikeuden osalta (dok. 11464)
- Päätöslauselma 1607 (2008) Oikeus lailliseen ja turvalliseen aborttiin Euroopassa (dok. 11537rev)
- Päätöslauselma 1608 (2008) Lasten ja nuorten itsemurhat kansanterveysongelmana Euroopassa (dok. 11547)
- Päätöslauselma 1609 (2008) Demokraattisten instituutioiden toimivuus Armeniassa (dok. 11579)
- Päätöslauselma 1610 (2008) Euroopan unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen (dok. 11533)
- Päätöslauselma 1611 (2008) Muuttoliike Saharan eteläpuolisesta Afrikasta (dok. 11526)
- Päätöslauselma 1612 (2008) Itämereen upotetut kemialliset aseet (dok. 11601)
- Päätöslauselma 1613 (2008) Totuuskomissioiden käytön kokemukset (dok. 11459)
- Päätöslauselma 1614 (2008) Demokraattisten instituutioiden toimivuus Azerbaidžhanissa (dok. 11627)
- Päätöslauselma 1615 (2008) Naisten mahdollisuuksien parantaminen modernissa, multikulttuurisessa yhteiskunnassa (dok. 11612)
- Päätöslauselma 1616 (2008) Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki: yhteistyökumppani rakennemuutoksille (dok. 11630)
- Päätöslauselma 1617 (2008) Demokratian tila Euroopassa: Diversiteetin ja maahanmuuttokysymysten demokralialle asettamat haasteet (dok. 11623)

- Päätöslauselma 1618 (2008) Demokratian tila Euroopassa: Maahanmuuttajien demokraattisen osallistumisen parantaminen (dok. 11625)
- Päätöslauselma 1619 (2008) Demokratian tila Euroopassa. Demokraattisten instituutioiden toiminta Euroopassa ja yleiskokouksen monitorointimenetelmien kehittäminen (dok. 11628)
- Päätöslauselma 1620 (2008) Päätöslauselman 1609 (2008) toimeenpano Armeniassa (dok. 11579)
- Päätöslauselma 1621 (2008) Yleispoliittinen keskustelu Kiinan tilanteesta (dok. 11654)
- Päätöslauselma 1622 (2008) Demokraattisten instituutioiden toiminta Turkissa: viimeaikojen kehitys (dok. 11660)
- Päätöslauselma 1623 (2008) Punaisen ristin (ICRC) kansainvälisen komitean toiminta (dok. 11608)
- Päätöslauselma 1624 (2008) Vastasyntyneiden hylkäämisen ehkäiseminen (dok. 11538)
- Päätöslauselma 1625 (2008) Gökçeada (Imbros) ja Bozcaada (Tenedos): Turkin kahden kaksikulttuurisen saaren säilyttäminen yhteistyömallina Turkille ja Kreikalle (dok. 11629)
- Päätöslauselma 1626 (2008) Jäsenyysoikeuksien ja -sitoumusten noudattaminen Bosnia-Herzegovinassa (dok. 11700)
- Päätöslauselma 1627 (2008) Ehdokkaat Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen (dok. 11682)
- Päätöslauselma 1628 (2008) Kyproksen tilanne (dok. 11699)
- Päätöslauselma 1629 (2008) OECD ja maailman talous (dok. 11687)
- Päätöslauselma 1630 (2008) Euroopan neuvoston nuorisoagendan uudistaminen (dok. 11696)
- Päätöslauselma 1631 (2008) Venäjän valtuuskunnan valtakirjojen uudelleenkäsittely (dok. 11726)
- Päätöslauselma 1632 (2008) Kansallisten vähemmistöjen asema Serbiassa (dok. 11528)
- Päätöslauselma 1633 (2008) Georgian ja Venäjän välisen sodan seuraukset (dok. 11724)
- Päätöslauselma 1634 (2008) Iso-Britannian lakiesitys terroristiksi epäillyn pidättämisen 42 päivän ajaksi ilman syytteen nostamista. (dok. 11725)
- Päätöslauselma 1635 (2008) Naisiin kohdistuvan väkivallan estäminen - kohti Euroopan neuvoston yleissopimusta (dok. 11702)
- Päätöslauselma 1636 (2008) Median mittarit demokratiassa (dok. 11683)
- Päätöslauselma 1637 (2008) Euroopan "venepakolaiset": merien kautta Etelä-Eurooppaan saapuvat maahanmuuttajavirrat (dok. 11688)
- Päätöslauselma 1638 (2008) Käsityötaidon ja kulttuuriperinnön säilyttäminen (dok. 11761)
- Päätöslauselma 1639 (2008) Maahanmuutto ja väestön liikkuvuus Euraasiassa – tulevaisuuden näkymät (dok. 11747)
- Päätöslauselma 1640 (2008) Yleiskokouksen jäsenten kaksoisroolin hyödyntäminen kansallisena ja eurooppalaisena parlamentaarikkona (dok. 11684)
- Päätöslauselma 1641 (2008) Miesten sitouttaminen sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen (dok. 11760)

3.2 Suositukset

Suositus tarkoittaa esitystä, jonka yleiskokous tekee ministerikomitealle ja jonka täytäntöönpano ei kuulu yleiskokouksen vaan hallitusten toimivaltaan.

- Suositus 1822 (2008) Kehityskulut liittyen Kosovon tulevaan statukseen (dok. 11472)
- Suositus 1823 (2008) Maapallon ilmaston lämpeneminen ja ekologiset katastrofit (dok. 11476)
- Suositus 1824 (2008) YK:n turvallisuusneuvoston ja EU:n mustat listat (dok. 11454)
- Suositus 1825 (2008) Yhteistyön vahvistaminen Maghreb-maiden kanssa (dok. 11474)
- Suositus 1826 (2008) Keski-Aasian maiden tilanne (dok. 11460)
- Suositus 1827 (2008) Euroopan neuvosto ja tarkkailijamaat – nykytila ja tulevaisuus (dok. 11471)
- Suositus 1828 (2008) Vastasyntyneiden lasten laittomat adoptiot Euroopassa (dok. 11461)
- Suositus 1829 (2008) Rajat ylittävä yhteistyö (dok. 11475)

Suositus 1830 (2008)	Videovalvonta julkisilla paikoilla(dok. 11478)
Suositus 1831 (2007)	Euroopan muslimiyhteisöt ja ääriliikkeiden uhka (dok.11540)
Suositus 1832 (2007)	Oikeusjärjestelmän väärinkäyttö Valko-Venäjällä rikosoikeuden osalta (dok.11464)
Suositus 1833 (2007)	Eurooppalaisen kirjallisuuden opettamisen edistäminen (dok. 11527)
Suositus 1834 (2007)	Euroopan unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen (dok. 11533)
Suositus 1835 (2008)	Kestävä kehitys ja turismi (dok. 11539)
Suositus 1836 (2008)	Tieto- ja viestintäteknologian tarjoaminen mahdollisuuksien täysi hyödyntäminen opetuksessa ja koulutuksessa (dok. 11523)
Suositus 1837 (2008)	Taistelu ympäristövahinkoja vastaan Mustallamerellä (dok. 11632)
Suositus 1838 (2008)	Naisten mahdollisuuksien parantaminen modernissa, multikulttuurisessa yhteiskunnassa (dok. 11612)
Suositus 1839 (2008)	Demokratian tila Euroopassa: Diversiteetin ja maahanmuuttokysymysten demokratialle asettamat haasteet (dok. 11623)
Suositus 1840 (2008)	Demokratian tila Euroopassa: Maahanmuuttajien demokraattisen osallistumisen parantaminen (dok. 11625)
Suositus 1841 (2008)	Demokratian tila Euroopassa. Demokraattisten instituutioiden toimivuus ja yleiskokouksen monitorointimenetelmien kehittäminen (dok.11628)
Suositus 1842 (2008)	Punaisen ristin (ICRC) kansainvälisen komitean toiminta (dok. 11608)
Suositus 1843 (2008)	Jäsenyysselvoitteiden ja -sitoumusten noudattaminen Bosnia-Herzegovinassa (dok. 11700)
Suositus 1844 (2008)	Euroopan neuvoston nuorisoagendan uudistaminen (dok. 11696)
Suositus 1845 (2008)	Kansallisten vähemmistöjen asema Serbiassa (dok.11528)
Suositus 1846 (2008)	Georgian ja Venäjän välisen sodan seuraukset (dok. 11724)
Suositus 1847 (2008)	Taistelu naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan. Kohti Euroopan neuvoston yleissopimusta (dok. 11702)
Suositus 1848 (2008)	Median mittarit demokratiassa (dok. 11683)
Suositus 1849 (2008)	Demokratian ja ihmisoikeuksien edistäminen opettajankoulutuksen kautta (dok. 11624)
Suositus 1850 (2008)	Euroopan “venepakolaiset”: merien kautta Etelä-Eurooppaan saapuvat maahanmuuttajavirrat (dok.11688)
Suositus 1851 (2008)	Käsityötaidon ja kulttuuriperinnön vaaliminen (dok. 11761)
Suositus 1852 (2008)	Maahanmuutto ja väestön liikkuvuus Euraasiassa – tulevaisuuden näkymät (dok. 11747)
Suositus 1853 (2008)	Miesten sitouttaminen sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen (dok. 11760)

3.3 Lausunnot

Lausunto 267 (2008)	Biolääketiedesopimuksen lisäpöytäkirja terveystarkoituksiin tehtävistä geneettisistä testeistä (dok. 11466)
Lausunto 268 (2008)	Euroopan neuvoston budjetti vuodelle 2009 (dok. 11599)
Lausunto 269 (2008)	Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen menot vuodelle 2009 (dok. 11600)
Lausunto 270 (2008)	Luonnos yleissopimukseksi julkisten asiakirjojen saatavuudesta (dok. 11698)

**EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN
ERITYISVIERAAT VUONNA 2008**

Valtioiden edustajat

Slovakian pääministeri Robert Fico	21.1.2008
Alankomaiden Eurooppa-asioiden ministeri Frans Timmermans	21.1.2008
Slovakian ulkoministeri Jan Kubis	22.1.2008
Unkarin pääministeri Ferenc Gyurcsány	22.1.2008
Albanian presidentti Bamir Topi	23.1.2008
Algerian kansalliskokouksen puhemies Abdedaziz Ziani	23.1.2008
Georgian presidentti Mikhail Saakashvili	24.1.2008
Slovakian presidentti Ivan Gašparovič	14.4.2008
Saksan liittokansleri Angela Merkel	15.4.2008
Ukrainan pääministeri Julia Tymoshenko	16.4.2008
Ranskan ulkoministeri Bernard Kouchner	17.4.2008
Ruotsin Eurooppa-asioiden ministeri Cecilia Malmström	29.5.2008
Ruotsin ulkoministeri Carl Bildt	23.6.2008
Kyproksen presidentti Demetris Christofias	30.9.2008
Bosnia Hertsegovinan presidenttineuvoston puheenjohtaja Haris Silajdzic	30.9.2008
Ruotsin intregraatio- ja tasa-arvonministeri Nyamko Sabuni	1.10.2008
Ruotsin pääministeri Fredrik Reinfeldt	2.10.2008
Espanjan pääministeri Miguel Ángel Moratinos	28.11.2008

Kansainvälisten järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan edustajat

UEFA:n puheenjohtaja Michel Platini	24.1.2008
Kirjailija Amin Maalouf	17.4.2008
Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtaja Erkki Tuomioja	29.5.2008
Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (ERBD) puheenjohtaja Jean Lemierre	24.6.2008
Migration Policy Groupin johtaja Jean Niessen	25.6.2008
Transparency Internationalin Euroopan ja Keski-Aasian johtaja Miklos Marschall	25.6.2008
Punaisen Ristin kansainvälisen komitean johtaja Jakob Kellenberger	26.6.2008
YK:n sivilisaatioiden alliansin edustaja Jorge Sampaio	29.9.2008
Latinalaisamerikan parlamentin presidentti Jorge Pizarro	29.9.2008
OECD:n pääsihteeri Angel Gurría	1.10.2008
Europa Nostran presidentti Infanta Doña Pilar de Borbón	28.11.2008

EUROOPAN NEUVOSTON JÄSENVALTIOT

<i>Perustajajäsenet (1949)</i>		6.11.1990	Unkari
		26.11.1991	Puola
Belgia		7.5.1992	Bulgaria
Tanska		14.5.1993	Viro
Ranska		14.5.1993	Liettua
Irlanti		14.5.1993	Slovenia
Italia		30.6.1993	Tsekki
Norja		30.6.1993	Slovakia
Luxemburg		7.10.1993	Romania
Alankomaat		10.11.1994	Andorra
Ruotsi		10.2.1995	Latvia
Iso-Britannia		13.7.1995	Albania
		13.7.1995	Moldova
9.8.1949	Kreikka	9.11.1995	Ukraina
7.3.1950	Islanti	9.11.1995	Makedonia
13.4.1950	Turkki	28.2.1996	Venäjä
13.7.1950	Saksa	6.11.1996	Kroatia
16.4.1956	Itävalta	27.4.1999	Georgia
24.5.1961	Kypros	25.1.2001	Armenia
6.5.1963	Sveitsi	25.1.2001	Azerbaidzhan
29.4.1965	Malta	24.4.2002	Bosnia ja Hertsegovina
22.9.1976	Portugali	3.4.2003	Serbia ja Montenegro
24.11.1977	Espanja	6.10.2004	Monaco
23.11.1978	Liechtenstein	6.6.2006	Serbia
16.11.1988	San Marino	11.5.2007	Montenegro
5.5.1989	Suomi		

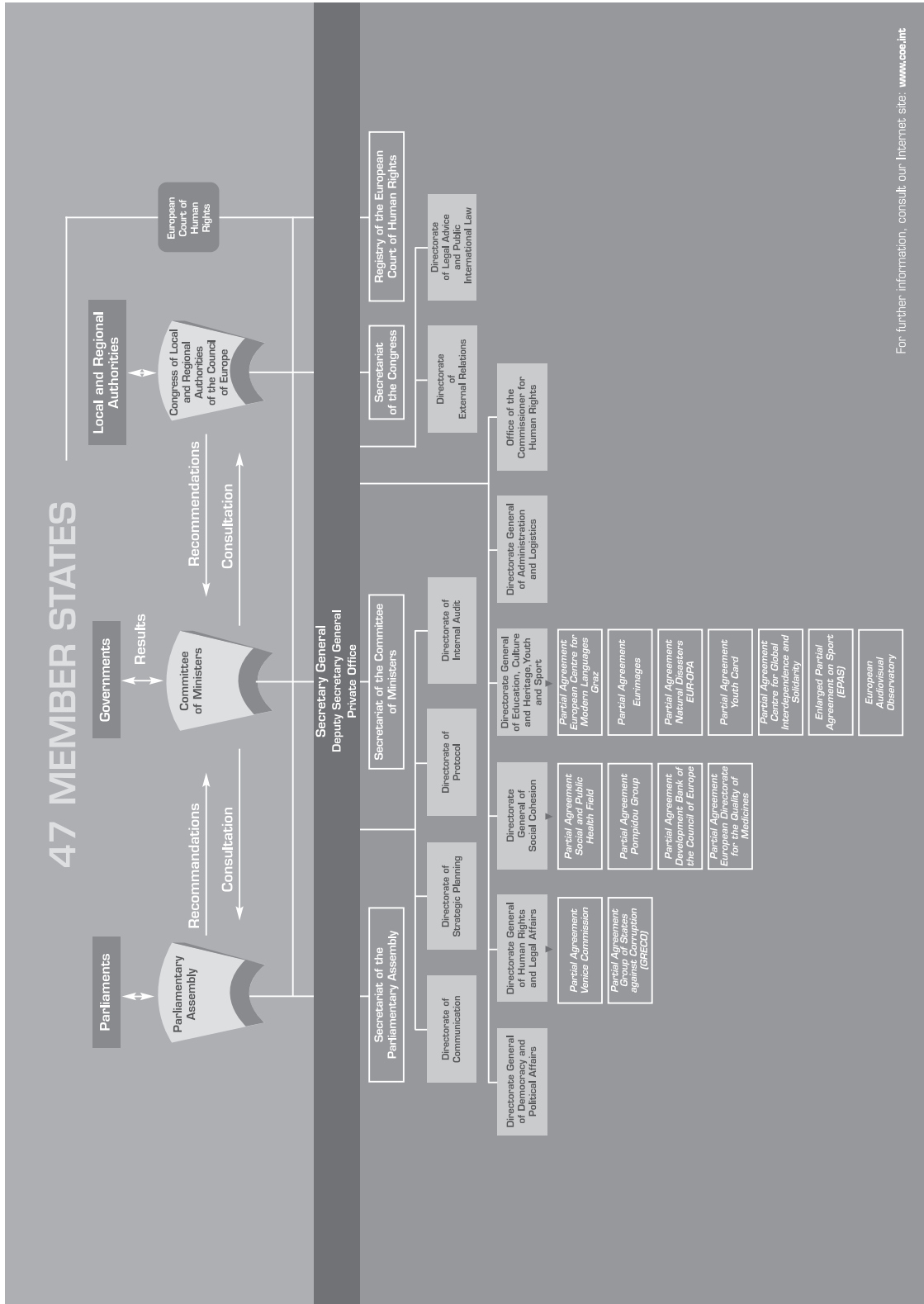
EUROOPAN NEUVOSTON MINISTERIKOMITEAN TARKKAILIJAT

7.3.1970	Pyhä Istuin
10.1.1996	USA
29.5.1996	Kanada
20.11.1996	Japani
1.12.1999	Meksiko

EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN TARKKAILIJAT

2.12.1957	Israel
28.5.1997	Kanada
4.11.1999	Meksiko

EUROOPAN NEUVOSTON TOIMINTA

LYHYESTI: EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARINEN YLEISKOKOUS

Vuonna 1949 perustettu Euroopan neuvosto on maanosan vanhin ja laajin poliittinen yhteistyö- ja ihmisoikeusjärjestö. Suomi liittyi Euroopan neuvostoon vuonna 1989. EN:n parlamentaarinen yleiskokous koostuu järjestön 47 jäsenvaltion kansanedustajista.

Suomen valtuuskuntaan kuuluu viisi varsinaista jäsentä ja viisi varajäsentä, jotka valitaan koko vaalikaudeksi. Valtuuskunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Parlamentaarinen yleiskokous kokoontuu neljä kertaa vuodessa Ranskan Strasbourgissa. Istuntoviikot ovat tammikuussa, huhtikuussa, kesäkuussa ja syyskuussa. Istunnot ovat julkisia ja niitä voi seurata reaaliaikaisesti internetistä (<http://www.coe.int>).

Parlamentaarinen yleiskokous on neuvonantava ja aloitteita tekevä elin. Se ei voi tehdä jäsenvaltioita sitovia päätöksiä. Sen painoarvo on kuitenkin suuri, sillä se antaa suosituksia päätöksiä tekeväälle ministerikomitealle. Yleiskokouksen aloitteiden pohjalta ovat syntyneet tärkeimmät Euroopan neuvoston yleissopimukset, kuten Euroopan ihmisoikeussopimus sekä Euroopan sosiaalinen peruskirja. Yleiskokous myös valitsee Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuoma-

rit, Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun sekä pääsihteerin.

Yleiskokouksella on puheenjohtaja (presidentti) ja 19 varapresidenttiä. Yleiskokouksen käsittelemään tulevat asiat valmistellaan kymmenessä parlamentaarisessa komiteassa ja niiden alakomiteoissa. Suomen valtuuskunnalla on kahdeksassa komiteassa yksi maakohtainen kiintiöpaikka ja yksi varajäsenpaikka kussakin. *Jäsenvelvoittisuuksien seurantakomitean ja sääntökomitean*, paikoista päätetään poliittisissa ryhmissä. Suomalaisia kansanedustajia on valittu ryhmiensä edustajina myös tähän niin sanottuun monitorointikomiteaan.

Yleiskokouksessa toimii viisi poliittista ryhmää: sosialistit, kristillisdemokraatit, liberaalit, Euroopan demokraatit ja vasemmistoryhmä.

Yleiskokouksen asiakirjat julkaistaan järjestön kahdella virallisella kielellä, englanniksi ja ranskaksi. Työkielinä käytetään lisäksi espanjaa, italiaa, saksaa ja venäjää. Yleiskokous järjestää myös säännöllisesti konferensseja, symposiumeja sekä kuulemisia ajankohtaisista asioista.

EN:n Suomen valtuuskunta antaa vuosittain parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta kertomuksen, jota käsitellään eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa (<http://www.eduskunta.fi>).

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta
FIN-00102 Eduskunta
puh. (+358 9) 4321
fax. (+358 9) 432 3529
<http://www.eduskunta.fi>
sähköposti: gunilla.carlander@eduskunta.fi

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous
Parliamentary Assembly of the Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
puh. + 33 3 88 41 20 00
<http://www.coe.int>